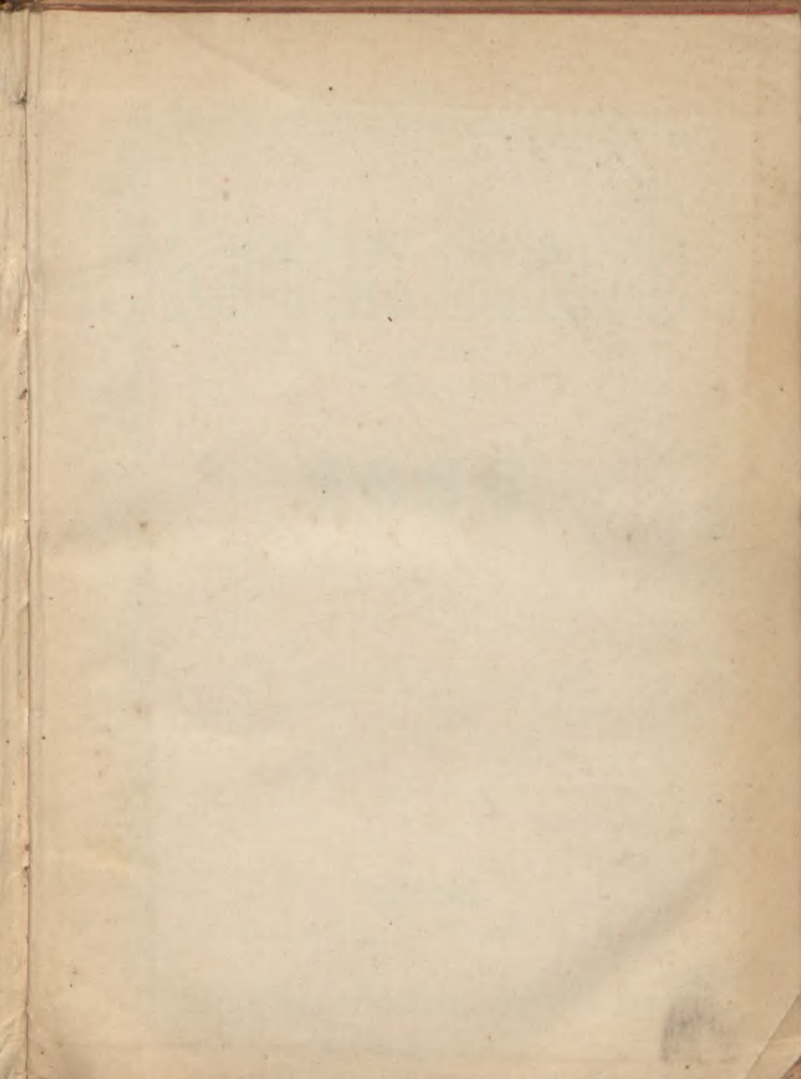
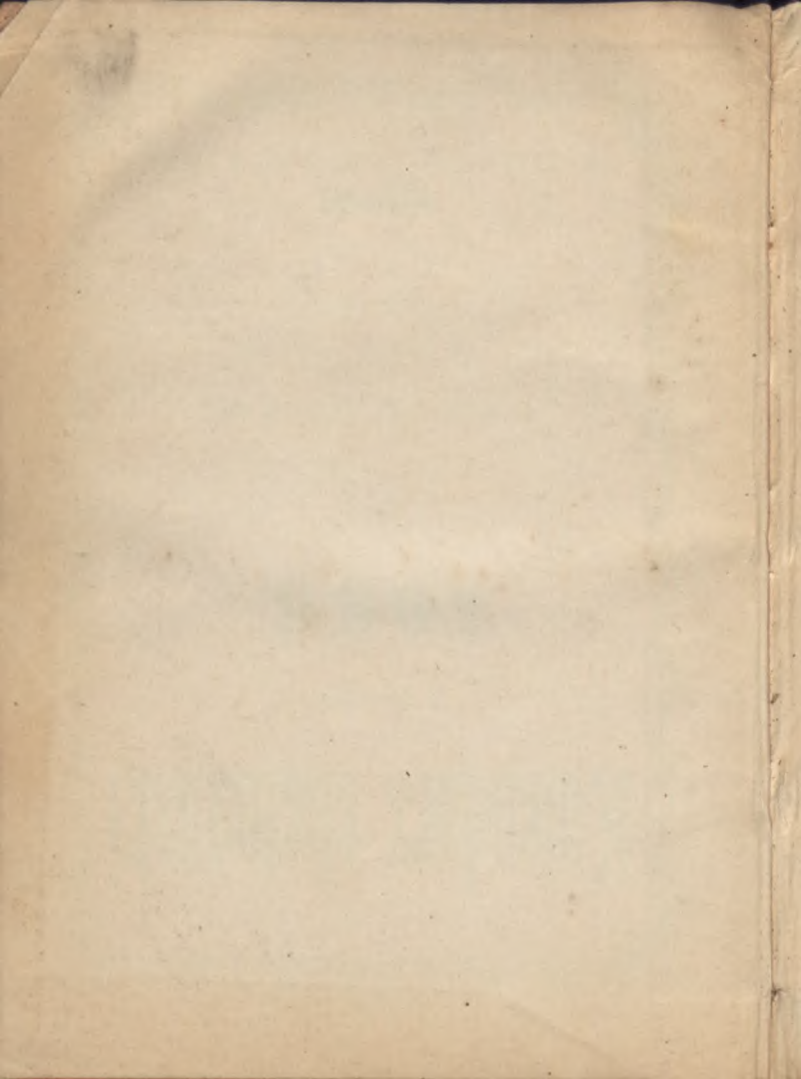

Q7 16638

P1886.565

Kalendarz chełmiński

na rok

1886.

Cena 50 fenigów.

CHEŁMNO.

Drukiem i nakładem W. Fiałka.

1888

Kalendarz chemijski

na rok

1888.

Wydawnictwo

CZYMBA

Wydawnictwo

Kalendarz chełmiński

na rok

1886.

~~~~~

Cena 50 fenigów.

—••—

CHEŁMNO.

Drukiem i nakładem W. Fiałka.

nos. 4887/1886

22. 530/64/48

Kalendarz dzienny na rok 1886.

Miesiące.	Niedz.	Pon.	Wtor.	Sroda	Czw.	Piątek	Sobota	Miesiące.	Niedz.	Pon.	Wtor.	Sroda	Czw.	Piątek	Sobota		
Styczeń.						1	2	Lipiec.						1	2	3	
	3	4	5	6	7	8	9		4	5	6	7	8	9	10		
	10	11	12	13	14	15	16		11	12	13	14	15	16	17		
	17	18	19	20	21	22	23		18	19	20	21	22	23	24		
	24	25	26	27	28	29	30		25	26	27	28	29	30	31		
31																	
Luty.		1	2	3	4	5	6	Sierpień.	1	2	3	4	5	6	7		
	7	8	9	10	11	12	13		8	9	10	11	12	13	14		
	14	15	16	17	18	19	20		15	16	17	18	19	20	21		
	21	22	23	24	25	26	27		22	23	24	25	26	27	28		
	28								29	30	31						
Marzec.		1	2	3	4	5	6	Wrzesień				1	2	3	4		
	7	8	9	10	11	12	13		5	6	7	8	9	10	11		
	14	15	16	17	18	19	20		12	13	14	15	16	17	18		
	21	22	23	24	25	26	27		19	20	21	22	23	24	25		
	28	29	30	31					26	27	28	29	30				
Kwiecień.					1	2	3	Paździer- nik.						1	2		
	4	5	6	7	8	9	10		3	4	5	6	7	8	9		
	11	12	13	14	15	16	17		10	11	12	13	14	15	16		
	18	19	20	21	22	23	24		17	18	19	20	21	22	23		
	25	26	27	28	29	30			24	25	26	27	28	29	30		
31							31										
Maj.	2	3	4	5	6	7	8	Listopad.		1	2	3	4	5	6		
	9	10	11	12	13	14	15		7	8	9	10	11	12	13		
	16	17	18	19	20	21	22		14	15	16	17	18	19	20		
	23	24	25	26	27	28	29		21	22	23	24	25	26	27		
	30	31							28	29	30						
Czerwiec.			1	2	3	4	5	Grudzień				1	2	3	4		
	6	7	8	9	10	11	12		5	6	7	8	9	10	11		
	13	14	15	16	17	18	19		12	13	14	15	16	17	18		
	20	21	22	23	24	25	26		19	20	21	22	23	24	25		
	27	28	29	30					26	27	28	29	30	31			

Tabliczka do regulowania zegarów na rok 1886.

Dzień słoneczny, czyli czas 24 godzin zwany dobą, a wpływający pomiędzy jednym a drugim przejściem słońca przez południk, nie jest sobie równy przez cały rok, a to z powodu obrotu ziemi i jej ukośnego stanowiska do słońca. Zegary kieszonkowe i wachadłowe nie mogą się stosować do tej nierówności, ale owszem jako narzędzia mechaniczne, są one tem doskonalsze, im bieg ich jest jednostajniejszym. Różnica między temi dwoma czasami zowie się zrównaniem czasu.

Tablica poniższa podaje, ile dobrze chodzący zegar w południową godzinę w dniach 1, 6, 11, 16, 21, 26, 31 każdego miesiąca więcej lub mniej minut i sekund wskazywać powinien, a niżeli dobry zegar słoneczny czyli kompas.

Data	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec
	m. s.	m. s.	m. s.	m. s.	m. s.	m. s.
1	3 52	13 50	12 30	3 54	3 2	2 27
6	6 9	14 19	11 25	2 26	3 32	1 37
11	8 14	14 28	10 9	1 2	3 48	0 40
16	10 4	14 17	8 46	0 14	3 51	0 23
21	11 36	13 48	7 16	1 22	3 39	1 27
26	12 49	13 4	5 44	2 18	3 14	2 31
31	13 42		4 12		2 36	

Data	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Paźdz.	Listopad	Grudzień
	m. s.	m. s.	m. s.	m. s.	m. s.	m. s.
1	3 32	6 5	0 7	10 20	16 17	10 45
6	4 27	5 40	1 44	11 51	16 14	8 44
11	5 12	5 0	3 27	13 13	15 49	6 31
16	5 46	4 5	5 13	14 23	15 4	4 8
21	6 7	2 58	6 59	15 18	13 57	1 40
26	6 15	1 39	8 42	15 56	12 30	0 50
31	6 8	0 11		16 16		3 17

Z rokiem bieżącym upływa lat:

Od stworzenia świata podług rachuby kościoła greckiego	7395
Od stworzenia świata podług rachuby żydowskiej . . .	5645
Od narodzenia Chrystusa Pana	1885
Od śmierci Chrystusa Pana	1853
Od zaprowadzenia kalendarza juliańskiego	1931
Od zburzenia Jerozolimy	1816
Od upadku ces. rzymskiego na Zachodzie	1410
Od początków państwa polskiego (550)	1336
Od zaprowadzenia dzwonów po kościołach	1134
Od wybrania Piasta królem Polski	1023
Od zaprowadzenia chrześcijaństwa w Polsce przez Miec- czyśława (965)	921
Od wynalezienia nut muzycznych (1028)	858
Od wynalezienia kompasu (1200)	686
Od pierwszego wprowadzenia liczb arabskich do Europy	683
Od odkrycia żup solnych w Wieliczce (1233)	653
Od użycia pierwszy raz węgla kamiennego na paliwo (1245)	641
Od zjawienia się pierwszych weksli w Wenecyi (1246)	640
Od wynalezienia igły magnesowej (1302)	584
Od czasu używania papieru w Europie (1308)	578
Od założenia akademii krakowskiej (1364)	522
Od śmierci Kazimierza Wielkiego (1370)	516
Od wynalezienia prochu do strzelania (1380)	506
Od połączenia Litwy z Polską przez Jadwigę i Jagiełłę (1386)	500
Od zwycięstwa Polaków nad Krzyżakami pod Grunwaldem	476
Od wynalezienia sztuki drukarskiej (1440)	446
Od wydrukowania pierwszej książki w Krakowie	421
Od urodzenia Mikołaja Kopernika (1473)	413
Od odkrycia Ameryki przez Krzysztofa Kolumba (1492)	394
Od pierwszego użycia kawy w Europie (1554)	332
Od połączenia Polski, Litwy i Rusi w Lublinie (1569)	317
Od zaprowadzenia nowego kalendarza przez Ojca św. Grzegorza (1582)	304

Od zaprowadzenia tego kalendarza w Polsce	299
Od czasu, w którym poznano w Europie herbatę	292
Od czasu używania tytoniu i tabaki w Europie (około 1600)	286
Od wynalezienia dalekowszkieńców (teleskopów) 1609 r.	277
Od wynalezienia barometru (1638)	248
Od obrony Częstochowy przez ks. Kordeckiego przeciw Szwedom	231
Od wynalezienia zegarów ściennych (1657)	229
Od wynalazku siły parowej (1663)	223
Od oswobodzenia Wiednia przez króla polskiego Jana Sobieskiego (1683)	203
Od wynalezienia maszyny parowej	188
Od przyznania Prusom tytułu królewskiego (1701)	185
Od wynalezienia fortepianu (1711)	175
Od pierwszego rozbioru Polski (1772)	114
Od rozpowszechnienia kartofli w Europie	113
Od ogłoszenia konstytucji 3 maja 1791 w Polsce	95
Od drugiego rozbioru Polski (1793)	93
Od powstania Kościuszki w Krakowie (1794)	92
Od bitwy pod Racławicami, w której Kościuszko pobił Moskali	92
Od trzeciego rozbioru Polski (1795)	91
Od wynalezienia szczepienia ospy	91
Od urodzenia cesarza niemieckiego Wilhelma	89
Od utworzenia księstwa Warszawskiego (1807)	79
Od wynalezienia zapalek chemicznych (1820)	66
Od powstania listopadowego w Warszawie (1830)	56
Od pobudowania pierwszej kolei żelaznej przez Stephensona	56
Od wynalezienia telegrafów elektrycznych	49
Od wynalezienia fotografii przez Daguera	48
Od wynalezienia pierwszej maszyny do szycia	41
Od wstąpienia na tron Wilhelma I. jako króla pruskiego	25
Od ostatniego powstania w Królestwie Polskiem (1863)	23
Od wojny niemiecko-francuskiej (1870)	16
Od wstąpienia na stolicę apostolską Leona XIII.	8

O różnej rachubie czasu w r. 1886.

Chrześcianie liczą lata od Narodzenia Chrystusa Pana a rok niniejszy jest 1886-tym. Jest on rokiem zwykłym mającym 365 dni czyli 52 tygodnie i 1 dzień, a zaczyna się w piątek dnia 1 stycznia.

Kościół grecki czyli wschodni liczy lata od stworzenia świata według ery tak zwanej bizantyńskiej i zaczyna swój rok 7394 dnia 13 września 1885 r. Według ery bizantyńskiej liczyli Moskale swe lata aż do czasów Piotra W.; od początku zeszłego wieku liczą wprawdzie lata na sposób nasz, ale zresztą trzymają się starego (juliańskiego) kalendarza i z tego powodu w liczeniu czasu pozostali od r. 1700 o 12 dni w tyle za innymi narodami chrześcijańskimi.

Żydzi liczą lata także od stworzenia świata i skończą 29 września 1886 swój rok 5646 a 30 września zaczynają rok 5647.

Mahometanie (Arabowie, Persowie, Turcy) liczą lata od ucieczki Mahometa z Mekki do Medyny, które zowią Hidżred. Dnia 29 września 1886 skończą rok 1303 a dnia 30 września rozpoczną swój rok 1304.

O porach roku.

Wiosna rozpoczyna się, gdy słońce w znak barana wstępuje, równika dosięga i pierwszy raz w roku równa dzień z nocą — 20 marca o godzinie 5 po poł.

Lato rozpoczyna się, gdy słońce w znak raka wstępuje, najbardziej zbliża się w południe do zenitu i dzień najdłuższym czyni — 21 czerwca o godzinie 1 po poł.

Jesień rozpoczyna się, gdy słońce w znak wagi wstępuje, powtórnie równika dosięga i po raz drugi dzień z nocą równa — 23 września o godzinie 4 rano.

Zima rozpoczyna się, gdy słońce w znak koziorożca wstępuje, najwięcej od zenitu się oddala i dzień najkrótszym czyni — 21 grudnia o godzinie 10 wieczorem.

O zaćmieniach w roku 1886.

W roku 1886 będą dwa zaćmienia słońca, z których żadne nie będzie u nas widzialne. Księżyc nie będzie w tym roku zaćmiony.

Pierwsze zaćmienie pierścieniowate słońca przypada na dzień 5-go marca. Widzialne będzie głównie na wielkim Oceanie, częściowo także w wschodniej Australii, w południowo-zachodniej części północnej Ameryki i Ameryce Centralnej.

Drugie zaćmienie słońca całkowite przypada na dzień 29 sierpnia. Widzialne w północnej części Południowej Ameryki, na Oceanie atlantyckim i w większej Południowej Afryki.

Liczby zwrotów kalendarskich.

Liczba złota . . .	6
Epakta . . .	XXV
Zwrot słońca . . .	19
Litera niedzielna C.	

Objaśnienia. Epakta któregoś roku wskazuje, ile dni upłynęło od ostatniego nowiu księżycowego do początku Nowego Roku, czyli innemi słowy ile dni ma nowy księżyc na początku roku. W roku 1886 jest epakta XXV, to znaczy, że nów księżyca był dwadzieścia pięć dni przed Nowym Rokiem tj. dnia 6 grudnia 1885. Największa liczba epakty może być 28, albowiem miesiąc księżycowy tylko 28 dni zawiera. Jeżeli nów w sam Nowy Rok przypada, kładzie się przy epakcie znak *. — Epakty powtarzają się w tym samym mniej więcej porządku co 19 lat, a liczba, która podaje, jakie miejsce zajmuje ten lub ów rok w szeregu tych dziesiętnastu lat, zowie się liczbą złota.

Oznaczywszy dnie któregoś roku od 1 stycznia począwszy literami A, B, C, D, E, F, G, to litera, która na niedzielę przypadnie, zowie się literą niedzielną. Jeżeli Nowy Rok przypada na niedzielę, to Nowy Rok ten i następne niedziele otrzymają literę A; jeżeli Nowy Rok przypadnie na sobotę, to też sobota i wszystkie następne so-

boty tego roku otrzymają literę A, a niedziele literę B. Jeżeli Nowy rok przypadnie na piątek, to litera niedzielna jest C itd. Rok przestępny ma dwie litery niedzielne, z których pierwsza służy przed, druga po 29 lutego. Litery niedzielne powtarzają się w tym samym porządku co 28 lat, bo 28 okręgów słonecznych potrzeba, żeby na ten sam dzień ta sama znowu litera niedzielna wróciła. Liczba, która wskazuje, jakie miejsce ten lub ów rok w tym peryodzie dwudziesto-ośmioletnim zajmuje, zowie się zwrotem słonecznym.

Święta i dni ruchome.

Niedziela Starozapustna	21 lutego.
Popielec	10 marca.
Wielkanoc	25 kwietnia.
Wniebowstąpienie Pańskie	3 czerwca.
Zielone Świątki	13 czerwca.
Pierwsza niedziela Adwentu	28 listopada.

Nazwiska znaków niebieskich.

Baran
Byk
Bliźnięta
Rak

Lew
Panna
Waga
Niedźwiadek

Strzelec
Koziorożec
Wodnik
Ryby

Odmiany księżyca.

Nów
Pierwsza kwadra.

Pełnia
Ostatnia kwadra.

Objaśnienia skrótów.

ap. apostoł, b. biskup, g. godzina, m. minuta, m. za imieniem świętego lub świętej oznacza męczennik odnośnie męczennica, op. opat, p. panna, pap. papież, pat. patron, w. wyznawca, wd. wdowa, † oznacza post, * oznacza ściśle święto żydowskie.

Styczeń.		Słońca		Znaki.	Księżycyca		
		wsch.	zach.		wschód	zachód	
		g.	m.	g.	m.	g.	m.
1 P	Nowy Rok. Mieczysława.	8	13 3 55		4	8	1 40
2 S	Makarego pust.	8	13 3 56		5	10	2 16
3 N	N. po N. R. Genowefy p.	8	12 3 57		6	8	2 58
4 P	Tytusa bisk.	8	12 3 58		7	0	3 45
5 W	Telesfora m. ☉	8	12 4 0		7	46	4 37
6 Ś	Trzech Króli.	8	11 4 1		8	25	5 34
7 C	Lucyana m.	8	11 4 3		8	58	6 34
8 P	Seweryna m.	8	10 4 4		9	27	7 36
9 S	Juliana m.	8	10 4 5		9	53	8 39
10 N	1 po 3 Kr. Marcyana w.	8	9 4 7		10	17	9 43
11 P	Hygina m.	8	9 4 8		10	39	10 48
12 W	Arkadyusza m.	8	8 4 10		11	2	11 55
13 Ś	Hilaryusza pap. ☾	8	8 4 11		11	26	rano:
14 C	Feliksa pap. i Eufrozyny p.	8	7 4 12		11	52	1 3
15 P	Pawła I. pust.	8	6 4 14		12	23	2 13
16 S	Marcela pap.	8	5 4 16		1	0	3 25
17 N	2 po 3 Kr. Antoniego pust.	8	4 4 18		1	46	4 36
18 P	Katedry ś. Piotra w Rzymie	8	3 4 19		2	42	5 43
19 W	Henryka b. i m.	8	2 4 21		3	49	6 43
20 Ś	Fabiana i Sebastyana ☽	8	1 4 23		5	5	7 35
21 C	Agnieszki p.	8	0 4 25		6	25	8 18
22 P	Wincentego i Anastaz. m.	7	59 4 26		7	47	8 53
23 S	Zaślubienie NMP. i Jana j.	7	57 4 28		9	7	9 24
24 N	3 po 3 Kr. Tymoteusza b.	7	56 4 30		10	25	9 52
25 P	Nawrócenie św. Pawła.	7	55 4 32		11	39	10 19
26 W	Polikarpa b. i m.	7	54 4 34		rano:		10 46
27 Ś	Jana Złotoustego. ☾	7	52 4 35		12	51	11 14
28 C	Ildefonsa b.	7	51 4 37		1	59	11 44
29 P	Franciszka Salezego.	7	49 4 39		3	3	12 18
30 S	Ludwika p. i Martynty p.	7	48 4 40		4	2	12 58
31 N	4 po 3 Kr. Piotra w.	7	46 4 42		4	56	1 43

Święta żydowskie. Tylko sabat co sobotę.

3
3
4
5
9
6
4
3
3
3

Styczeń.

Ewangelie czyta nam Kościół Boży:

- Na uroczystość Nowego Roku: O obrzezaniu Chrystusa Pana. Luk. 2.
 Na niedzielę po Nowym Roku, 3 stycznia: O powrocie Pana Jezusa z Egiptu. Mat. 2.
 Na uroczystość Trzech Króli, 6 stycznia: O mędrcach ze Wschodu. Mat. 2.
 Na niedzielę 1 po Trzech Królach, 10 stycznia: Jezus dwunastoletni naucza w kościele. Luk. 2.
 Na niedzielę 2 po Trzech Królach, 17 stycznia: O godach w Kanie Galilejskiej. Jan 2.
 Na niedzielę 3 po Trzech Królach, 24 stycznia: O uzdrowieniu trędowatego. Mat. 8.
 Na niedzielę 4 po Trzech Królach, 31 stycznia: Jezus uspokaja nawałności morskie. Mat. 8.

Odmiany księżycy.

- ☉ Now 5 stycznia o godzinie 9 rano.
 ☾ Pierwsza kwadra 13 stycznia o godz. 1 po południu.
 ☽ Pełnia 20 stycznia o godzinie 9 rano.
 ☾ Ostatnia kwadra 27 stycznia o godzinie 2 w nocy.

Długość dnia.			Świta.		
1 ^o	stycznia	7 godz. 41 m.	1	stycznia	o god. 6 m. 4
6	"	7 " 50 "	6	"	" 6 " 3
11	"	7 " 59 "	11	"	" 6 " 2
16	"	8 " 11 "	16	"	" 6 " 0
21	"	8 " 25 "	21	"	" 5 " 56
26	"	8 " 40 "	26	"	" 5 " 51

Domysłowy stan powietrza.

Styczeń zacznie się mrozem, 16 i dni następne ostry mróz, od 20 do 27 śnieg, potem deszcze i śniegi aż do końca.

Luty.		Słońca		Znaki.	Księżycy		
		wsch.	zach.		wschód	zachód	
		g.	m.	g.	m.	g.	m.
1	P	Ignacego b. i m. †	7 45	4 43		5 44	2 33
2	W	Oczyszczenie NMP.	7 43	4 45		6 26	3 28
3	Ś	Błażeja b.	7 41	4 47		7 1	4 27
4	C	Weroniki p. ☉	7 40	4 49		7 31	5 28
5	P	Agaty p.	7 38	4 51		7 58	6 30
6	S	Doroty p. i m.	7 36	4 53		8 23	7 34
7	N	5 po 3 Kr. Romualda op.	7 34	4 55		8 46	8 39
8	P	Jana z Maty w.	7 32	4 57		9 8	9 44
9	W	Apolonii p. i m.	7 31	4 59		9 31	10 51
10	Ś	Scholastyki p.	7 29	5 0		9 56	11 59
11	C	Lucyusza b.	7 27	5 2		10 24	rano:
12	P	Gaudentego m. ☾	7 25	5 4		10 57	1 8
13	S	Maryusza m.	7 23	5 6		11 37	2 16
14	N	6 po 3 Kr. Walentego m.	7 21	5 8		12 26	3 23
15	P	Faustyna m.	7 19	5 10		1 25	4 25
16	W	Kanuta kr.	7 17	5 12		2 35	5 19
17	Ś	Flawiana b.	7 15	5 14		3 52	6 6
18	C	Konstancyi p. ☉	7 13	5 16		5 14	6 46
19	P	Konrada w.	7 11	5 18		6 36	7 20
20	S	Nicefora m.	7 9	5 20		7 57	7 50
21	N	Starozapust. Eleonory p.	7 7	5 21		9 16	8 18
22	P	Katedry ś. Piotra w Ant.	7 5	5 23		10 31	8 46
23	W	Fulgontego w.	7 2	5 25		11 43	9 15
24	Ś	Macieja ap.	7 0	5 27		rano:	9 45
25	C	Zygryda b. ☾	6 58	5 29		12 51	10 19
26	P	Alexandra b.	6 56	5 31		1 54	10 57
27	S	Anastazyi p.	6 54	5 32		2 50	11 40
28	N	Mięsopustna. Romana w.	6 52	5 34		3 40	12 29

Święta żydowskie. Tylko sabat co sobotę.

3
8
7
8
0
4
9
4
1
9
:
8
6
3
9
6
6
0
0
8
6
5
5
9
7
0
9
-

1
1
2
2

P
i

Luty.

Ewangelie czyta nam Kościół Boży:

- Na uroczystość Oczyszczenia NMP., 2 lutego: Ofiarowanie Jezusa Chrystusa w kościele Jerozolimskim. Łuk. 2.
 Na niedzielę 5 po Trzech Królach, 7 lutego: O kąkolu w pszenicy. Mat. 13.
 Na niedzielę 6 po Trzech Królach, 14 lutego: O ziarnku gorczycznym. Mat. 13.
 Na niedzielę Starozapustną, 21 lutego: O robotnikach w winnicy. Mat. 20.
 Na niedzielę Mięsopestną, 28 lutego: O nasieniu na różnej roli. Łuk. 8.

Odmiany księżycy.

- ☉ Nów 4 lutego o godzinie 4 rano.
 ☾ Pierwsza kwadra 12 lutego o godzinie 4 rano.
 ☽ Pełnia 18 lutego o godzinie 7 wieczorem.
 ☾ Ostatnia kwadra 25 lutego o godzinie 6 wieczorem.

Długość dnia.				Świta.			
1	Lutego	8 godz.	58 m.	1	Lutego	o godz.	5 m. 45
6	"	9 "	17 "	6	"	"	5 " 37
11	"	9 "	35 "	11	"	"	5 " 29
16	"	9 "	55 "	16	"	"	5 " 20
21	"	10 "	14 "	21	"	"	5 " 11
26	"	10 "	35 "	26	"	"	5 " 0

Domysłowy stan powietrza.

Luty zacznie się posępnie i z deszczem, 9 do 12 piękne przyjemne powietrze, 13, 14 i 15 śnieg i mróz, 16 deszcze i śnieg, od 17 do 20 bardzo zimno, potem deszcze.

Marzec.		Słońca		Znaki.	Księżycy	
		wsch.	zach.		wschód	zachód
		g. m.	g. m.		g. m.	g. m.
1 P	Albina b.	6 50	5 36		4 23	1 22
2 W	Symplicyusza b.	6 48	5 38		5 1	2 19
3 Ś	Kunegundy p.	6 46	5 40		5 34	3 19
4 C	Kazimirza król.	6 43	5 42		6 2	4 22
5 P	Przen. św. Wacława. ☉	6 41	5 44		6 27	5 26
6 S	Kolety p.	6 39	5 45		6 51	6 30
7 N	Zapustna. Tomasza z Ak.	6 37	5 47		7 14	7 36
8 P	Jana Bożego.	6 34	5 49		7 37	8 43
9 W	Franciszki wdowy.	6 32	5 51		8 1	9 50
10 Ś	Popielec. 40 Męczenn.	6 30	5 53		8 28	10 58
11 C	Pelagii p.	6 27	5 54		8 59	rano:
12 P	Grzegorza pap.	6 25	5 56		9 36	12 6
13 S	Nicefora b. ☾	6 23	5 58		10 20	1 12
14 N	Wstępna. Zacharyasza b.	6 20	6 0		11 13	2 14
15 P	Longina m.	6 18	6 2		12 16	3 10
16 W	Cyryla b.	6 16	6 3		1 27	3 58
17 Ś	Giertrudy wd. †	6 13	6 5		2 44	4 38
18 C	Gabryela archanioła.	6 11	6 7		4 4	5 15
19 P	Józefa obl. NMP. †	6 9	6 9		5 25	5 47
20 S	Patrycyusza b. † ☽	6 6	6 10		6 46	6 16
21 N	Sucha. Benedykta op.	6 4	6 12		8 5	6 44
22 P	Bazylego męczennika.	6 2	6 14		9 21	7 12
23 W	Katarzyny p.	5 59	6 15		10 33	7 42
24 Ś	Ireneusza b. i m.	5 57	6 17		11 40	8 15
25 C	Zwiastowanie NMP.	5 54	6 19		rano:	8 52
26 P	Jana pust.	5 52	6 21		12 40	9 34
27 S	Ruperta bisk. ☾	5 50	6 22		1 34	10 22
28 N	Głucha. Syxtusa pap.	5 48	6 24		2 21	11 14
29 P	Eustazego.	5 45	6 26		3 1	12 10
30 W	Kwiryna m.	5 43	6 28		3 35	1 9
31 Ś	Balbiny p. i m.	5 41	6 29		4 4	2 11

Suchedni: 17, 19 i 20 marca.

Święta żydowskie. 21 marca Purim.

życa
zachód

g. m.

1 22

2 19

3 19

4 22

5 26

6 30

7 36

8 43

9 50

0 58

no:

6

12

14

16

5

3

1

4

1

4

4

4

5

2

4

2

4

0

0

1
2
2
3

PI

Marzec.

Ewangelie czyta nam Kościół Boży.

- Na niedzielę Zapustną, 7 marca: Jezus przepowiada swoją mękę. Łuk. 18.
 Na niedzielę Wstępną, 14 marca: O kuszeniu Chrystusa przez djabła. Mat. 4.
 Na niedzielę Suchą, 21 marca: O przemienieniu Chrystusa Pana. Mat. 17.
 Na uroczystość Zwiastowania NPMaryi, 25 marca: O posłaniu Anioła Gabryela do NPMaryi. Łuk. 1.
 Na niedzielę głuchą, 28 marca: O wypędzeniu djabła. Łuk. 11.

Odmiany księżycy.

- ☉ Nów 5 marca o godzinie 11 wieczorem.
 ☾ Pierwsze kwadra 13 marca o godzinie 2 po południu.
 ☽ Pełnia 20 marca o godzinie 6 rano.
 ☾ Ostatnia kwadra 27 marca o godzinie 12 w południe.

Długość dnia.				Świta.			
1	Marca	10	godz. 46 m.	1	Marca	o godz. 4 m. 54	
6	"	11	" 6 "	6	"	" 4 "	42
11	"	11	" 27 "	11	"	" 4 "	30
16	"	11	" 47 "	16	"	" 4 "	18
21	"	12	" 8 "	21	"	" 4 "	5
26	"	12	" 29 "	26	"	" 3 "	51
31	"	12	" 48 "	31	"	" 3 "	37

Domysłowy stan powietrza.

Marzec zacznie się ostrem powietrzem, od 12 do 20 przymrozki, potem pięknie aż do końca.

Kwiecień.		Słońca		Znaki.	Księżycy		
		wsch.	zach.		wschód	zachód	
		g.	m.	g.	m.	g.	m.
1	C	Teodory m.	5 38	6 31		4 31	3 14
2	P	Franciszka z Pauli.	5 36	6 33		4 55	4 19
3	S	Ryszarda b.	5 33	6 35		5 18	5 25
4	N	Srodop. Izydora b. ☉	5 31	6 36		5 41	6 32
5	P	Wincentego Fer.	5 29	6 38		6 5	7 40
6	W	Wilhelma w.	5 26	6 40		6 31	8 50
7	Ś	Donata i Rufina.	5 24	6 42		7 1	9 59
8	C	Dyonizego b.	5 22	6 43		7 36	11 6
9	P	Maryi egipcyanki.	5 20	6 45		8 18	rano:
10	S	Ezechiela proroka.	5 17	6 47		9 8	12 9
11	N	Biała. Leona pap. ☾	5 15	6 49		10 6	1 6
12	P	Juliusza pap.	5 13	6 50		11 13	1 55
13	W	Hermenegilda m.	5 10	6 52		12 26	2 38
14	Ś	Tyburcego i Waleryana mm.	5 8	6 54		1 43	3 14
15	C	Krescentego.	5 6	6 56		3 1	3 46
16	P	Lamberta m.	5 4	6 57		4 20	4 15
17	S	Aniceta pap.	5 2	6 59		5 38	4 42
18	N	Palmowa. Apolon. m. ☉	4 59	7 1		6 55	5 9
19	P	Hermogenesa m.	4 57	7 2		8 10	5 38
20	W	Agnieszki p.	4 55	7 4		9 21	6 10
21	Ś	Anzelma b.	4 53	7 6		10 26	6 45
22	C	Sotera i Kajusa mm.	4 51	7 8		11 24	7 26
23	P	Wojciecha b. i m. patr. P.	4 49	7 10		rano:	8 12
24	S	Jerzego m.	4 46	7 11		12 15	9 3
25	N	Wielkanoc. Marka ewang.	4 44	7 13		12 58	9 58
26	P	Pon. W. Kleta i Marcin. ☾	4 42	7 15		1 35	10 57
27	W	Teofila b.	4 40	7 16		2 7	11 58
28	Ś	Witalisa m.	4 38	7 18		2 34	1 0
29	C	Piotra m.	4 36	7 20		2 58	2 4
30	P	Katarzyny Sen.	4 34	7 21		3 21	3 10

Święta żydowskie. 20 kwietnia Pascha* (Wielkanoc), 21 drugie święto wielk., 26 siódme święto, 27 ostatnie święto wielk.

Kwiecień.

Ewangelie czyta nam Kościół Boży:

- Na niedzielę Środopostną, 4 kwietnia: O nakarmieniu 5000 ludzi. Jan 6.
 Na niedzielę Białą, 11 kwietnia: Żydzi chcą ukamienować Chrystusa Pana. Jan 8.
 Na niedzielę Palmową, 18 kwietnia: Wjazd Chrystusa do Jerozolimy, Mat. 21.
 Na Wielki Czwartek, 22 kwietnia: O wieczerzy Pańskiej i umywaniu nóg Apostołom przez Chrystusa Pana. Jan 13.
 Na Wielki Piątek, 23 kwietnia: Pasya według św. Jana 18 i 19.
 Na Wielkanoc, 25 kwietnia: O Zmartwychwstaniu Chrystusa. Mar. 16.
 Na poniedziałek Wielkanocny, 26 kwietnia: O dwóch uczniach idących do Emaus. Łuk. 24.

Odmiany księżycy.

- ☉ Nów 4 kwietnia o godzinie 3 po południu.
 ☾ Pierwsza kwadra 11 kwietnia o godzinie 10 wieczorem.
 ☽ Pełnia 18 kwietnia o godzinie 4 po południu.
 ☾ Ostatnia kwadra 26 kwietnia o godzinie 6 rano.

Długość dnia.				Świta.			
1 kwietnia	12 godz.	53 m.		1 kwietnia	o godz.	3 m.	34
6	"	13 "	13 "	6	"	3 "	19
11	"	13 "	34 "	11	"	3 "	3
16	"	13 "	53 "	16	"	2 "	47
21	"	14 "	13 "	21	"	2 "	30
26	"	14 "	33 "	26	"	2 "	12

Domysłowy stan powietrza.

Kwiecień zacznie się przymrozkiem, od 16 do 23 łagodne powietrze, potem śron i pochmurne powietrze aż do 29, poczem piękne powietrze aż do końca.

Maj.		Słońca		Znaki.	Księżycy		
		wsch.	zach.		wschód	zachód	
		g. m.	g. m.		g. m.	g. m.	
1	S	Filipa i Jakóba ap.	4 32	7 23		3 44	4 17
2	N	Przewodnia. Atanazego.	4 30	7 25		4 8	5 25
3	P	Znalezienie św. Krzyża.	4 28	7 26		4 33	6 35
4	W	Floryana m. ☉	4 26	7 28		5 1	7 46
5	Ś	Moniki w.	4 24	7 30		5 34	8 56
6	C	Jana w oleju.	4 22	7 31		6 14	10 2
7	P	Domicelli p.	4 21	7 33		7 2	11 2
8	S	Stanisława b. i m.	4 19	7 35		7 59	11 55
9	N	2 po Wielk. Grzegorza Teol.	4 17	7 37		9 4	rano:
10	P	Izydora oracza.	4 15	7 38		10 15	12 40
11	W	Mamerta b. ☾	4 14	7 40		11 30	1 17
12	Ś	Pankracego m.	4 12	7 42		12 47	1 49
13	C	Serwacego b.	4 10	7 43		2 4	2 18
14	P	Bonifacego m.	4 8	7 45		3 20	2 45
15	S	Zofii m.	4 7	7 46		4 36	3 11
16	N	3 po Wielk. Jana Nepom.	4 5	7 48		5 51	3 38
17	P	Antonina b.	4 4	7 49		7 3	4 8
18	W	Eryka kr. i m. ☉	4 2	7 51		8 10	4 41
19	Ś	Pudencyany p.	4 1	7 52		9 12	5 19
20	C	Bernardyna Śen.	4 0	7 54		10 7	6 2
21	P	Wenancyusza m.	3 58	7 55		10 54	6 51
22	S	Heleny królowej.	3 57	7 57		11 34	7 45
23	N	4 po Wielk. Dezyderyusza b.	3 55	7 58		rano:	8 43
24	P	Joanny wd.	3 54	8 0		12 8	9 44
25	W	Magdaleny de Pazis.	3 53	8 1		12 37	10 46
26	Ś	Filipa Nereusza. ☾	3 52	8 2		1 2	11 49
27	C	Jana papieża.	3 50	8 4		1 26	12 53
28	P	Germana b.	3 49	8 5		1 48	1 59
29	S	Teodozyi p.	3 48	8 6		2 10	3 7
30	N	5 po Wielk. Felixa ap.	3 47	8 7		2 34	4 16
31	P	Petroneli p. †	3 46	8 9		3 1	5 27

Święta żydowskie. Tylko sabat co sobotę.

Maj.

Ewangelie czyta nam Kościół Boży:

- Na niedzielę Przewodnią, 2 maja: O niewiernym Tomaszu. Jan 20.
 Na niedzielę drugą po Wielkanocy, 9 maja: O Chrystusie dobrym Pasterzu. Jan 10.
 Na niedzielę trzecią po Wielkanocy, 16 maja: „O przy-
 czynie odejścia Chrystusa Pana.“ Jan 16.
 Na niedzielę czwartą po Wielkanocy, 23 maja: Chrystus
 zapowiada Zesłanie Ducha św. Jan 16.
 Na niedzielę piątą po Wielkanocy, 30 maja: O prawdziwej
 modlitwie. Jan 16.

Odmiany księżycy.

- ☾ Nów 4 maja o godzinie 5 rano.
 ☽ Pierwsza kwadra 11 maja o godzinie 3 rano.
 ☽ Pełnia 18 maja o godzinie 3 rano.
 ☾ Ostatnia kwadra 26 maja o godzinie 1 rano.

Długość dnia.			Świta.		
1 maja	14 godz.	51 m.	1 maja	o godz.	1 m. 53
6 „	15 „	8 „	6 „	„	1 „ 32
11 „	15 „	26 „	11 „	„	1 „ 8
16 „	15 „	43 „	16 „	}	całą noc.
21 „	15 „	57 „	21 „		
26 „	16 „	12 „	26 „		
31 „	16 „	23 „	31 „		

Domysłowy stan powietrza.

3 grzmoty, potem dżdżyste i pochmurne powietrze aż do 8, poczem 3 dni łagodne, 11 w nocy przymrozek, później zimno aż do 20, potem pięknie i ciepło, 30 przymrozek i śron.

Czerwiec.		Słońca		Znaki.	Księżyca		
		wsch.	zach.		wschód	zachód	
		g.	m.	g.	m.	g.	m.
1	W	Nikodema m. †	3 45	8 10		3 32	6 39
2	Ś	Marcel. i Piotra mm. † ☉	3 44	8 11		4 8	7 48
3	C	Wniebowst. P. Erazma m.	3 43	8 12		4 53	8 53
4	P	Optata b.	3 42	8 13		5 48	9 51
5	S	Bonifacego b.	3 42	8 14		6 52	10 40
6	N	6 po Wielk. Norberta b.	3 41	8 15		8 3	11 21
7	P	Roberta op.	3 41	8 16		9 18	11 55
8	W	Medarda b.	3 40	8 17		10 35	rano:
9	Ś	Prymusa i Felic. mm. ☾	3 40	8 18		11 52	12 24
10	C	Małgorzaty królowej.	3 39	8 19		1 9	12 51
11	P	Barnaby ap.	3 39	8 19		2 24	1 17
12	S	Onufrego w.	3 39	8 20		3 37	1 43
13	N	Zielone Sw. Anton. z Pad.	3 38	8 21		4 49	2 10
14	P	Poniedz. Sw. Bazylego b.	3 38	8 21		5 57	2 41
15	W	Wita i Modesta.	3 38	8 22		7 1	3 16
16	Ś	Benona b. † ☉	3 38	8 22		7 59	3 56
17	C	Adolfa b.	3 38	8 23		8 50	4 42
18	P	Marka i Marcelliana. †	3 38	8 23		9 33	5 34
19	S	Gerwazego i Protazego. †	3 38	8 24		10 9	6 31
20	N	Sw. Trójcy. Juliany p.	3 38	8 24		10 40	7 31
21	P	Alojzego Gonz. w.	3 38	8 24		11 7	8 33
22	W	Paulina b.	3 38	8 25		11 31	9 36
23	Ś	Agrypiny p.	3 38	8 25		11 53	10 39
24	C	Boże C. Narodz. ś. Jana. ☾	3 38	8 25		rano:	11 43
25	P	Prospera b.	3 39	8 25		12 15	12 49
26	S	Jana i Pawła mm.	3 39	8 25		12 37	1 56
27	N	2 po Sw. Władysława kr.	3 39	8 25		1 2	3 5
28	P	Leona p. †	3 40	8 25		1 30	4 16
29	W	Piotra i Pawła ap.	3 40	8 25		2 3	5 27
30	Ś	Wspomn. św. Pawła ap.	3 41	8 24		2 43	6 35

Dni krzyżowe: 31 maja, 1 i 2 cz. Suchedni: 16, 18 i 19 cz.

Święta żydowskie. 9 i 10 święto tygodniowe.*

1
9
8
3
1
0
1
5
:
4
1
7
3
0
1
3
6
2
4
:
3
6
3
4

Czerwiec.

Ewangelie czyta nam Kościół Boży:

- Na uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego, 3 czerwca: O Wniebowstąpieniu Pańskim. Mar. 16.
 Na niedzielę szóstą po Wielkanocy, 6 czerwca: Jezus obiecuje zesłać Ducha świętego. Jan 15/16.
 Na Zielone Świątki, 13 czerwca: O zesłaniu Ducha świętego. Jan 14.
 Na Poniedziałek Świąteczny, 14 czerwca: O rozmowie Chrystusa Pana z Nikodemem. Jan 3.
 Na uroczystość św. Trójcy, 20 czerwca: „Dana mi jest wszelka moc.“ Mat. 28.
 Na uroczystość Bożego Ciała, 24 czerwca: O chlebie co z nieba zstąpił. Jan 6.
 Na niedzielę drugą po Świątkach, 27 czerwca: O wezwaniu na wielką ucztę. Luk. 14.
 Na uroczystość św. Piotra i Pawła, 29 czerwca: O opoce, na której kościół zbudowany, i o władzy danej św. Piotrowi. Mat. 16.

Odmiany księżycy.

- ☉ Nów 2 czerwca o godzinie 3 po południu.
 ☾ Pierwsza kwadra 9 czerwca o godz. 8 przed połudn.
 ☽ Pełnia 16 czerwca o godzinie 3 po południu.
 ☾ Ostatnia kwadra 24 czerwca o godz. 5 po południu.

Długość dnia.				Świta.		
1	czerwca	16 godz.	25 m.	1	czerwca	} całą noc.
6	”	16 ”	34 ”	6	”	
11	”	16 ”	40 ”	11	”	
16	”	16 ”	44 ”	16	”	
21	”	16 ”	46 ”	21	”	
26	”	16 ”	46 ”	26	”	

Domysłowy stan powietrza.

Czerwiec zacznie się śronem, potem pochmurne powietrze, 9 śron, od 10 aż do końca pięknie i ciepło.

Lipiec.		Słońca		Znaki.	Księżyca		
		wsch.	zach.		wschód	zachód	
		g.	m.	g.	m.	g.	m.
1	C Juliusza m. ☉	3	42 8 24		3	33	7 38
2	P Nawiedzenie P. M.	3	43 8 24		4	33	8 32
3	S Heliodora b.	3	43 8 24		5	43	9 18
4	N 3 po Sw. Józefa Kalas.	3	44 8 23		7	0	9 56
5	P Wilhelma opata.	3	45 8 22		8	19	10 28
6	W Izajasza proroka.	3	46 8 22		9	38	10 57
7	Ś Klaudyusza m.	3	47 8 21		10	57	11 23
8	C Elżbiety królowej. ☾	3	48 8 21		12	13	11 49
9	P Zenona m.	3	49 8 20		1	27	rano:
10	S 7 Braci męczenników.	3	50 8 19		2	39	12 16
11	N 4 po Sw. Piusa pap. i m.	3	51 8 18		3	48	12 45
12	P Jana Gwalberta.	3	52 8 18		4	53	1 18
13	W Małgorzaty p.	3	53 8 17		5	52	1 55
14	Ś Bonawentury dokt.	3	54 8 16		6	45	2 38
15	C Rozesłanie ŚŚ. Apost.	3	56 8 15		7	31	3 27
16	P Szkaplerza P. M. ☉	3	57 8 14		8	9	4 22
17	S Alexego wyzn.	3	58 8 13		8	42	5 21
18	N 5 po Sw. Szymona z Lip.	3	59 8 12		9	11	6 22
19	P Wincentego z Pauli.	4	1 8 10		9	36	7 24
20	W Czesława wyzn.	4	2 8 9		9	58	8 27
21	Ś Praxedy p.	4	3 8 8		10	19	9 31
22	C Maryi Magdaleny.	4	5 8 7		10	42	10 36
23	P Apollinarego b. i m.	4	6 8 5		11	5	11 41
24	S Krystyny p. ☾	4	8 8 4		11	30	12 47
25	N 6 po Sw. Jakóba ap.	4	9 8 2		12	0	1 56
26	P Anny Matki P. M.	4	10 8 1		rano:	3	5
27	W Pantaleona m.	4	12 8 0		12	36	4 13
28	Ś Botwida m.	4	13 7 58		1	20	5 18
29	C Marty p.	4	15 7 56		2	14	6 17
30	P Abdona m.	4	16 7 55		3	19	7 8
31	S Ignacego w. ☉	4	18 7 53		4	33	7 51

Święta żydowskie. Tylko sabat co sobotę.

Lipiec.

Ewangelie czyta nam Kościół Boży:

- Na uroczystość Nawiedzenia NMPanny, 2 lipca: Najśw. Marya Panna odwiedza św. Elżbietę. Łuk. 1.
 Na niedzielę 3-cią po Świątkach, 4 lipca: O zgubionej owce i o groszu. Łuk. 15.
 Na niedzielę 4-tą po Świątkach, 11 lipca: O obfitym połowie ryb. Łuk. 5.
 Na niedzielę 5-tą po Świątkach, 18 lipca: O sprawiedliwości Faryzeuszów i pojednaniu się z bratem. Mat. 5.
 Na niedzielę 6-tą po Świątkach, 25 lipca: O nakarmieniu 4000 ludzi. Mar. 8.

Odmiany księżycy.

- ☉ Nów 1 lipca o godzinie 11 wieczorem.
 ☾ Pierwsza kwadra 8 lipca o godzinie 2 po południu.
 ☽ Pełnia 16 lipca o godzinie 4 rano.
 ☾ Ostatnia kwadra 24 lipca o godzinie 8 rano.
 ☉ Nów 31 lipca o godzinie 6 rano.

Długość dnia.				Świta.	
1	lipca	16 godz.	42 m.	1 lipca	} całą noc.
6	"	16 "	36 "	6 "	
11	"	16 "	27 "	11 "	
16	"	16 "	17 "	16 "	
21	"	16 "	5 "	21 "	
26	"	15 "	51 "	26 "	
31	"	15 "	35 "	31 "	o godz. 1 m. 5

Domysłowy stan powietrza.

Lipiec zacznie się wielkimi upałami i częstymi grzmotami, 12 ciężki grzmot, potem będzie posepno i cokolwiek chłodno z deszczem aż do końca.

Sierpień.		Słońca		Znaki.	Księżyca		
		wsch.	zach.		wschód	zachód	
		g.	m.	g.	m.	g.	m.
1	N	7 po Sw.	Piotra w okowach.	4 20	7 52		5 53 8 27
2	P		P. M. Anielskiej.	4 21	7 50		7 15 8 58
3	W		Znal. św. Szczepana.	4 23	7 48		8 37 9 26
4	Ś		Dominika w.	4 24	7 46		9 56 9 53
5	C		P. M. Śnieżnej.	4 26	7 45		11 13 10 20
6	P		Przemienienie Pańskie. ☾	4 27	7 43		12 28 10 49
7	S		Kajetana w.	4 29	7 41		1 39 11 21
8	N	8 po Sw.	Cyryaka m.	4 31	7 39		2 46 11 57
9	P		Romana m.	4 32	7 37		3 47 rano:
10	W		Wawrzyńca m.	4 34	7 35		4 41 12 38
11	Ś		Zuzanny p. i m.	4 36	7 33		5 28 1 25
12	C		Klary p.	4 37	7 31		6 10 2 17
13	P		Hipolita m.	4 39	7 29		6 45 3 14
14	S		Euzebiusza. † ☉	4 41	7 27		7 14 4 14
15	N	9 po Sw.	Wniebowz. M.P.	4 42	7 25		7 40 5 16
16	P		Rocha w.	4 44	7 23		8 4 6 19
17	W		Jacka w.	4 46	7 21		8 26 7 22
18	Ś		Agapita m.	4 47	7 19		8 48 8 26
19	C		Benigny p.	4 49	7 17		9 10 9 31
20	P		Bernarda op.	4 51	7 15		9 34 10 36
21	S		Joanny Franciszki wd.	4 52	7 13		10 1 11 42
22	N	10 po Sw.	Symforyana m. ☾	4 54	7 10		10 33 12 49
23	P		Zacheusza b.	4 56	7 8		11 12 1 56
24	W		Bartłomieja ap.	4 57	7 6		12 0 3 1
25	Ś		Ludwika kr.	4 59	7 4		rano: 4 1
26	C		Zefiryna m.	5 1	7 2		12 57 4 55
27	P		Cezarego b.	5 2	7 0		2 5 5 41
28	S		Augustyna b.	5 4	6 57		3 22 6 20
29	N	11 po Sw.	Ścięcie św. Jan. ☉	5 6	6 55		4 44 6 54
30	P		Róży p.	5 7	6 53		6 7 7 24
31	W		Rajmunda w.	5 9	6 51		7 30 7 53

Święta żydowskie. 10 sierpnia post, spalenie kościoła.

7
8
6
3
0
9
1
7
:
8
5
7
4
4
6
9
2
6
1
6
2
9
6
1
1
5
1
0
4
4
3

Sierpień

Ewangelie czyta nam Kościół Boży:

- Na niedzielę 7-mą po Świątkach, 1 sierpnia: O fałszywych prorokach. Mat. 7.
 Na niedzielę 8-mą po Świątkach, 8 sierpnia: O niesprawiedliwym szafarzu. Łuk. 16.
 Na niedzielę 9-tą po Świątkach, 15 sierpnia: O zburzeniu Jerozolimy. Łuk. 19.
 Na niedzielę 10-tą po Świątkach, 22 sierpnia: O faryzeuszu i celniku. Łuk. 18.
 Na niedzielę 11-tą po Świątkach, 29 sierpnia: O głuchoniemym. Mar. 7.

Odmiany księżyca.

- ☾ Pierwsza kwadra 6 sierpnia o godzinie 10 wieczorem.
 ☽ Pełnia 14 sierpnia o godzinie 7 po południu.
 ☾ Ostatnia kwadra 22 sierpnia o godzinie 9 wieczorem.
 ☽ Nów 29 sierpnia o godzinie 2 po południu.

Długość dnia.				Świta.			
1	sierpnia	15	godz. 32 m.	1	sierpnia	o godz.	1 m. 11
6	"	15	" 16 "	6	"	"	1 " 36
11	"	14	" 57 "	11	"	"	1 " 57
16	"	14	" 39 "	16	"	"	2 " 14
21	"	14	" 21 "	21	"	"	2 " 30
26	"	14	" 1 "	26	"	"	2 " 45
31	"	13	" 42 "	31	"	"	2 " 58

Domysłowy stan powietrza.

Z rana mglisto, dnie zaś będą piękne i gorące.

Wrzesień.		Słońca		Znaki.	Księżycy	
		wsch.	zach.		wschód	zachód
		g. m.	g. m.		g. m.	g. m.
1 S	Idziego op.	5 11	6 48		8 51	8 21
2 C	Stefana kr.	5 12	6 46		10 9	8 50
3 P	Joachima Ojca P. M.	5 14	6 44		11 24	9 21
4 S	Rozalii p.	5 16	6 41		12 35	9 56
5 N	12 po Sw. Urbana pap. ☾	5 17	6 39		1 40	10 36
6 P	Zacharyusza pror. ☽	5 19	6 37		2 37	11 21
7 W	Reginy. †	5 21	6 34		3 27	rano:
8 Ś	Narodzenie NMP.*)	5 22	6 32		4 10	12 12
9 C	Gorgoniusza.	5 24	6 30		4 47	1 8
10 P	Mikołaja z Tolent.	5 26	6 28		5 18	2 7
11 S	Prota i Jacka mm.	5 27	6 25		5 45	3 8
12 N	13 po Sw. Gwidona w.	5 29	6 23		6 9	4 11
13 P	Eulogiusza b. ☉	5 31	6 21		6 31	5 14
14 W	Podwyższenie św. Krzyża.	5 32	6 18		6 53	6 18
15 Ś	Nikodema m. †	5 34	6 16		7 15	7 23
16 C	Kornelega i Cypry mm.	5 46	6 13		7 39	8 28
17 P	Piątn. św. Franciszka. †	5 37	6 11		8 5	9 34
18 S	Tomasza z Wil. †	5 39	6 8		8 35	10 40
19 N	14 po Sw. Januarego m.	5 41	6 6		9 10	11 46
20 P	Eustachiusza m.	5 42	6 4		9 53	12 50
21 W	Mateusza ap. ☾	5 44	6 1		10 45	1 50
22 Ś	Maurycego z tow. mm.	5 46	5 59		11 46	2 45
23 C	Tekli p. i m.	5 47	5 57		rano:	3 33
24 P	Gerarda b. i m.	5 49	5 54		12 56	4 14
25 S	Kleofasa m.	5 51	5 52		2 13	4 49
26 N	15 po Sw. Józefata b. i m.	5 53	5 50		3 35	5 21
27 P	Przen. św. Stanisława. ☉	5 54	5 47		4 58	5 50
28 W	Wacława kr. i m.	5 56	5 45		6 21	6 18
29 Ś	Michała Archaniola.	5 58	5 42		7 42	6 47
30 C	Hieronima w.	5 59	5 40		9 1	7 18

Suchedni: 15, 17 i 18 września.

Święta żydowskie. Dnia 30 września święcą żydzi początek swojego roku 5647.*

a
n.
51
50
21
56
36
21
o:
12
8
7
8
11
14
18
23
28
34
40
46
50
50
45
33
14
49
21
50
18
47
18

k

N
N
N
N
N
N
C
C

Wrzesień.

Ewangelie czyta nam Kościół Boży.

- Na niedzielę 12-tą po Świątkach, 5 września: O miłosiernym Samarytanie. Łuk. 10.
 Na uroczystość Narodzenia NMP., 8 września: Księgi rodzaju. Mat. 1.
 Na niedzielę 13-tą po Świątkach, 12 września: O dziesięciu trędowatych. Łuk. 17.
 Na niedzielę 14-tą po Świątkach, 19 września: O służeniu Bogu i mamoni. Mat. 6.
 Na niedzielę 15-tą po Świątkach, 26 września: O wskrzeszeniu syna wdowy. Łuk. 7.

Odmiany księżycy.

- ☾ Pierwsza kwadra 5 września o godzinie 9 rano.
 ☽ Pełnia 13 września o godzinie 12 w południe.
 ☾ Ostatnia kwadra 21 września o godzinie 7 rano.
 ☾ Now 27 września o godzinie 10 wieczorem.

Długość dnia.				Świta.			
1	września	13	godz. 37 m.	1	września	o godz. 3 m.	0
6	"	13	" 18 "	6	"	" 3 "	13
11	"	12	" 59 "	11	"	" 3 "	25
16	"	12	" 37 "	16	"	" 3 "	36
21	"	12	" 17 "	21	"	" 3 "	47
26	"	11	" 57 "	26	"	" 3 "	56

Domysłowy stan powietrza.

Wrzesień zacznie się pięknem powietrzem, od 13 do 20 chłodne powietrze, od 20 do 28 pięknie, potem pośepnie aż do końca.

Październik.		Słońca				Znaki.	Księżycy		
		wsch.		zach.			wschód		zachód
		g.	m.	g.	m.		g.	m.	g.
1	P	Remigiusza.	6	15	38		10	16	7 52
2	S	Aniołów Stróżów.	6	35	35		11	25	8 31
3	N	16 po Sw. Kandyda m.	6	45	33		12	27	9 15
4	P	Franciszka Seraf. w. ☾	6	65	31		1	22	10 5
5	W	Placyda m.	6	85	28		2	8	11 0
6	Ś	Brunona w.	6	105	26		2	47	11 58
7	C	Marka pap.	6	115	24		3	20	rano:
8	P	Brygidy wdowy.	6	135	21		3	48	12 59
9	S	Dyonizego m.	6	155	19		4	13	2 1
10	N	17 po Sw. Franc. Borg. w.	6	175	17		4	36	3 4
11	P	Gereona z tow. mm.	6	185	15		4	58	4 8
12	W	Maxymiliana b.	6	206	12		5	20	5 13
13	Ś	Edwarda króla. ☉	6	225	10		5	43	6 19
14	C	Kalixta pap.	6	245	8		6	8	7 26
15	P	Jadwigi wdowy.	6	265	6		6	37	8 33
16	S	Teresy p.	6	275	3		7	10	9 40
17	N	18 po Sw. Wiktora b.	6	295	1		7	50	10 45
18	P	Łukasza ewang.	6	314	59		8	39	11 46
19	W	Piotra z Alkant.	6	334	57		9	36	12 42
20	Ś	Jana Kantego. ☾	6	354	55		10	42	1 30
21	C	Urszuli p.	6	364	53		11	54	2 12
22	P	Brunona b. i m.	6	384	50		rano:		2 48
23	S	Jana Kapistrana.	6	404	48		1	11	3 19
24	N	19 po Sw. Rafała Archan.	6	424	46		2	31	3 48
25	P	Kryspina m.	6	444	44		3	51	4 16
26	W	Ewarysta pap. i m.	6	464	42		5	12	4 44
27	Ś	Frumencjusza b. ☉	6	474	40		6	33	5 13
28	C	Szymona i Judy ap.	6	494	38		7	51	5 45
29	P	Narcyza b.	6	514	36		9	5	6 22
30	S	Edmunda b.	6	534	34		10	12	7 5
31	N	20 po Sw. Wolfganga b. †	6	554	32		11	12	7 53

Święta żyd. 1 drugie święto nowego roku,* 3 post Gedaljah, 9 święto pojednania*, 14 kuczki,* 15 drugie święto kuczek*, 20 święto palmowe, 21 koniec kuczek,* 22 nadanie zakonu.*

lyca
schód
m.
7 52
8 31
9 15
0 5
1 0
1 58
ano:
2 59
2 1
3 4
4 8
5 13
6 19
7 26
8 33
9 40
0 45
1 46
2 42
1 30
2 12
2 48
3 19
3 48
4 16
4 44
5 13
5 45
6 22
7 5
7 53

ljah,
zek*,
onu.*

N

N

N

N

N

1

6

11

16

21

26

31

de

ko

Październik.

Ewangelie czyta nam Kościół Boży:

- Na niedzielę 16-tą po Świątkach, 3 października: O uzdrowieniu opuchłego. Łuk. 14.
 Na niedzielę 17-tą po Świątkach, 10 października: O najprzedniejszym przykazaniu: Miłuj Boga i bliźniego. Mat. 22.
 Na niedzielę 18-tą po Świątkach, 17 października: O uzdrowieniu powietrzem rażonego w Kafarnaum. Mat. 9.
 Na niedzielę 19-tą po Świątkach, 24 października: O uczcie godowej. Mat. 22.
 Na niedzielę 20-tą po Świątkach, 31 października: O uzdrowieniu syna królewskiego. Jan 4.

Odmiany księżycy.

- ☾ Pierwsza kwadra 4 października o godzinie 11 wiecz.
 ☽ Pełnia 13 października o godzinie 4 rano.
 ☾ Ostatnia kwadra 20 października o godzinie 4 po poł.
 ☾ Nów 27 października o godzinie 8 przed południem.

Długość dnia.			Świta.		
1	paźdz.	11 godz. 37 m.	1	paźdz.	o godz. 4 m. 6
6	"	11 " 16 "	6	"	" 4 " 15
11	"	10 " 56 "	11	"	" 4 " 24
16	"	10 " 36 "	16	"	" 4 " 33
21	"	10 " 17 "	21	"	" 4 " 42
26	"	9 " 57 "	26	"	" 4 " 50
31	"	9 " 37 "	31	"	" 4 " 58

Domostowy stan powietrza.

Październik zacznie się nieprzyjemnem powietrzem, od 10 do 17 śron, od 18 do 27 przyjemne powietrze, od 27 aż do końca zimno.

Listopad.		Słońca		Znaki.	Księżycy		
		wsch.	zach.		wschód	zachód	
		g.	m.	g.	m.	g.	m.
1 P	Wszystkich Sw.	6 57	4 30		12 3	8 47	
2 W	Dzień Zaduszny.	6 59	4 28		12 46	9 45	
3 Ś	Huberta b. ☾	7 0	4 26		1 22	10 46	
4 C	Karóla Boromeusza	7 2	4 24		1 52	11 48	
5 P	Emeryka króla.	7 4	4 23		2 18	rano:	
6 S	Leonarda wyzn.	7 6	4 21		2 41	12 51	
7 N	21 po Sw. Engelberta m.	7 8	4 19		3 3	1 55	
8 P	Czterech Koronatów.	7 10	4 17		3 25	3 0	
9 W	Teodora m.	7 12	4 16		3 47	4 5	
10 Ś	Jędrzeja z Awelinu.	7 13	4 14		4 11	5 12	
11 C	Marcina b. ☽	7 15	4 13		4 38	6 20	
12 P	5 braci Polaków mm.	7 17	4 11		5 10	7 29	
13 S	Dydaka wyzn.	7 19	4 9		5 48	8 36	
14 N	22 po Sw. Marcina p. i m.	7 21	4 8		6 34	9 40	
15 P	Gertrudy p.	7 22	4 6		7 29	10 39	
16 W	Sanisława Kostki.	7 24	4 5		8 33	11 31	
17 Ś	Salomei p.	7 26	4 4		9 43	12 15	
18 C	Pośw. Bazyl. św. P. i P. ☾	7 28	4 2		10 57	12 52	
19 P	Elżbiety wdowy.	7 30	4 1		rano:	1 24	
20 S	Felixa de Val.	7 31	4 0		12 14	1 52	
21 N	23 po Sw. Ofiarowanie PM.	7 33	3 58		1 32	2 18	
22 P	Cecylii p.	7 35	3 57		2 51	2 44	
23 W	Klemensa pap. i m.	7 36	3 56		4 9	3 11	
24 Ś	Chryzogona m.	7 38	3 55		5 57	3 41	
25 C	Katarzyny p. i m. ☽	7 40	3 54		6 42	4 15	
26 P	Grzegorza cudotw.	7 41	3 53		7 53	4 55	
27 S	Józefata pust.	7 43	3 52		8 58	5 41	
28 N	1 Adwentu. Rufina m.	7 45	3 51		9 54	6 33	
29 P	Saturnina b.	7 46	3 50		10 41	7 30	
30 W	Andrzeja ap.	7 48	3 49		11 21	8 31	

Święta żydowskie. Tylko sabat co sobotę.

—
1
.
7
5
6
8
:
1
5
0
5
2
0
9
6
0
9
1
5
2
4
2
8
4
1
1
5
5
1
3
0
1
—

Listopad.

Ewangelie czyta nam Kościół Boży:

- Na uroczystość Wszystkich Św., 1 listopada: Ośm błogosławieństw. Mat. 5.
 Na dzień Zaduszny, 2 listopada: O wskrzeszeniu umarłych. Jan 5.
 Na niedzielę 21-szą po Świątkach, 7 listopada: O królu i złośliwym słudze. Mat. 18.
 Na niedzielę 22-gą po Świątkach, 14 listopada: O monecie czynszowej dawanej cesarzowi. Mat. 22.
 Na niedzielę 23-cią po Świątkach, 21 listopada: O wskrzeszeniu córki Jaira. Mat. 9.
 Na niedzielę 1-szą Adwentu, 28 listopada: O znakach na niebie i ziemi. Łuk. 21.

Odmiany księżycyca.

- ☾ Pierwsza kwadra 3 listopada o godzinie 6 po południu.
 ☽ Pełnia 11 listopada o godzinie 8 wieczorem.
 ☾ Ostatnia kwadra 18 listopada o godzinie 12 w nocy.
 ☾ Now 25 listopada o godzinie 8 wieczorem.

Długość dnia.			Świta.		
1 listopada	9 godz.	33 m.	1 listop.	o godz.	5 m. 0
6	"	14 "	6	"	5 " 7
11	"	8 " 57 "	11	"	5 " 15
16	"	8 " 41 "	16	"	5 " 22
21	"	8 " 25 "	21	"	5 " 30
26	"	8 " 12 "	26	"	5 " 37

Domysłowy stan powietrza.

Listopad zacznie się mrozem, od 12 do 21 posępne powietrze i deszcze, potem mróz aż do końca.

Grudzien.		Słońca		Znaki.	Księżycyca	
		wsch.	zach.		wschód	zachód
		g.	m.		g.	m.
1 S	Eligiego b.	7	49 3 49		11	54 9 33
2 C	Bibiany p.	7	51 3 48		12	22 10 36
3 P	Franciszka Xaw. ☾	7	52 3 47		12	46 11 40
4 S	Barbary p.	7	53 3 47		1	8 rano:
5 N	2 Adwentu. Piotra Chryz.	7	55 3 46		1	29 12 44
6 P	Mikołaja b.	7	56 3 46		1	50 1 49
7 W	Ambrożego. †	7	58 3 45		2	13 2 55
8 Ś	Niep. Pocz. NMP.	7	59 3 45		2	38 4 2
9 C	Leokadyi p.	8	0 3 44		3	8 5 11
10 P	NMP. Łoretańskiej.	8	1 3 44		3	43 6 20
11 S	Damazego pap. ☉	8	2 3 44		4	26 7 28
12 N	3 Adwentu. Synezyusza m.	8	3 3 44		5	19 8 31
13 P	Lucyi p.	8	4 3 44		6	21 9 27
14 W	Spirydyona b.	8	5 3 44		7	31 10 15
15 Ś	Euzebiusza b. †	8	6 3 44		8	46 10 55
16 C	Adelaidy.	8	7 3 44		10	3 11 29
17 P	Łazarza b. †	8	8 3 44		11	21 11 58
18 S	Gracyana b. † ☾	8	9 3 45			rano: 12 24
19 N	4 Adwentu. Nemezyusza m.	8	9 3 45		12	39 12 50
20 P	Pelagii pokutn.	8	10 3 45		1	56 1 16
21 W	Tomasza ap.	8	11 3 46		3	11 1 43
22 Ś	Zenona m.	8	11 3 46		4	25 2 14
23 C	Wiktoryi p.	8	12 3 47		5	36 2 50
24 P	Adama i Ewy. †	8	12 3 47		6	43 3 32
25 S	Narodzenie Pańskie. ☉	8	12 3 48		7	43 4 21
26 N	po B. N. Szczepana m.	8	13 3 48		8	35 5 16
27 P	Jana ewang.	8	13 3 49		9	18 6 15
28 W	Młodzianków.	8	13 3 50		9	54 7 17
29 Ś	Tomasza b.	8	13 3 51		10	24 8 21
30 C	Dawida króla.	8	13 3 52		10	50 9 25
31 P	Sylwestra pap.	8	13 3 53		11	13 10 29

Suchedni: 15, 17 i 18 grudnia.

Święta żydowskie. Tylko sabat co sobotę.

Grudzień.

Ewangelie czyta nam Kościół Boży:

- Na niedzielę 2-gą Adwentu, 5 grudnia: O św. Janie Chrzcicielu we więzieniu. Mat. 11.
- Na niedzielę 3-cią Adwentu, 12 grudnia: O poselstwie żydów do św. Jana. Jan 1.
- Na niedzielę 4-tą Adwentu, 19 grudnia: O Janie opowiadającym chrzest i pokutę. Łuk. 3.
- Na uroczystość Narodzenia Chrystusa Pana, 25 grudnia:
- 1) O Narodzeniu Pana Jezusa w Betleem. Łuk. 2. —
  - 2) O pasterzach dających pokłon P. Jezusowi. Łuk. 2.
  - 3) „A Słowo Ciałem się stało.“ Jan 1.
- Na uroczystość św. Szczepana, 26 grudnia: O posłaniu proroków. Mat. 23.
- Na dzień św. Jana ewangelisty, 27 grudnia: O naśladowaniu Chrystusa i ulubionym jego uczniu. Jan 21.

Odmiany księżycy.

- ☾ Pierwsza kwadra 3 grudnia o godzinie 3 po południu.
- ☽ Pełnia 11 grudnia o godzinie 10 przed południem.
- ☾ Ostatnia kwadra 18 grudnia o godzinie 8 rano.
- ☾ Nów 25 grudnia o godzinie 11 przed południem.

Długość dnia.			Swita.								
1	grudnia	8 godz.	0	m.	1	grudnia	o godz.	5	m.	43	
6	”	7	”	49	”	6	”	”	5	”	49
11	”	7	”	41	”	11	”	”	5	”	54
16	”	7	”	36	”	16	”	”	5	”	58
21	”	7	”	34	”	21	”	”	6	”	1
26	”	7	”	34	”	26	”	”	6	”	3
31	”	7	”	39	”	31	”	”	6	”	4

Domysłowy stan powietrza.

Grudzień zacznie się mrozem, potem posępno i deszcze. od 10 do 19 śnieg i mróz, potem deszcze i zimna do końca,

JARMARKI NA ROK 1886.

Objaśnienie skrótów: kr. znaczy kramny — b. na bydło — k. konie — ow. owce — św. świnie — ch. chmiel — zb. zboże — krb. znaczy kramny i na bydło — krbk. znaczy kramny, na bydło i konie.

I. W Prusach Zachodnich.

W obwodzie regencyi kwidzyńskiej.

Barbarka 12 maja kr.

Białybork (Baldenburg) 16 mar., 22 cz., 28 wrz., 16 list. krbk.

Biskupice (Bischofswerder) 25 lut. bk., 2 mar. kr., 27 maj bk.,
1 cz. kr., 23 wrz. bk., 28 wrz. kr., 9 gr. bk., 14 gr. kr.

Brodnica (Strasburg) 26 mar. bk., 29 mar. kr., 25 cz. bk.,
28 cz. kr., 24 wrz. bk., 27 wrz. kr., 12 list. bk., 15 list. kr.

Brusy (Bruss) 11 maja, 6 września krbk.

Brzeźno (Adl. Briesen) 12 kw., 26 lip., 6 wrz., 22 list. krbk.

Chełmno (Kulm) 4 st. krbk., 11 lut. 11 mar., 8 kw., 24 maj. bk.,
17 cz. krbk., 2 wrz. bk., 4 paźdz., 11 list. krbk., 9 gr. bk.

Chełmża (Kulmsee) 5 kw., 21 cz., 13 wrz., 22 list. krbk.

Chojnice (Konitz) 12 kw., 21 cz., 20 wrz., 28 paźdz. krbk.

Czarnowo 15 list. kr.

Czarze (Scharnese) 10 maja, 7 paźdz. krbk.

Czersk 29 kw., 24 maja, 25 paźdz. krbk.

Człopa (Schloppe) 2 mar. bk., 3 mar. kr., 12 kw. bk., 13
kw. kr., 1 cz. bk., 2 cz. kr., 13 lip. bk., 14 lip. kr., 17
sierp. bk., 18 sierp. kr., 14 wrz. bk., 15 wrz. kr., 9 list. bk.,
10 list. kr., 14 gr. bk., 15 gr. kr.

Człuchów (Schlochau) 1 kw., 2 cz., 13 wrz., 6 gr. krbk.

Dragas 19 sierp. b. i źrebce.

- Flötenstein 3 maja, 30 sierp., 8 list. krbk.
 Frydland (march.) 8 kw. bk., 9 kw. kr., 17 cz. bk., 18 cz. kr.,
 22 wrz. bk., 23 wrz. kr., 16 gr. kr.
 Frydland (pruski) 8 kw., 7 cz., 8 lip., 4 paźdz. krbk.,
 Gardeja (Garnsee) 13 st. bk., 14 st. kr., 7 kw. bk., 8 kw. kr.,
 7 lip. bk., 8 lip. kr., 27 paźdz. bk., 28 paźdz. kr.
 Gniew (Mewe) 26 mar. bk., 29 mar. kr., 25 cz. bk., 28 cz. kr.,
 24 wrz. bk., 27 wrz. kr., 12 list. bk., 15 list. kr.
 Golub 12 kw., 28 cz., 4 paźdz., 15 list. krbk.
 Górzno 9 mar., 15 cz., 14 wrz., 9 list. krbk.
 Grabia 15 mar., 16 sierp. krbk.
 Grudziądz (Graudenz) 8 st., 5 lut., 5 mar. bk., 3 maja krbk.,
 7 maja bk., 28 cz., 30 sierp. krbk., 31 sierp. żrebce,
 8 paźdz. bk., 15 list. krbk., 10 gr. bk.
 Hamersztyn 14 kw., 21 cz., 23 sierp., 25 paźdz. krbk.
 Hawa (Deutsch Eylau) 24 marca płótno, 26 mar. bk., 30 mar.
 kr., 16 cz. płótno, 18 cz. bk., 22 cz. kr., 18 sierp. płótno,
 3 wrz. bk., 7 wrz. kr., 12 list. bk., 16 list. kr.
 Jabłonowo 8 mar., 10 maja, 7 cz., 5 lip., 30 sierp. 4 paźdz.,
 8 list. krbk.
 Jastrów 5 kw. krbk., 4 cz. kr., 5 lip. bk., 6 lip., 27 sierp.
 kr., 11 paźdz. k., 12 paźdz., 11 list., 20 gr. kr.
 Kamień 23 mar., 3 maja, 1 lip., 14 paźdz. krbk.,
 Kiełbasin (wieś w pow. tor.) 25 paźdz., 13 gr. kr.
 Kisielec (Freystadt) 1 mar. bk., 4 mar. kr., 7 cz. bk., 10 cz.
 kr., 6 wrz. bk., 9 wrz. kr., 29 list. bk., 2 gr. kr.
 Kiszborg (Christburg) 12 mar. bk., 15 mar. kr., 16 cz. 2 dni
 płótno, 18 cz. bk., 21 cz. kr., 9 wrz. żrebce, 10 wrz. bk.,
 13 wrz. kr., 3 list. 2 dni len, 5 list. bk., 8 list. kr.
 Kościelna Jania (Kirchenjahn) 18 mar., 18 list. krbk.
 Kowalewo (Schönsee) 29 mar., 11 paźdz. krbk.
 Krojanka 17 mar., 24 maja, 16 sierp., 25 paźdz. krbk.
 Kurzętnik (Kauernik) 18 mar., 13 maja, 15 lip., 16 wrz.,
 18 list. krbk.
 Kwidzyna (Marienwerder) 16 mar. bk., 17 mar. kr., 22 cz.
 bk., 23 cz. kr., 7 wrz. żrebce, 14 wrz. bk., 15 wrz. kr.,
 16 list. bk., 17 list. kr.
 Landek 29 mar., 28 cz., 20 wrz., 15 list. krbk.

- Leśno 29 kw., 24 maja, 25 paźdz. krbk.
Lidzbark (Lautenburg) 26 lut. bk., 1 mar. kr., 28 maja bk.,
31 maja kr., 27 sierp. bk., 30 sierp. kr., 26 list. bk.,
29 list. kr.
Lisewo 6 lip., 9 list. krbk.
Lisnowo (Gr. Leistenau) 15 mar., 13 gr. krbk.
Lubawa (Löbau) 1 kw. bk., 7 kw. kr., 27 maja bk., 2 cz. kr.,
9 wrz. bk., 15 wrz. kr., 28 paźdz. bk., 3 list. kr.
Lubicz (Leibitsch) 12 kw., 4 paźdz. krbk.
Łasin (Lessen) 1 kw., 17 cz., 7 paźdz., 18 list. krbk.
Opalenie (Münsterwalde) 17 maja, 23 wrz. krbk.
Młyniec (wieś w pow. toruńskim) 24 maja, 27 wrz. krbk.
Nawra 19 kw., 7 cz., 20 wrz., 8 list. krbk.
Nowe (Neuenburg) 9 kw. b., 12 kw. kr., 2 lip. b., 5 lip. kr.,
17 wrz. b., 20 wrz. kr., 5 list. b., 8 list. kr.
Nowemiesto nad Drwęcą (Neumark) 8 kw. bk., 12 kw. kr.,
20 maja bk., 24 maja kr., 20 cz. 8 dni płótno, 12 sierp. bk.,
16 sierp. kr., 7 paźdz. bk., 11 paźdz. kr.
Osie 15 kw., 14 paźdz. krbk.
Papowo (biskupie) 10 maja, 29 list. kr.
Piaseczno (Pehsken) 13 września krbk.
Płużnica 16 mar., 16 list. krbk.
Podgórz 17 maja, 6 wrz. krbk.
Podstolin (Pestlin) 11 st., 5 kw., 31 maja, 27 wrz. krbk.
Prabuty (Riesenburg) 15 mar. bk., 18 mar. kr., 12 lip. bk.,
15 lip. kr., 13 wrz. bk., 16 wrz. kr., 8 list. bk., 11 list. kr.
Prechlau 13 kw., 26 paźdz. krbk.
Radzyn (Rehden) 1 mar. krb., 15 mar. bk., 17 maja krb.,
21 cz. bk., 6 wrz. krb., 20 wrz. bk., 18 paźdz. bk., 22
list. krb.
Rederitz 13 maja, 13 paźdz. krbk.
Sempolno (Zempelburg) 15 kw., 2 cz., 27 wrz., 11 list. krbk.
Śliwice (Gr. Schliewitz) 5 lip., 4 paźdz. krbk.
Starytarg (Altmark) 15 kw., 17 cz., 18 list. krbk.
Susz (Rosenberg) 5 mar. bk., 9 mar. kr., 14 maja bk., 18
maja kr., 20 sierp. bk., 24 sierp. kr., 22 paźdz. bk., 26
paźdz. kr.
Sypniewo (Zippnow) 20 maja, 25 paźdz. krbk.

- Sztum 5 marca bk., 8 mar. kr., 4 cz. bk., 7 cz. kr., 3 wrz. bk., 6 wrz. kr., 12 list. bk., 15 list. kr.
- Świecie (Schwetz) 8 lut., 15 mar., 19 kw., 21 cz., 9 sierp., 13 wrz., 11 paźdz., 13 gr. krbk.
- Toruń 5 st. kr. 8 dni, 10 cz. wełna 2 dni, 22 cz. i 6 paźdz. kr. po 8 dni — bk. co czwartek.
- Topolno 5 st., 3 lut., 2 mar., 5 kw., 4 maja, 9 cz., 6 lip., 4 sierp., 6 wrz., 4 paźdz., 3 list., 7 gr. krbk.
- Tuchola (Tuchel) 29 mar., 24 maja, 13 lip., 24 sierp., 27 paźdz., 22 list. krbk.
- Tuczno (Tütz) 1 mar., 12 lip., 6 wrz. krbk., 3 list. krbklen.
- Tychnowy (Tiefenau) 9 lut., 17 cz. krbk.
- Wąldowo (Waldau) 24 maja, 10 list. kr.
- Wałcz (Dt. Krone) 8 lut. bk., 9 lut. kr., 15 mar. bk., 16 mar. kr., 17 maja bk., 18 maja kr., 21 cz. bk., 22 cz. kr., 26 lip. bk., 27 lip. kr., 4 paźdz. bk., 5 paźdz. kr., 8 list. bk., 9 list. kr., 13 gr. bk., 14 gr. kr.
- Wąbrzeźno (Briesen) 5 stycz., 9 lut., 2 mar. bk., 10 mar. krbk., 6 kw., 4 maja, 1 cz. bk., 23 cz. krbk., 7 wrz. bk., 22 wrz. krbk., 5 paźdz., 2 list. bk., 10 list. krbk., 7 gr. bk.
- Więcbork (Vandsburg) 18 lut. bk., 17 mar. krk., 13 kw. krbk., 18 maja bk., 22 cz. krbk., 31 sierp. bk., 18 paźdz. krbk., 9 list. bk.
- Złotów (Flatow) 30 mar., 31 maja, 30 sierp., 4 list. krbk.
- Złotowo 30 lip. płótno 7 dni, 6 sier. kr. i na wiktuały.

W obwodzie regencyi gdańskiej.

- Czczew (Dirschau) 2 kw. bk., 5 kw. kr., 25 cz. bk., 28 cz. kr., 17 wrz. bk., 20 wrz. kr., 8 list. bk., 11 list. kr.
- Elbląg (Elbing) 6 maja i 11 list. kr. po 3 dni, bk. w miesiącach styczniu do czerwca i grudniu w każdą środę i sobotę, w lipcu do końca listopada w każdą sobotę i co 14 dni w środę i czwartek na przemian; z tych najgłośniejsze: a) na bydło: 13 st., 17 lut., 17 mar., 14 kw., 12 maja, 16 cz., 15 i 29 lip., 12 i 26 sierp., 9 i 23 wrz., 7 i 21 paźdz., 4 i 18 list.; b) na konie: 14 kw. i 9 wrz.;

- c) na źrebce: 9 i 23 wrz. — św. w każdą środę i sobotę z wyjątkiem świąt na ten dzień przypadających.
- Gdańsk (Danzig) 5 sierp. kr. 14 dni (Dominik), 5 sierp. k. 6 dni.
- Gowidlino 8 kw., 23 gr. św.
- Gronowo (Grunau) 8 i 29 lip., 12 i 26 sierp., 9 i 23 wrz., 7 i 28 paźdz., 4 i 25 list., 16 gr. b.
- Kartuzy (Carthaus) 3 mar. b., 5 maja, 20 paźdz. krb., 24 list. b.
- Kielno (Koelln) 13 kw., 16 list. krb.
- Kiełpin 5 paźdz. krb.
- Kiszewa (Alt-Kischau) 4 maja, 17 list. krb.
- Kolebki (Koliebken) 30 mar., 17 cz., 9 wrz. kr.
- Kościierzyna (Berent) 13 kw., 22 cz., 14 wrz., 9 list. krb.
- Krokowa 25 lut., 4 maja, 21 wrz., 25 list. krb.
- Lamenstein 23 mar., 19 paźdz. św.
- Lipusz 6 lip., 5 paźdz. krb.
- Luzino 4 list. krb.
- Malborg (Marienburg) 19 kw. bk., 30 kw. k. (zbytkowe) 2 dni, 3 maja kr. 2 dni, 5 lipca bk., 11 paźdz. kr. 3 dni, 11 paźdz. bk.
- Nowystaw (Neuteich) 26 st. krbk., 6 kw. bk., 22 cz., 27 lip. krbk., 7 wrz. b., 19 paźdz. krbk.
- Oliwa 4 mar. b., 1 cz., 12 paźdz. krbk., 16 gr. b.
- Pogódki 11 maja, 26 paźdz. krb.
- Puck (Putzig) 16 mar., 6 lip. kr., 26 paźdz. 14 gr. krb.
- Przywidz (Mariensee) 20 kw., 11 maja, 14 wrz., 12 paźdz. krb.
- Rumia (Rahmel) 16 wrz. kr.
- Sierakowice 25 maja, 6 lip., 17 sierp., 16 list. krb.
- Skarszewy (Schöneck) 2 mar. b., 3 mar. kr., 9 mar., 6 kw., 11 maja św., 8 cz. b., 9 cz. kr., 13 lip. b., 14 wrz. św., 12 paźdz. b., 13 paźdz. kr., 2 i 16 list., 7 i 21 gr. św.
- Skurecz 5 kw., 25 paźdz. bk.
- Stangenwalde 31 mar., 29 gr. św.
- Starogard (Pr. Stargardt) 16 kw., 2 lip. bk., 6 lip. kr. 2 dni, 10 wrz., 5 list. bk., 9 list. kr. 2 dni.
- Stężyca 28 st. św., 13 maja, 25 list. krb., 9, 16 i 30 gr. św.
- Straszyn 2 list., 9 gr. bk.

- Sulęcín 14 st., 18 lut. bśw., 27 maja, 23 wrz. krb.
Św. Wojciech (St. Albrecht) 25 maja kr. 2 dni.
Szembork 26 maja, 27 paźdz. św.
Szenwałd 2 wrz., 7 gr. krb.
Tolmicko (Tolkemit) 11 st., 19 lip., 4 paźdz. kr.
Tychnowy (Tiegenhof) 28 maja bk., 1 cz. kr., 8 paźdz. bk.,
12 paźdz. kr.
Wejherowo (Neustadt W.-Pr.) 9 lut., 29 kw., 22 cz., 5 paźdz.,
11 list., 23 gr. krbk.
Żuków (Zuckau) 9 cz., 1 gr. krb.
Zünder Gr. 9 wrz. żrebce.
-

II. W Prusach Wschodnich.

W obwodzie regencyi królewieckiej.

- Alberga (Allenburg) 12 lutego bk., 16 lut. kr., 7 maja bk.,
11 maja kr., 10 wrz. bk., 14 wrz. kr., 12 list. bk., 16
list. kr.
Barciany (Barten) 9 kw. bk., 13 kw. kr. 2 dni, 14 maja płó-
tno 30 dni, 23 lip. bk., 27 lip. kr. 2 dni, 24 wrz. bk.,
28 wrz. kr. 2 dni, 3 gr. bk., 7 gr. kr. 2 dni.
Bartoszyce (Bartenstein) 5 mar., 18 cz. bk., 21 cz. płótno 6
dni, 22 cz. kr. 2 dni, 20 sierp., 12 list. bk., 16 list. kr. 2 dni.
Biskupiec (Bischofsburg) 5 lut. bk., 8 lut. kr. 2 dni, 19 mar.,
9 kw. bk., 12 kw. kr. 2 dni, 11 cz., 9 lip. bk., 12 lip.
kr. 2 dni, 13 sierp., 10 wrz., 5 list. bk., 8 list. kr. 2 dni.
Biszynek (Bischofstein) 4 mar. bk., 8 mar. kr. 2 dni, 10 cz.,
1 lip. bk., 5 lip. kr. 2 dni, 21 lip. płótno, 23 wrz., 21
paźdz. bk., 25 paźdz. kr. 2 dni, 16 gr. bk.
Bładiau 15 kw., 16 wrz. bk.
Brunsberg 12 st. bk., 19 st. kr., 11 maja bk., 21 cz. płótno
6 dni, 6 lip. kr., 17 sierp., 12 paźdz. bk., 19 paźdz. kr.,
13 gr. len 3 dni.
Dąbrowno (Gilgenburg) 22 lut. bk., 24 lut. kr., 21 cz. bk.,
23 cz. kr., 30 sierp. bk., 1 wrz. kr., 8 list. bk., 10 list. kr.

- Dobre miasto (Guttstadt) 4 lut. bk., 8 lut. kr. 2 dni, 15 kw.,
4 cz. bk., 7 cz. kr. 2 dni, 21 cz. płótno, 19 sierp. bk.,
23 sierp. kr. 2 dni, 11 list. bk., 16 list. kr. 2 dni, 9 gr. bk.
Döbern 19 st. bk., 20 st. kr., 15 cz. bk., 16 cz. kr., 26 paźdz.
bk., 27 paźdz. kr.
Domnowo 12 mar. bk., 16 mar. kr. 2 dni, 11 cz. bk., 12 cz.
płótno, 15 cz. kr. 2 dni, 3 wrz. bk., 7 wrz. kr. 2 dni,
10 gr. bk., 14 gr. kr. 2 dni.
Drengfurth 29 st. bk., 2 lut. kr., 2 kw. bk., 6 kw. kr.,
16 lip. bk., 20 lip. kr., 29 paźdz. bk., 2 list. kr.
Działdów (Soldau) 26 st. bk., 27 st. kr., 19 kw. bk., 4 maja
bkow. i płótno, 5 maja kr., 6 lip. bk., 7 lip. kr., 21 wrz.
bkow. i płótno, 22 wrz. kr., 12 list. bk.
Frauenburg 25 lut. bk., 1 mar. kr., 27 maja bk., 31 maja kr.,
10 sierp. bk., 16 sierp. kr., 9 list. bk., 15 listopada kr.
Frydland 19 lut. bk., 23 lut. kr. 2 dni, 4 cz. bk., 8 cz. kr.
2 dni, 24 wrz. bk., 28 wrz. kr. 2 dni, 26 list. bk., 30
list. kr. 2 dni.
Garsdeny na Litwie ros. 16 mar., 5 maja, 11 paźdz.
Gerdawy 12 mar. bk., 17 mar. kr., 25 cz. bk., 30 cz. kr.,
20 sierp. bk., 25 sierp. kr., 22 paźdz. bk., 27 paźdz. kr.
Germau 15 mar., 4 paźdz. bk.
Heilsberg 18 mar. bk., 21 cz. płótno, 22 cz. bk., 30 cz. kr.
2 dni, 25 sierp., 28 wrz. bk., 5 paźdz. kr. 2 dni, 2-gr. bk.
Hawa (Pr.-Eylau) 15 st. bk., 19 st. kr., 26 mar. bk., 30 mar.
kr., 23 cz. płótno 2 dni, 2 lip. bk., 6 lip. kr., 8 paźdz. bk.,
12 paźdz. kr.
Jedwabno 11 mar., 28 paźdz. krbk.
Jeziory (Seeburg) 21 st. bk., 25 st. kr. 2 dni, 12 kw. bk.,
4 maja płótno 2 dni, 13 maja bk., 17 maja kr. 2 dni,
15 lip. bk., 19 lip. kr. 2 dni, 9 sierp. płótno 2 dni, 26
sierp., 4 list. bk., 15 list. kr. 2 dni.
Kajmy (Kaymen) 13 kw., 12 paźdz. bk.
Kisiny (Uderwangen) 2 mar., 31 sierp. bk.
Kłajpeda (Memel) 7 kw. bk. 2 dni, 5 lip. kr. 7 dni, 8 wrz.
bk. 2 dni.
Kranc 24 maja, 27 wrz. kr.

- Krotynga pod Klajpedą 8 st., 9 kw., 8 paźdz. bk.
Krotynga na Litwie ros. 6 st., 2 lut., 14 kw., 3 maja, 21 cz.,
2 sierp., 4 paźdz.
Krzyżborg (Kreuzburg) 11 st. bk., 12 st. kr., 12 kw. bk.,
13 kw. kr., 5 lip. opasy, 2 sierp. bk., 3 sierp. kr., 6 wrz.,
4 paźdz. opasy, 8 list. bk., 9 list. kr.
Królewiec (Königsberg) 30 kw. skóry, 26 cz. płótno 6 dni,
2 lip. kr. 8 dni, 9 lip. wełna 3 dni, 5 paźdz. skóry, 17
gr. kr. 10 dni.
Kumeny (Kuhmenen) 26 mar., 24 wrz. krbk.
Landsberg 28 st. bk., 1 lut. kr., 6 maja bk., 10 maja kr.,
22 lipca bk., 26 lip. kr., 30 wrz. bk., 4 paźdz. kr.
Langheim 16 cz., 17 list. kr.
Liebstadt 26 lut. bk., 2 mar. kr. 2 dni, 30 kw. bk., 4 maja
kr. 2 dni, 9 lip. bk., 12 lip. płótno, 13 lip. kr. 2 dni,
19 list. bk., 23 list. kr. 2 dni.
Liska-Schaaken 24 wrz. bk.
Lubiawa (Labiau) 2 kw. bk., 3 maja kr. 2 dni, 21 cz. płótno,
25 cz. bk., 28 cz. kr., 1 paźdz. bk., 4 paźdz. kr. 2 dni.
Lukla (Locken) 15 cz. bk., 17 cz. kr., 23 list. bk., 25 list. kr.
Melauki 29 kw. bk., 30 kw. kr., 21 paźdz. bk., 22 paźdz. kr.
Melzak 21 st. bk., 26 st. kr. 2 dni, 8 kw., 1 lip. bk., 6 lip.
kr. 2 dni, 24 sierp., 4 list. bk., 9 list. kr. 2 dni.
Mensguth 13 maja, 2 gr. krbk.
Miłomłyn (Liebemühl) 19 lut. bk., 23 lut. kr., 7 maja bk.,
11 maja kr., 6 sierp. bk., 10 sierp. kr., 29 paźdz. bk.,
2 list. kr.
Młynary (Mühlhausen) 15 mar. bk., 17 mar. kr. 2 dni, 5 lip.
bk., 7 lip. kr. 2 dni, 20 wrz. bk., 22 wrz. kr. 2 dni, 29
list. bk., 1 gr. kr. 2 dni.
Morąg (Mohrungen) 16 mar. bk., 18 mar. kr. 2 dni, 22 cz.
bk., 24 cz. kr. 2 dni, 28 cz. płótno, 14 wrz. bk., 16 wrz.
kr. 2 dni, 14 gr. bk., 16 gr. kr. 2 dni.
Mułczyn 9 lip. bk., 19 lip. kr.
Nidborg (Neidenburg) 18 st. bk. i świnię, 20 st. kr., 28 cz.
bk. i świnię, 30 cz. kr., 4 paźdz. bk. i świnię, 6 paźdz. kr., 22
list. bk. i świnię.
Nordenburg 8 st. bk., 12 st. kr., 26 mar. bk., 30 mar. kr.,

- 24 cz. płótno 14 dni, 2 lip. bk., 6 lip. kr., 5 list. bk.,
9 list. kr.
- Nowe Zgorzelice (Brandenburg) 26 lut. bk., 1 mar. kr. 2 dni,
1 paźdz. bk., 4 paźdz. kr. 2 dni.
- Olsztyn (Allenstein) 1 lut., 5 kw. bk., 6 kw. kr. i skóry,
7 cz. bk., 8 cz. kr., 15 cz. płótno, 2 sierp. bk., 4 paźdz.
chmiel 3 dni, 25 paźdz. bk., 26 paźdz. kr. i skóry, 6 gr.
bk., 7 gr. kr.
- Olsztynek (Hohenstein) 22 mar. bk., 23 mar. kr., 5 lip. bk.,
6 lip. kr., 6 wrz. bk., 7 wrz. kr., 15 list. bk., 16 list. kr.
- Opaleniec 13 kw., 7 wrz. krbk.
- Orneta (Wormditt) 7 st. bk., 11 st. kr. 2 dni, 14 kw. bk.,
15 cz. płótno, 17 cz. bk., 21 cz. kr. 2 dni, 5 sierp., 11
paźdz. bk., 18 paźdz. kr. 2 dni, 18 paźdz. płótno.
- Ostroda (Osterode) 15 mar. bk., 17 mar. kr. 2 dni, 7 cz. bk.,
9 cz. kr. 2 dni, 22 cz. wełna 2 dni, 23 sierp. bk., 25 sierp.
kr. 2 dni, 1 list. bk., 3 list. kr. 2 dni.
- Pasym (Passenheim) 9 mar. bk., 11 mar. kr., 29 cz. bk.,
1 lip. kr., 14 wrz. bk., 16 wrz. kr., 14 gr. bk., 16 gr. kr.
- Paśtek (Pr. Holland) 8 mar. bk., 10 mar. kr. 2 dni, 12 maja,
28 cz. bk., 30 cz. kr. 2 dni, 30 sierp. bk., 1 wrz. kr. 2 dni,
13 paźdz., 13 gr. bk., 15 gr. kr. 2 dni.
- Perwilten 12 maja, 9 cz., 14 lip., 11 sierp., 8 wrz., 6 paźdz.
opasy.
- Piława (Pillau) 7 kw., 6 paźdz. kr. po 2 dni.
- Pobety 8 mar., 11 paźdz. krbk.
- Poługa na Litwie ros. 5 mar., 6 lip.
- Powunden 12 maja bk.
- Prökuls 12 lut., 16 kw. bk., 19 kw. kr., 18 cz., 10 wrz. bk.,
13 wrz. kr.
- Rastembork 11 st., 10 maja bk., 12 maja kr. 2 dni, 7 cz.
płótno 3 dni, 5 lip., 11 paźdz. bk., 13 paźdz. kr. 2 dni.
- Reszel 14 st. bk., 18 st. kr., 11 mar., 6 maja bk., 10 maja
kr., 1 cz. płótno 8 dni, 17 cz., 7 paźdz. bk., 11 paźdz. kr.,
18 list. bk., 22 list. kr.
- Roggen 25 cz., 6 sierp. bk.
- Rosogi (Friedrichshot) 24 mar., 25 sierp., 10 list. krbk.
- Rybaki (Fischhausen) 9 lut., 8 cz., 12 paźdz. kr. po 2 dni.

- Schaaksvitte 19 lut., 6 sierp., 29 paźdz. kr.
Schönbruch 2 lut., 4 maja, 23 list. kr.
Schwansfeld Gr. 9 kw., 10 list. kr.
Sepopól (Schippenbeil) 19 mar. bk., 24 mar. kr. 2 dni, 18
maja płótno 6 dni, 2 lip. bk., 7 lip. kr. 2 dni, 17 wrz.
bk., 22 wrz. kr. 2 dni, 29 paźdz. bk., 3 list. kr. 2 dni.
Św. Lipka (Heiligelinde) 7 cz. kr. i płótno 3 dni.
Św. Siekierka (Heiligenbeil) 5 mar. bk., 8 mar. kr. 2 dni,
16 cz. płótno, 18 cz. bk., 21 cz. kr. 2 dni, 13 sierp., 22
paźdz. bk., 25 paźdz. kr. 2 dni.
Staremiasto (Altstadt) 1 maja, 4 paźdz. kr.
Szczytno (Ortelsburg) 9 lut. bk., 11 lut. kr., 13 kw. bk.,
15 kw. kr., 24 sierp. bk., 26 sierp. kr., 2 list. bk., 4 list. kr.
Tharau 14 kw. bk., 15 kw. kr., 15 wrz. bk., 16 wrz. kr.
Topiały (Tapiau) 6 kw. bk., 7 kw., 26 maja kr., 5 paźdz. bk.,
6 paźdz., 15 gr. kr.
Wargi 29 wrz. kr.
Waldowo (Waldau) 6 maja, 7 paźdz. krbk.
Wartenburg 26 mar. bk., 29 mar. kr., 27 maja bk., 31 maja
kr., 22 lip. bk., 4 paźdz. bk., 13 paźdz. bk., 18 paźdz. kr.,
25 list. bk., 29 list. kr.
Wielawa (Wehlau) 15 kw. k., 16 kw. b., 12 lip. płótno 6 dni,
12 lip. k. 3 dni, 14 lip. skóry, 15 lip. b. 2 dni, 20 lip.
kr. 2 dni, 8 paźdz. bk., 12 paźdz. kr. 2 dni.
Willenberg 16 mar. bk., 18 mar. kr., 22 cz. bk., 24 cz. kr.,
5 paźdz. bk., 7 paźdz. kr., 7 gr. bk., 9 gr. kr.
Wolfsdorf Gr. 1 mar. bk., 3 mar. kr., 22 list. bk., 24 list. kr.
Zelwałd (Saalfeld) 18 mar. bk., 23 mar. kr. 2 dni, 15 cz.
płótno, 17 cz. bk., 22 cz. kr. 2 dni, 9 wrz. bk., 14 wrz.
kr. 2 dni, 11 list. bk., 16 list. kr. 2 dni.
Zinten 2 kw. bk., 6 kw. kr. 2 dni, 14 maja, 16 lip. bk.,
20 lip. kr. 2 dni, 15 paźdz. bk., 19 paźdz. kr. 2 dni.

W obwodzie regencyi gąbińskiej.

- Biała 15 mar. bk., 16 mar. kr., 21 cz. bk., 22 cz. kr., 27
wrz. bk., 28 wrz. kr., 6 gr. bk., 7 gr. kr.

- Boże (Bosemb) 30 wrz. krbk.
Darkiemy 24 mar. bk., 25 mar. kr., 30 cz. bk. i płótno,
1 lip. kr., 1 wrz. źrebce 2 dni, 8 wrz. bk. i płótno,
9 wrz. kr., 15 gr. bk., 16 gr. kr.
Elk (Lyck) 12 kw. bk., 13 kw. kr., 15 cz. płótno 8 dni,
21 cz. bk., 22 cz. kr., 24 sierp. płótno 8 dni, 30 sierp. bk.,
31 sierp. kr., 29 list. bk., 30 list. kr.
Gąbin (Gumbinnen) 5 mar. bk., 8 mar. kr. 3 dni, 28 maja bk.,
31 maja kr. 3 dni, 21 cz. wełna 6 dni, 9 lip. bk., 30 sierp.
źrebce 2 dni, 15 paźdz. bk., 18 paźdz. kr. 3 dni, 25 paźdz.
wełna 6 dni, 10 gr. bk.
Gołęb (Goldap) 29 mar. bk., 30 mar. kr. 2 dni, 28 cz. bk.,
29 cz. kr. 2 dni, 6 wrz. bk., 7 wrz. kr. 2 dni, 29 paźdz.,
13 gr. bk., 14 gr. kr. 2 dni.
Heinrichswalde 1 lut., 28 cz. krbk.
Jańsbork (Johannisburg) 4 st. bk., 5 st. kr., 29 mar. bk.,
30 mar. kr., 28 cz. bk. i płótno, 29 cz. kr., 4 paźdz. bk.,
5 paźdz. kr.
Kalinowo 2 kw., 5 list. bk.
Kałkiemy 8 st. kr., 26 mar., 10 cz. bk., 11 cz. kr., 10 wrz.,
3 gr. bk.
Koadjuty 22 lut. bk., 25 lut. kr., 13 wrz. bk., 16 wrz. kr.
Krupiszki 27 st., 16 cz. bk., 6 paźdz. krbk.
Lasdeny 13 kw., 8 cz., 12 paźdz., 14 gr. krbk.
Lece (Lötzen) 8 mar. bk., 9 mar. kr., 7 cz. bk., 8 cz. kr.,
12 cz. płótno 8 dni, 5 lip. bk., 6 lip. kr., 18 paźdz. bk.,
19 paźdz. kr.
Margrabowa 11 st. bk., 12 st. kr., 7 kw. bk., 8 kw. kr.,
28 cz. bk., 29 cz. kr., 27 wrz. bk., 28 wrz. kr.
Mieruńsko 4 lut., 6 maja, 5 sierp., 9 gr. krbk.
Mikołajki 15 mar. bk., 16 mar. kr., 5 lip. płótno 8 dni, 12
lip. bk., 13 lip. kr., 6 wrz. bk., 7 wrz. kr., 13 gr. bk.,
14 gr. kr.
Nawiady (Aweyden) 2 mar. bk., 3 mar. kr.
Neukirch 21 cz., 4 paźdz. bk., 5 paźdz. kr.
Orzysz (Arys) 1 mar. bk., 2 mar. kr., 1 cz. k., 12 lip. płótno
8 dni, 16 sierp. bk., 17 sierp. kr., 1 list. bk., 2 list. kr.
Ostrokół (Ostrokollen) 16 list. krbk.

Piłkały 10 mar. bk., 11 mar. kr., 23 cz. bk., 24 cz. kr.,
25 sierp. bk., 26 sierp. kr., 20 paźdz. bk., 21 paźdz. kr.,
8 gr. bk.

Plaszki 7 maja, 3 wrz. bk.

Ragneta 11 lut., 17 cz., 7 paźdz., 16 gr. krbk. po 2 dni.

Ruś 25 st., 24 maja, 25 paźdz. kr. po 1 $\frac{1}{2}$ dnia.

Ryn (Rhein) 25 st. bk., 26 st. kr., 12 kw. bk., 13 kw. kr.,
9 sierp. bk., 10 sierp. kr., 8 list. bk., 9 list. kr.

Seckenburg 9 lut. bk., 1 cz., 19 paźdz. krbk.

Skaisgiry 8 mar., 6 wrz. krbk.

Smolniki (Schmalleningken) 4 st., 21 cz., 18 paźdz. kr. po 2 d.

Sońsbork (Sensburg) 15 lut. bk., 17 lut. kr., 29 mar. bk.,

31 mar. kr., 7 cz. bk., 11 cz. płótno 13 dni, 16 sierp. bk.,
18 sierp. kr., 4 paźdz., 8 list. bk., 10 lis. kr.

Sorkwity 26 st., 6 kw., 6 lip., 9 list. krbk.

Stołupiany (Stallupönen) 15 mar. bk., 16 mar. kr., 17 maja,
12 lip. bk., 13 lip. kr., 13 wrz. bk., 14 wrz. kr., 25 paźdz.
bk., 26 paźdz. kr., 13 gr. bk.

Świętajno (Schwentainen) 2 wrz. krbk.

Szyła (Szillen) 12 mar., 8 paźdz. krbk.

Szyłokarczma (Heydekrug) 15 st. bk., 18 st. kr. 1 $\frac{1}{2}$ dnia,
14 maja bk., 17 maja kr. 1 $\frac{1}{2}$ dnia, 16 lip., 8 paźdz. bk.,
11 paźdz. kr. 1 $\frac{1}{2}$ dnia.

Szyrwint 1 lut. bk., 2 lut. kr., 3 maja bk., 4 maja kr., 28
cz. bk., 29 cz. kr., 4 paźdz. bk., 5 paźdz. kr.

Szytkiemy 20 st., 26 maja, 6 paźdz. krbk.

Trepy 3 lut. bk., 4 lut. kr. 2 dni, 5 maja bk., 6 maja kr.
2 dni, 22 wrz. bk., 23 wrz. kr. 2 dni.

Tylża (Tilsit) 2 st., 6 mar., 3 maja b., 17 cz. wełna 6 dni,
3 lip. b., 20 wrz. wełna 6 dni, 20 wrz. żrebec 2 dni, 23
wrz. k. 3 dni, 28 wrz. kr. 8 dni, 28 wrz., 6 list. b., nadto
12 małych jarmarków na konie w pierwszą sobotę każdego
miesiąca.

Węgobork (Angerburg) 15 kw. bk., 16 kw. kr., 1 cz. bk.,
2 cz. kr., 14 wrz. bk., 15 wrz. kr., 2 gr. bk., 3 gr. kr.

Widminy 24 lut. bk., 25 lut. kr., 16 cz. bk., 17 cz. kr., 9
sierp. płótno 2 dni, 11 sierp. bk., 12 sierp. kr., 10 list.
bk., 11 list. kr.

Wystruć (Insterburg) 1 mar. k., 2 mar. b., 3 mar. kr. 2 dni,
24 maja k., 25 maja b., 26 maja kr. 2 dni, 5 lip. k., 6
lip. b., 3 wrz. żrebce, 11 paźdz. k., 12 paźdz. b., 13 paźdz.
kr. 2 dni, 6 gr. k., 7 gr. b.

III. W Wielkiem Księstwie Poznańskiem.

W obwodzie regencyi bydgoskiej.

- Barcin 29 kw., 23 cz., 24 sierp., 3 list. krbk.
Białośliwie (Weissenhöhe) 16 lut., 18 maja, 28 wrz., 14 gr. b.
Budzyń 13 kw., 8 cz., 28 wrz., 21 gr. krbk.
Bydgoszcz (Bromberg) 6 kw. kr. 3, b. 2 dni, 10 sierp. kr. 3,
bk. 2 dni, 28 wrz., 30 list. kr. po 3, b. po 2 dni.
Chodzież (Kolmar in Pos.) 3 lut. b., 6 kw., 15 cz. krbk.,
7 wrz. b., 12 paźdz., 7 gr. krbk.
Czarnków 9 lut. bk., 16 mar. krbk. 2 dni, 11 maja bk.,
6 lip. krbk. 2 dni, 24 sierp. bk., 21 września krbk. 2 dni,
16 list. bk., 14 gr. krbk. 2 dni.
Czarniejewo (Schwarzenau) 21 st., 15 kw., 26 sierp., 16 gr. krb.
Fordon 23 mar., 22 cz., 28 wrz., 21 gr. krbk.
Gąsawa 13 kw., 8 lip., 7 paźdz., 9 gr. krbk.
Gębice 2 mar., 11 maja, 18 sierp., 12 paźdz. krbk.
Gniewkowo (Argenau) 6 kw., 22 cz., 21 wrz., 16 list. krbk.
Gnieszno 16 lut. krbk. 2 dni, 3 maja krbk. 8 dni, 17 sierp.,
16 list. krbk. po 2 dni.
Gołańcz 6 kw. krbk. 2 dni, 26 maja b., 6 lip., 28 wrz. krbk.
po 2 dni, 27 paźdz. b., 16 list. krbk. 2 dni.
Inowrocław 7 kw., 9 cz., 22 wrz. krb. po 2 dni, 17 list. kr.
2 dni.
Janówiec 8 kw., 8 lip., 7 paźdz., 16 gr. krb.
Keynia (Exin) 31 mar., 8 lip., 16 wrz., 10 list. krbk.
Kiszkowo (Welnau) 18 mar., 1 lip., 9 wrz., 4 list. krb.
Kłeczek 12 kw., 7 cz., 20 wrz., 20 gr. krb.
Koronowo (Krone a. B.) 18 mar., 17 cz., 19 sierp., 28 paźdz.
krbk. po 2 dni.
Kruszwica 15 kw., 8 lip., 16 wrz., 4 list. krb.

- Łabiszyn 16 mar., 18 maja, 31 sierp., 9 list. krbk.
 Łekno 23 mar., 8 cz., 5 paźdz., 9 list. krbk.
 Łobżenica (Lobsens) 13 kw., 22 cz., 5 paźdz., 7 gr. krbk.
 Łopienno 4 mar., 1 lip., 23 wrz., 2 gr. krb.
 Margonin 17 mar., 2 cz., 25 sierp., 10 gr. krbk.
 Miasteczko (Friedheim) 13 maja, 11 list. krbk.
 Mielżyn 8 kw., 1 lip., 21 wrz., 9 list. krb.
 Mieścisko 12 st., 16 mar., 21 wrz., 30 list. krbk.
 Mogilno 31 mar., 30 cz., 15 wrz., 24 list. krbk.
 Mroczka 16 mar., 11 maja, 17 sierp., 26 paźdz. krbk.
 Nakło 22 st., 26 lut. bk., 7 kw., 30 cz., 25 sierp., 6 paźdz.
 krbk., 12 list., 17 gr. bk.
 Pakość 14 kw., 7 lip., 6 paźdz., 1 gr. krbk. po 2 dni.
 Piła (Schneidemühl) 16 lutego, 23 marca bk., 24 marca kr.,
 10 maja k. 2 dni, 25 maja, 22 cz. bk., 23 cz. kr., 17 sierp.,
 26 paźdz. bk., 27 paźdz. kr., 23 list., 21 gr. bk., 22 gr. kr.
 Powidz 15 kw., 8 cz., 19 paźdz., 23 gr. krb.
 Rogowo 24 mar., 23 cz., 26 paźdz., 14 gr. krbk.
 Rynarzewo 30 mar., 11 maja, 7 wrz., 23 list. krbk.
 Skoki (Schokken) 9 mar., 22 cz., 7 wrz., 7 gr. krbk.
 Solec (Schulitz) 18 lut., 20 maja, 19 sierp., 18 list. krbk.
 Strzelno 16 mar., 25 maja, 24 sierp., 26 paźdz. krb. po 2 dni.
 Szamocin 1 lut. b., 9 mar. krbk., 10 maja b., 1 cz. krbk.,
 5 lip. b., 1 wrz. krbk., 8 list. b., 2 gr. krbk.
 Szubin 8 kw., 1 lip., 21 wrz., 11 list. krbk.
 Trzcianka (Schönlanke) 14 kw. bk., 15 kw. kr., 17 cz. krbk.,
 27 wrz. bk., 28 wrz. kr., 16 gr. krbk.
 Trzemeszno 30 mar., 1 cz., 28 wrz., 7 gr. krbk.
 Ujście 1 kw., 30 cz., 7 paźdz. 9 gr. krbk.
 Wagrowiec 14 kw., 7 lip., 25 sierp., 3 list. krb. po 2 dni.
 Wieleń (Filehne) 23 lut., 18 mar. bk., 19 mar. kr., 8 cz. bk.,
 9 cz. kr., 15 wrz. bk., 16 wrz. kr., 23 list., 9 gr. bk.,
 10 gr. kr.
 Witkowo 3 mar., 22 cz., 6 paźdz., 9 gr. krb.
 Wyrzysk (Wirsitz) 1 kw., 1 lip., 23 wrz., 16 gr. krbk.
 Wysoka (Wissek) 4 mar., 11 maja, 12 sierp., 16 list. krbk.
 Żerniki 18 mar., 23 wrz. krb.
 Żnin 15 kw., 27 maja, 21 lip., 28 paźdz. krbk.

W obwodzie regencyi poznańskiej.

Babimost (Bomst) 16 mar., 25 maja, 26 paźdz., 14 gr. krbk.

Bledzewo (Blesen) 16 mar., 22 cz., 14 wrz., 10 list. krbk.

Bnin 9 lut., 12 maja, 18 sierp., 10 list. krb.

Bojanowo 1 kw., 6 lip., 5 paźdz., 2 gr. krb.

Borek 30 mar., 6 lip., 21 wrz., 30 list. krb.

Brójce (Brätz) 9 mar., 13 kw., 22 cz., 9 list. krbk.

Buk 4 maja, 6 lip., 14 wrz., 26 paźdz. krbk.

Czempin 29 kw., 30 cz., 28 wrz., 9 list. krb.

Dobrzyca 20 st., 26 maja, 11 sierp., 17 list. krb.

Dolsk 23 mar., 22 cz., 12 sierp., 30 list. krbkśw.

Dubin 23 mar., 22 cz., 12 paźdz., 14 gr. krbkśw.

Górka Miejska (Görehen) 2 mar., 4 maja, 14 wrz., 3 list. krb.

Gostyń 30 mar., 20 lip., 31 sierp., 26 paźdz. krbkśwow. po
3 dni.

Grabów 9 mar., 8 cz., 17 sierp., 30 list. krbk.

Grodzisk (Grätz) 16 mar., 18 maja, 31 sierp., 19 paźdz. krbk.

Jaraczewo 15 kw., 24 sierp., 26 paźdz., 21 gr. krb.

Jarocin 27 st., 5 maja, 18 sierp., 3 list. krbk.

Jutrosin 17 mar., 11 maja, 25 sierp., 2 list. krb.

Kamionna (Kähme) 31 mar., 5 maja, 23 cz., 16 wrz. krbk.

Kargowa (Unruhstadt) 30 mar., 27 lip., 28 wrz., 16 list. krb.

Kębłowo (Kiebel) 2 mar., 1 cz., 21 wrz., 7 gr. krbk.

Kępno 15 st. b., 5 lut. b., 25 lut. krbk., 12 mar. b., 2 kw.

b., 15 kw. krbk., 7 maja b., 11 cz. b., 9 lip. b., 6 sierp. b.,

26 sierp. krbk., 17 wrz. b., 8 paźdz. b., 5 list. b., 25 list.

krbk., 17 gr. b.

Kobyłgóra 24 mar., 30 cz., 22 wrz., 7 gr. krbk.

Kobylin 13 kw., 1 cz., 27 lip., 16 list. krbk.

Kopanica (Kopnitz) 25 lut., 20 maja, 19 sierp., 9 list. krb.

Kórnik 9 mar., 1 lip., 7 paźdz., 21 gr. krb.

Kostrzyn 19 st., 8 kw., 8 lip., 26 paźdz. krb.

Kościelnian 23 mar., 27 maja, 16 wrz., 7 gr. krb.

Koźmin 26 st., 6 kw., 17 sierp., 9 list. krbk.

Krobia (Kröben) 16 lut., 30 mar., 19 sierp., 19 paźdz. krbk.

Krotoszyn 15 kw., 8 lip., 7 paźdz., 16 gr. krbk.

Krzywiń (Kriewen) 14 st., 18 mar., 17 cz., 12 paźdz. krb.

- Leszno (Lissa) 24 mar., 7 lip., 6 paźdz., 1 gr. krb. po 2 dni.
 Lwówek (Neustadt b. P.) 30 mar., 1 cz., 24 sierp., 16 list. krb.
 Międzychód (Birnbäum) 23 mar., 30 cz., 28 wrz., 30 list. krbk.
 Międzyrzecz (Meseritz) 6 kw., 6 lip., 5 paźdz., 23 list. krbk.
 Mieszkow 4 mar., 1 lip., 23 wrz., 16 gr. krb.
 Miłosław 13 kw., 6 lip., 5 paźdz., 14 gr. krb.
 Mixtat 14 st., 8 kw., 3 sierp., 12 paźdz. krbk.
 Mosina 16 lut., 25 maja, 19 sierp., 28 paźdz. krb.
 Murowana Goślina 9 lut., 4 maja, 19 paźdz., 21 gr. krb.
 Nowemiasto n. W. 18 mar., 8 cz., 14 paźdz., 2 gr. krb.
 Nowy Tomyśl (Neutomischel) 18 mar., 13 maja, 7 paźdz.
 krbk. po 2 dni, 8 paźdz. chmiel, 9 gr. krbk. 2 dni.
 Oborniki 16 mar., 18 maja, 17 sierp., 2 list. krb.
 Obrzycko 24 mar., 25 sierp., 27 paźdz., 16 gr. krbk.
 Odolanów (Adelnau) 18 mar., 17 cz., 2 wrz., 9 list. krb.
 Opalenica 13 kw., 12 paźdz. krb.
 Osieczna (Storchnest) 4 mar., 1 cz., 9 wrz., 16 gr. krb.
 Ostroróg (Scharfenort) 11 lut., 27 maja, 26 sierp., 11 list. krbk.
 Ostrowo 4 maja, 20 lip., 21 wrz., 23 list. krb.
 Ostrzeszów (Schildberg) 16 mar., 22 cz., 14 wrz., 9 gr. krb.
 po 2 dni.
 Piaski (Sandberg) 17 mar., 22 cz., 17 sierp., 30 list. krb.
 Pleszew 4 lut. krb., 1 mar. b., 6 maja krb., 12 sierp. krb.,
 4 paźdz. b., 9 gr. krb.
 Pniewy (Pinne) 11 mar., 11 maja, 11 sierp., 7 gr. krbk.
 Pobiedziska (Pudewitz) 13 st., 14 kw., 28 lip., 13 paźdz. krb.
 Podzamcze 18 mar., 17 cz., 16 wrz., 14 gr. krbk.
 Pogorzela 16 mar., 25 maja, 7 wrz., 23 list. krbk.
 Poniec (Punitz) 9 lut., 27 lip., 16 wrz., 16 list. krb.
 Poznań 8 kw. kr. 6 dni, 15 kw. b. 2 dni, 11 i 12 cz. wełna,
 12 cz. bk., 8 lip. kr. 6 dni, 22 lip. b. 2 dni, 16 wrz. b.
 2 dni, 7 paźdz. kr. 6 dni, 14 gr. kr. 11 dni, 16 gr. b. 2 d.
 Pszczew (Betsche) 4 lut., 6 maja, 26 sierp., 11 list. krb.
 Rakoniewice 23 mar., 8 cz., 7 wrz., 23 list. krb.
 Raszków 4 mar., 1 lip. 16 wrz., 28 paźdz. krb.
 Rawicz 8 kw., 8 lip., 7 paźdz., 9 gr. krb. po 2 dni.
 Rogoźno (Rogasen) 30 mar., 25 maja, 14 wrz., 23 list. krb.
 po 2 dni.

- Rostarzewo 9 mar., 30 cz., 14 wrz., 18 list. krb.
Ryczywół (Ritschenwalde) 7 kw., 14 lip., 6 paźdz., 1 gr. krb.
Rydzyna (Reisen) 23 mar., 11 maja, 28 wrz., 7 gr. krb.
Sarnowa 9 mar., 18 maja, 24 sierp., 23 list. krb.
Sieraków (Zirke) 4 mar., 1 lip., 9 wrz., 18 list. krb.
Skwierzyna (Schwerin a. d. W.) 15 kw., 17 cz., 19 sierp.,
4 list. krbk.
Szlichtyngowa 10 lut., 26 maja, 1 wrz., 15 gr. krb.
Śmigiel 8 kw., 22 cz., 22 wrz., 18 list. krb.
Śrem 2 mar., 8 cz., 31 sierp., 14 gr. krb.
Środa 12 st., 30 mar., 13 lip., 28 wrz. krb.
Steszewo 30 mar., 1 cz., 24 sierp., 16 list. krb.
Sulmierzyce 9 lut., 22 cz., 10 sierp., 16 list. krb.
Swarzędz 13 kw., 8 cz., 16 wrz., 4 list. krbkśw.
Święcichowa (Schwetzkaun) 2 mar., 15 cz., 14 wrz., 9 list. krb.
Szamotyły (Samter) 14 kw., 13 lip., 5 paźdz., 17 list. krbk.
Trzciel wielki (Alt-Tirschtiegel) 14 kw., 25 list. krb.
Trzciel mały (Neu-Tirschtiegel) 27 maja, 12 paźdz. krb.
Wielichowo 4 lut., 6 maja, 19 sierp., 4 list. krb.
Wolsztyn 6 kw. krbzb., 3 sierp. krbzb., 5 paźdz. krbzbchm.
2 dni, 30 list. krbzb.
Wronki 8 kw., 15 lip., 7 paźdz., 9 gr. krbk.
Września 6 kw., 13 lip., 12 paźdz., 30 list. krb.
Wschowa (Fraustadt) 18 mar., 13 maja, 7 paźdz., 2 gr. krb.
po 2 dni.
Xiąż 25 lut., 1 cz., 16 wrz., 7 gr. krb.
Zaniemyśl 5 st., 6 kw., 27 lip., 19 paźdz. krb.
Zbąszyń (Bentschen) 8 kw., 1 lip., 23 wrz., 4 list. krbk.
Zduny 11 mar., 27 maja, 16 wrz., 25 list. krb.
Żerków 8 kw., 22 cz., 21 wrz., 16 list. krb.

IV. Na Szląsku.

W obwodzie regencji wrocławskiej.

- Bierutów (Bernstadt) 15 lut. krbk., 31 maja krbk., 12 lip. bk.,
20 wrz. krbk., 1 gr. krbk.

- Borowo (Bohrau) 5 kw. kr., 6 kw. b., 5 lip. kr., 6 lip. b.,
4 paźdz. kr., 5 paźdz. b., 6 gr. kr., 7 gr. b.
- Bralin 6 maja, 17 lip., 8 wrz. krb.
- Brzeg (Brieg) 1 mar. b., 19 kw. b., 7 cz. b., 8 cz. kr. 2 dni,
26 lip. b., 13 wrz. b., 14 wrz. kr. 2 dni, 8 list. b., 6 gr.
b., 7 gr. kr. 2 dni.
- Bystrzyca (Habelschwerdt) 3 maja, 4 paźdz. kr.
- Czernina (Tschirnau) 17 maja, 16 sierp., 15 list. krb.
- Duszniki (Reinerz) 24 maja, 6 wrz. kr.
- Dyhernfurth 13 kw., 13 lip., 19 paźdz. krb.
- Frankenstein 7 maja kr., 8 maja b., 27 wrz. kr., 28 wrz. b.
- Freiburg 15 mar., 20 wrz. kr. po 2 dni.
- Frejno (Freihan) 8 mar., 3 maja, 16 sierp., 8 list. kr.
- Friedland 6 st., 24 mar., 30 cz., 25 sierp., 3 list. kr. po 2 d.
- Góra (Guhrau) 14 kw. krbplótno, 2 cz. b., 4 sierp. krbplótno,
20 paźdz. krbplótno.
- Gottesberg 24 maja kr., 25 maja krb., 27 wrz. kr., 28 wrz. krb.
- Hradek (Wünschelburg) 8 mar., 31 maja, 20 wrz., 6 gr. kr.
- Juliusburg 25 st. krb., 29 mar. krb., 9 cz. b., 16 sierp. krb.,
27 paźdz. krb.
- Kant 4 maja kr. 2 dni, 6 maja b., 7 wrz. kr. 2 dni, 9 wrz. b.
- Katowa (Karlsmarkt) 20 wrz. krb.
- Kłodzko (Glatz) 16 mar. kr. 2 dni, 18 mar. b., 26 paźdz.
kr. 2 dni, 28 paźdz. b.
- Köben 8 mar., 21 maja, 6 wrz., 22 list. krb.
- Kostenblut 16 mar. kr. 2 dni, 22 cz. kr. 2 dni, 7 wrz. k.,
14 wrz. kr. 2 dni.
- Landek 21 kw. b., 10 maja kr. 2 dni, 13 wrz. kr. 2 dni,
8 list. kr. 2 dni, 13 paźdz. b.
- Lewin 27 kw., 12 lip., 11 paźdz. krb.
- Lissa 15 cz., 5 paźdz. kr.
- Löwen 15 mar. kr., 16 mar. bk., 11 maja bk., 21 cz. kr.,
22 cz. bk., 24 sierp. bk., 11 paźdz. kr., 12 paźdz. bk.,
29 list. kr., 30 list. bk.
- Międzybórz 1 lut. krb., 3 maja krb., 21 cz. b., 11 paźdz. krb.,
13 gr. b.
- Milicz 8 lut. krb., 17 maja krb., 5 lip. b., 4 paźdz. krb.

- Mittelwalde 1 lut. kr., 17 maja kr., 20 maja b., 12 lip. kr.,
23 wrz. b., 11 paźdz. kr.
- Namysłów 15 mar. b., 17 maja b., 18 maja kr., 21 cz. b.,
30 sierp. b., 31 sierp. kr., 18 paźdz. b., 19 paźdz. kr.
- Neumarkt 10 lut. b., 1 mar. tabaka, 14 kw. krb., 15 kw. kr.,
6 paźdz. krb., 7 paźdz. kr., 1 list. tabaka.
- Neurode 5 kw., 30 sierp., 15 list. kr. po 2 dni, co czwartek
jarmark na płótno.
- Niemcz 1 mar. kr., 3 mar. b., 24 maja kr., 26 maja b.,
11 paźdz. kr., 13 paźdz. b.
- Olawa (Ohlau) 17 lut. b., 14 kw. b., 9 cz. b., 6 wrz. kr. 2
dni, 8 wrz. b., 13 gr. kr. 2 dni, 15 gr. b.
- Oleśnica (Oels) 22 lut. b., 10 maja krb., 23 sierp. krb.,
8 list. krb., 4 gr. len.
- Pruśnica 8 mar. b., 5 kw. krb., 26 lip. krb., 11 paźdz. krb.,
29 Est. krb.
- Psiepole (Hundsfeld) 15 cz., 12 lip. krb.
- Reichenbach 13 st. b., 12 kw. krb. 2 dni, 14 kw. b., 5 cz.
kr. 2 dni, 7 cz. b., 4 paźdz. kr. 2 dni, 6 paźdz. b.
- Reichenstein 12 kw., 22 list. kr.
- Reichthal 9 lut. krb., 4 maja krb., 28 cz. b., 7 wrz. krb.,
12 paźdz. krb.
- Rothsürben 9 mar., 9 cz., 2 list. kr.
- Rudy (Raudten) 25 st. b., 5 kw. krb., 8 cz. krb., 23 sierp.
krb., 25 paźdz. krb.
- Ścinawa (Steinau) 1 cz. krb., 2 cz. kr., 14 wrz. krb., 15 wrz.
kr., 23 list. krb., 24 list. kr.
- Sobótka (Zobten) 10 maja kr., 11 maja b., 16 sierp. kr.,
17 sierp. b., 25 paźdz. kr., 26 paźdz. b.
- Srebrnagóra (Silberberg) 19 kw., 28 cz., 1 list. kr. po 2 dni,
Stamburek (Trachenberg) 10 lut. krb., 12 maja krb., 30 cz. b.,
6 paźdz. krb.
- Stróża (Stroppen) 25 st., 12 kw., 23 sierp., 25 paźdz. krb.
- Strzygłów (Striegau) 30 mar. kr., 3 maja kr., 4 maja krb.,
23 sierp. kr., 24 sierp. krb., 1 list. kr., 2 list. krb.
- Świdnica (Schweidnitz) 24 mar. krb., 25 mar. kr. 2 dni,
26 maja b., 8 cz. wełna, 13 paźdz. krb., 14 paźdz. kr. 2
dni, wełna 1 dzień.

- Syców (Wartenberg) 25 st. b., 15 mar. krb., 7 cz. krb.,
23 cz. b., 13 wrz. krb., 22 list. krb.
Strzelin (Strehlen) 10 maja b., 28 maja wełna, 7 czerw. b.,
8 cz. kr., 12 lip. b., 24 wrz. wełna, 27 wrz. b., 28 wrz. kr.
Szarlotenbrun 27 kw., 11 paźdz., 6 gr. kr. po 2 dni.
Trzebnica 3 mar. krb., 16 cz. krb., 25 sierp. krb., 20 paźdz.
krb., 1 gr. b.
Twardogóra (Festenberg) 11 st., 24 maja, 6 wrz., 15 list. krb.
Uraz (Auras) 15 lut. kr., 24 maja krb., 20 września krb.,
15 list. kr.
Walbrzych (Waldenburg) 15 kw., 14 paźdz. krb.
Wąsorz (Herrnstadt) 29 mar., 28 cz., 27 wrz., 13 gr. krb.
Więzów (Wansen) 12 kw., 15 cz., 30 sierp., 13 gr. krb. po
2 dni.
Wilhelmsthal 7 cz., 30 sierp. kr.
Wołów (Wohlau) 18 st. b., 3 maja krb., 4 maja kr., 9 sierp.
krb., 10 sierp. kr., 8 list. krb., 9 list. kr.
Wrocław (Breslau) 31 mar. bk. 2 dni, 5 kw. kr. 6 dni, 5 kw.
skóry, 3 maja bk., 9 cz. wełna 2 dni, 28 czerwca bkskóry,
12 lip. bk., 6 wrz. kr. 6 dni, 6 wrz. skóry, 22 list. kr. 6
dni, 22 list. bkskóry, 7 gr. len.
Winzig 15 mar., 21 cz., 30 sierp., 6 gr. krb.
Ziębice (Münsterberg) 29 maja b., 31 maja kr. 2 dni, 2 cz.
garnki, 9 paźdz. b., 11 paźdz. kr. 2 dni, 13 paźdz. garnki.
Żuława (Sulau) 1 mar., 19 kw., 7 cz., 2 sierp., 13 września,
15 listopada krb.

W obwodzie regencyi opolskiej.

- Baborów (Bauerwitz) 12 kw. b., 18 maja krb., 11 paźdz. krb.,
13 gr. krb.
Beniszewo 3 maja krb., 7 lip. b., 16 sierp. krb., 20 wrz. b.,
2 list. krb., 27 gr. b.
Biała (Zülz) 1 kw. krb., 24 maja b., 23 wrz. krb., 18 list.
krb., 20 gr. b.
Bieruń 22 lut. b., 17 maja b., 18 maja kr., 28 cz. b., 30
sierp. b., 31 sierp. kr., 4 paźdz. b., 5 paźdz. kr., 20 gr. b.
Bożesławice 12 st., 7 kw., 14 lip., 12 paźdz. krb.

- Byczyna (Pitschen) 15 lut. krb., 10 maja krb., 1 lip. b.,
 16 sierp. krb., 8 list. krb.
 Bytom (Benthen) 8 lut. krb., 10 maja krb., 26 lip. b., 11
 paźdz. krb., 6 gr. krb.
 Cerekwica (Dt.-Neunkirch) 17 mar., 12 lip., 25 paźdz. krb.
 Cudzyce (Zauditz) 17 maja, 13 wrz., 8 list. krb.
 Dobrydzień (Guttentag) 1 mar. krb., 17 maja b., 16 sierp. krb.,
 11 paźdz. b., 8 list. krb.
 Frydland 18 mar., 27 maja, 26 sierp., 4 list. krb.
 Gliwice (Gleiwitz) 25 st. b., 15 mar. b., 16 mar. kr., 3 maja b.,
 21 cz. b., 19 lip. b., 23 sierp. b., 24 sierp. kr., 18 paźdz. b.,
 13 gr. b., 14 gr. kr.
 Głogówek (Ober-Glogau) 26 st. krb., 13 lip. b., 17 sierp. krb.,
 16 list. krb., 14 gr. kr.
 Głupeczyce (Leobschütz) 15 mar. b., 10 maja krb., 30 sierp.
 krb., 6 gr. krb.
 Gorzow (Landsberg) 7 st. św., 4 lut. św., 22 lut. kb, 4 mar.
 św., 1 kw. św., 12 kw. krbk., 6 maja św., 24 maja bk.,
 10 cz. św., 8 lip. św., 5 sierp. św., 30 sierp. krbk., 9 wrz.
 św., 7 paźdz. św., 25 paźdz. krbk., 4 list. św., 2 gr. św.,
 13 gr. krbk.
 Grodek (Grottkau) 29 mar. b., 17 maja krb., 28 czerwca b.,
 16 sierp. b., 20 wrz. krb., 25 paźdz. b.
 Hulczyn 16 kw. krb., 23 lip. b., 24 wrz. krb., 17 gr. krb.
 Katowice 26 st., 9 mar., 4 maja, 20 lip., 12 paźdz., 23 list. b.
 Kietrz (Katscher) 30 mar. kr., 28 czerwca b., 18 paźdz. krb.,
 20 gr. kr.
 Kluczborek (Kreuzburg) 11 st. krb., 16 cz. b., 13 wrz. krb.,
 22 list. krb.
 Koźle (Kosel) 15 lut. b., 5 kw. krb., 7 cz. b., 6 września krb.,
 29 list. krb.
 Krapowice (Krappitz) 16 mar. b., 31 maja krb., 6 lip. b.,
 6 paźdz. krb., 24 list. krb.
 Królewska Huta (Königshütte) 24 mar. krb., 16 czerwca krb.,
 15 wrz. b., 15 gr. krb.
 Krzenowice (Kranowitz) 14 kw., 13 lip., 7 wrz., 26 paźdz. krb.
 Leśnica 6 kw. b., 17 maja krb., 7 lip. b., 9 sierp. krb.,
 2 list. krb.

- Lubliniec 8 mar. krb., 10 maja b., 5 lipca krb., 27 wrz. krb.,
15 list. b.
- Mikołów (Nikolai) 20 st. b., 14 kw. b., 15 kw. kr., 26 maja b.,
28 lip. b., 29 lip. kr., 17 list. b., 18 list. kr.
- Mysłowice 8 mar. krb., 7 cz. b., 16 sierp. krb., 25 paźdz. b.,
15 list. krb.
- Niemodlin (Falkenberg) 7 st., 6 maja, 12 sierp., 28 paźdz. krb.
- Nissa (Neisse) 16 st. bk., 18 st. kr. 3 dni, 17 kw. bk.,
1 maja bk., 3 maja kr. 3 dni, 24 lip. bk., 26 lip. kr. 3 dni,
16 paźdz. bk., 18 paźdz. kr. 3 dni.
- Odmuchów (Ottmachau) 10 maja, 13 wrz., 6 gr. krb.
- Oleśno (Rosenberg) 27 st. bk., 7 kw. bk., 23 cz. bk., 28 cz.
kr., 1 wrz. bk., 6 wrz. kr., 24 list. bk., 29 list. kr.
- Opole (Oppeln) 8 mar. b., 12 kw. krb., 23 sierp. b., 27 wrz.
krb., 15 list. krb.
- Paczków (Patschkan) 24 maja, 30 sierp., 15 list. kr.
- Pilchowice 14 st. b., 11 mar. krb., 17 cz. krb., 4 list. krb.
- Pokój (Karlsruhe) 23 mar. b., 24 maja krb., 30 sierp. krb.,
11 paźdz. b.
- Poppelau-Alt 4 maja, 28 wrz. b.
- Prądnik (Neustadt O. S.) 6 kw., 7 wrz., 30 list. kr.
- Proszków (Proskau) 11 mar., 17 cz., 19 sierp., 7 paźdz. krb.
- Pszczyna (Pless) 13 st. b., 7 kw. b., 8 kw. kr., 7 lip. b.,
8 lip. kr., 18 sierp. b., 6 paźdz. b., 7 paźdz. kr.
- Pyskowice (Peiskretscham) 16 lut. b., 23 mar. krb., 17 sierp.
krb., 9 list. krb., 21 gr. b.
- Racibórz 5 st. b., 9 mar. krb., 21 maja wełna, 8 cz. b.,
31 sierp. krb., 8 paźdz. wełna, 23 list. krb.
- Rybnik 1 lut. b., 5 kw. b., 6 kw. kr., 31 maja b., 5 lip. b.,
6 lip. kr., 27 wrz. b., 15 list. b., 16 list. kr.
- Ścinawa (Steinau) 11 lut., 9 wrz., 25 list. krb.
- Sośnicowice (Kieferstädtel) 24 lut. b., 31 mar. krb., 18 sierp.
krb., 20 paźdz. krb., 24 list. b.
- Strzelce Wielkie (Gr. Strehlitz) 21 stycznia krb., 18 mar. b.,
27 maja krb., 5 sierp. b., 28 paźdz. krb., 2 gr. b.
- Strzelce Małe (Kl. Strehlitz) 14 kw. krb., 8 cz. b., 21 wrz.
krb., 9 list. krb.
- Św. Anna (Annaberg) 15 cz., 16 wrz. krb.

- Szurgoszcz (Schurgast) 4 mar., 20 maja, 5 sierp., 11 list. krb.
Tarnowskie góry (Tarnowitz) 18 st. b., 15 lut. b., 12 kw. b.,
13 kw. kr., 2 sierp. b., 20 wrz. b., 21 wrz. kr., 22 list. b.,
23 list. kr.
Toszek (Tost) 2 mar. b., 4 maja krb., 3 sierp. krb., 5 paźdz.
krb., 7 gr. b.
Tropłowice 13 kw. krb., 22 cz. krb., 5 paźdz. krb.
Ujazd 11 st. b., 29 mar. krb., 24 maja krb., 12 lipca b.,
4 paźdz. krb., 29 list. b.
Wielowieś (Langendorf) 3 mar., 25 sierp., 1 gr. krb.
Władzin (Bladen) 1 mar., 24 maja, 23 sierp., 22 list. kr.
Wodzisław (Loslau) 2 mar. b., 3 mar. kr., 22 cz. b., 21 wrz.
b., 22 wrz. kr., 21 gr. b., 22 gr. kr.
Wołczyn (Konstadt) 29 mar. krb., 5 lip. krb., 17 sierp. b.,
4 paźdz. krb., 16 list. b., 6 gr. len.
Woźniki 11 st., 29 mar., 21 cz., 18 paźdz. krb.
Ziegenhals 12 maja, 22 wrz., 17 list. krb.
Żory (Sohrau) 27 st. b., 17 mar. b., 18 mar. kr., 12 maja b.,
14 lip. b., 15 lip. kr., 1 wrz. b., 27 paźdz. b., 28 paźdz.
kr., 1 gr. b., 2 gr. kr.

W obwodzie regencyi lignickiej.

- Beuthen 7 kw. b., 8 kw. kr. 2 dni, 23 cz. krb., 25 sierp. b.,
26 sierp. kr. 2 dni, 10 list. b., 11 list. kr. 2 dni.
Bolesław (Bunzlau) 1 mar. b., 2 mar. kr. 2 dni, 3 maja b.,
4 maja kr. 2 dni, 9 sierpnia b., 10 sierpnia kr. 2 dni,
18 paźdz. b., 19 paźdz. kr. 2 dni.
Bolkenhain 11 st., 12 kw. kr., 13 kwietnia b., 31 maja kr.,
26 lip. kr., 11 paźdz. kr., 12 paźdz. b.
Bukowa (Lüben) 24 mar. krb., 25 mar. kr., 30 czerwca krb.,
1 lip. kr., 8 wrz. krb., 9 wrz. kr., 17 list. krb., 18 list. kr.
Cybela (Nieder-Zibelle) 15 cz., 11 paźdz. krb.
Dębice (Daubitz) 5 kw., 2 lip., 4 paźdz. krb.
Dzierża (Diehsa) 28 kw., 5 lip., 13 wrz., 6 gr. krb.
Friedeberg 12 kw. kr., 13 kw. krb., 26 lip. kr., 27 lip. krb.,
6 wrz. kr., 7 wrz. krb., 25 paźdz. kr., 26 paźdz. krb.

- Freiwald 5 kw., 10 sierp. krb.
Głogów (Glogau) 11 maja krb., 12 maja kr. 2 dni, 28 maja
wełna, 17 sierp. krb., 18 sierp. kr. 2 dni, 30 list. krb.,
1 gr. kr. 2 dni.
Goldberg 11 st. kr., 12 st. krb., 12 kw. kr., 13 kw. krb.,
12 lip. kr., 13 lip. krb., 25 paźdz. kr., 26 paźdz. krb.
Greifenberg 8 mar. kr., 9 mar. krb., 4 cz. kr., 5 cz. krb.,
9 sierp. kr., 10 sierp. krb., 8 list. kr., 9 list. krb.
Hainau 7 st., 6 maja, 5 sierp., 7 paźdz. krb.
Halbau 6 kw. krb., 24 cz. krb., 13 sierp. b., 29 wrz. krb.,
21 gr. kr.
Hirschberg 4 mar. krb., 7 cz. kr., 8 cz. krb., 23 sierp. kr.,
24 sierp. krb., 15 list. kr., 16 list. krb.
Jawór (Jauer) 5 kw. kr. 2 dni, 7 kw. krb., 21 cz. kr. 2 dni,
23 cz. krb., 13 wrz. kr. 2 dni, 15 wrz. krb., 29 list. kr.
2 dni, 1 gr. krb.
Konotop 29 kw., 8 wrz., 25 list. krb.
Kotzenau 15 mar., 30 sierp., 22 list. krb.
Kožuchów (Freistadt) 15 mar. krk., 16 mar. krb., 21 cz. krk.,
22 cz. krb., 11 paźdz. krk., 12 paźdz. krb.
Kutlau 19 kw., 7 lip., 18 paźdz. krb.
Landeshut 17 maja kr., 18 maja krb., 13 lip. b., 7 wrz. b.,
15 list. kr., 16 list. krb.
Leipaer Haidehaus 17 maja, 27 wrz. kr.
Libawa (Liebau) 31 maja, 30 sierp., 8 list. kr. po 2 dni.
Liebenthal 18 st. kr. i gołabki, 19 st. kr., 10 maja kr. 2 dni,
5 lip. kr. 2 dni, 18 paźdz. kr. 2 dni.
Lignica (Liegnitz) 1 lut. krb., 2 lut. kr. 2 dni, 3 maja krb.,
4 maja kr. 2 dni, 5 cz. wełna, 2 sierp. krb., 3 sierp. kr.
2 dni, 8 list. krb., 9 list. kr. 2 dni.
Lohsa 9 mar., 17 sierp., 9 list. krb.
Lorenzdorf 23 mar., 24 sierp., 9 list. krb.
Löwenberg 25 st. kr., 26 st. krb., 31 mar. kr., 1 cz. krb.,
19 lip. b., 11 paźdz. kr., 12 paźdz. krb.
Lubań (Lauban) 1 lut. krb., 2 lut. kr. 2 dni, 3 marca b.,
5 lip. krb., 6 lip. kr. 2 dni, 30 sierp. krb., 31 sierp. kr.
2 dni, 10 list. b.

- Marklissa 5 kw. krb., 6 kw. kr., 28 cz. krb., 29 cz. kr.,
4 paźdz. krb., 5 paźdz. kr.
- Miedzianagóra (Kupferberg) 10 maja kr., 11 maja krb., 5 lip.
kr., 6 lip. krb., 27 wrz. kr., 28 wrz. krb., 22 listopada kr.,
23 list. krb.
- Muzaków (Muskau) 12 kw., 21 cz., 9 wrz., 13 gr. krb.
- Naumburg n. B. pow. żegański 12 kw. krb., 1 maja b., 21 cz.
krb., 24 lip. b., 30 sierp. krb., 25 paźdz. krb., 20 gr. kr.
- Naumburg n. Q. pow. bolesławski 13 kw., 1 cz., 27 lip.,
28 wrz., 2 gr. krb.
- Neusalz n. O. 12 kw., 23 sierp., 22 list. kr. po 2 dni.
- Nowemiasto (Neustädtel) 14 kw. b., 15 kw. kr., 1 wrz. b.,
2 wrz. kr., 27 paźdz. b., 28 paźdz. kr.
- Parłowice (Parchwitz) 8 mar. krb., 9 mar. kr., 31 maja krb.,
1 cz. kr., 4 paźdz. krb., 5 paźdz. kr., 29 listopada krb.,
30 list. kr.
- Partwitz Gross 10 mar., 28 kw., 23 cz., 15 wrz. b.
- Podróże 14 kw., 23 cz., 4 sierp., 19 paźdz. krb.
- Polkwitz 8 lut. krb., 9 lut. kr., 7 cz. krb., 8 cz. kr., 12 lip.
krb., 13 lip. kr., 27 wrz. krb., 28 wrz. kr., 15 list. krb.,
16 list. kr.
- Przemysław (Primkenau) 10 kw. b., 12 kw. kr., 22 maja b.,
3 lip. b., 5 lip. kr., 11 wrz. b., 13 wrz. kr., 6 listopada b.,
8 list. kr.
- Przewóz (Priebus) 15 mar. krb., 4 cz. krb., 26 lip. b., 6 wrz.
krb., 1 gr. krb.
- Quaritz 9 mar. b., 10 mar. kr., 2 list. b., 3 list. kr.
- Radmeritz 24 maja krb., 25 maja kr., 18 października krb.,
19 paźdz. kr.
- Reichenbach 5 kw. krb., 6 kw. kr., 12 lip. krb., 13 lip. kr.,
20 wrz. krb., 21 wrz. kr., 8 list. krb., 9 list. kr.
- Reichwalde 29 mar., 7 cz., 25 paźdz. krb.
- Rothenburg n. L. 22 mar., 28 cz., 15 list. krb.
- Rothenburg n. O. 14 kw., 7 lip., 22 wrz., 15 gr. krb. po 2 dni.
- Rothwasser 26 mar., 21 maja, 20 sierp., 15 paźdz. kr.
- Rudelsdorf 21 cz., 9 sierp. krb.
- Rudelstadt 29 mar., 26 maja, 9 sierp., 18 paźdz. krb.
- Ruhland 8 st. b., 5 lut. b., 30 mar. b., 31 mar. kr., 2 kw. b.,

- 25 maja b., 26 maja kr., 4 cz. b., 2 lip. b., 21 sierp. b.,
 23 sierp. k., 3 wrz. b., 30 paźdz. b., 1 list. kr., 5 list. b.,
 3 gr. b., 15 gr. kr.
- Schmiedeberg 13 kw. kr., 14 kw. krb., 29 cz. kr., 30 cz. krb.,
 21 wrz. kr., 22 wrz. krb., 23 list. kr., 24 list. krb.
- Schömburg 24 maja, 26 lip., 25 paźdz. kr. po 2 dni.
- Schönau 27 kw. kr., 28 kw. krb., 28 cz. krb., 4 paźdz. kr.,
 5 paźdz. krb., 6 gr. kr., 7 gr. krb.
- Schönberg 22 mar. krb., 23 mar. kr., 10 maja krb., 11 maja kr.,
 19 lip. krb., 20 lip. kr., 13 wrz. krb., 14 wrz. kr., 22 list.
 krb., 23 list. kr.
- Seidenberg 17 maja krb., 18 maja kr., 2 sierp. krb., 3 sierp.
 kr., 27 wrz. krb., 28 wrz. kr., 6 gr. krb., 7 gr. kr.
- Sława (Schlawa) 8 mar. krb., 7 cz. krb., 30 sierpnia krb.,
 25 paźdz. len i konopie, 8 list. krb.
- Siegersdorf 7 maja, 13 sierp., 8 paźdz., 10 gr. krb.
- Sprotawa (Sprottau) 29 mar. krb., 30 mar. kr., 17 maja krb.,
 18 maja kr., 4 paźdz. krb., 5 paźdz. kr.
- Wartenberg Deutsch 23 mar. krb., 25 maja krb., 7 wrz. krb.,
 9 list. krb., 21 gr. kr.
- Wiednitz 2 cz., 4 sierp., 6 paźdz. krb.
- Wiegandsthal 3 maja kr., 4 maja krb., 12 lip. kr., 13 lip. krb.,
 20 wrz. kr., 21 wrz. krb.
- Wittichenau 1 mar. b., 19 kw. krb., 17 maja b., 15 cz. krb.,
 2 sierp. krb., 11 paźdz. krb., 22 list. b., 20 gr. krb.
- Wleń (Lähn) 3 mar. kr. i gołąbki, 4 mar. kr., 12 maja kr.
 2 dni, 14 lip. kr. 2 dni, 27 paźdz. kr. 2 dni.
- Wojerzecz (Hoyerswerda) 8 mar. krb., 24 maja krb., 29 maja
 wełna, 25 wrz. wełna, 27 wrz. krb., 11 gr. kr.
- Zabór (Saabor) 1 kw., 8 lip., 23 wrz., 9 gr. krb. i len.
- Zgorzelice (Görlitz) 8 lut. krb., 9 lut. kr. 3 dni, 12 lut. garnki,
 15 kw. b., 28 cz. krb., 29 cz. kr. 2 dni, 1 lip. kr., 2 lip.
 garnki, 16 sierp. krb., 17 sierp. kr. 3 dni, 20 sierp. garnki.
- Zielonagóra (Grünberg) 11 st. krb., 12 st. kr., 3 maja kb.,
 16 cz. krb., 17 cz. kr., 26 lip. krb., 27 lip. kr., 27 wrz.
 krb., 28 wrz. kr.
- Żegań (Sagan) 1 mar. krb., 2 mar. kr., 10 maja krb., 11 maja
 kr., 16 sierp. krb., 17 sierp. kr., 18 paźdz. krb., 19 paźdz. kr.

Ważniejsze jarmarki w Niemczech.

- Alt-Landsberg, obwód regencyjny poczdamski, 15 mar., 1 lip., 28 paźdz. krbk.
- Arnswalde, obw. reg. frankfurtski, 14 kw. b., 15 kw. kr., 26 maja b., 27 maja kr., 4 sierp. b., 5 sierp. kr., 6 paźdz. b., 7 paźdz. kr., 8 gr. b., 9 gr. kr. i len.
- Berlin, obw. reg. poczdamski, 10 marca, 26 maja, 4 sierp., 13 paźdz. kr. po 4 dni, 19 cz. wełna 3 dni.
- Bytow, obw. reg. koźliński, 24 mar. krb., 23 cz. krb., 22 wrz. krb., 17 list. b.
- Charbrow, obw. reg. koźliński, 2 wrz. krb.
- Cylichowa (Züllichau) obw. reg. frankfurtski, 18 st. krbk., 19 styczn. kr., 10 maja krbk., 11 maja kr., 5 lipca krbk., 6 lip. kr., 16 sierp. krbk., 17 sierp. kr., 18 paźdz. krbk., 19 paźdz. kr.
- Cielęcín (Zielenzig) obw. reg. frankf. 7 kwietnia krbk., 23 cz. krbk., 15 wrz. krbk., 11 gr. jarmark gwiazdkowy.
- Drezdenko (Driesen) obw. reg. frankf. 30 mar. bków., 31 mar. kr., 4 maja bków., 22 cz. bków., 23 cz. kr., 31 sierp. bków., 1 wrz. kr., 26 paźdz. bków., 30 list. bków., 1 gr. kr.
- Frankfurt n. O. 22 mar., 12 lip., 1 list. mesy po 20 dni.
- Gniewin (Gnewin) obw. reg. koźl. 16 mar., 8 cz. kr.
- Greifenberg obw. reg. poczdamski 27 mja, 4 list. kr.
- Greifswald obw. reg. stralsundzki 25 lut. k., 26 maja masło, 26 lip. kr. 4 dni, 26 lip. k., 27 lip. obuwie, 28 lip. masło, 29 wrz. masło, 25 paźdz. bk., 8 list. kr. 4 dni, 9 listop. obuwie.
- Kołobrzeg (Kolberg) obw. reg. koźliński 29 mar. b., 18 cz. b., 9 lip. b. i płótno, 13 lip. kr. 5 dni, 29 paźdz. b.
- Krosno n. O. (Crossen) obw. reg. frankf. 6 kw. bk., 7 kw. kr. 2 dni, 1 cz. wełna, 29 czerw. bk., 30 czerw. kr. 2 dni, 5 paźdz. bk., 6 paźdz. kr. 2 dni, 30 list. bk., 1 gr. kr. 2 d.
- Landsberg n. Wartą, obw. reg. frankf. 9 mar. bk., 25 maj. bk., 18 cz. wełna, 6 lip. bk., 7 lip. kr. 2 dni, 26 paźdz. bk., 27 paźdz. kr. 2 dni.
- Lemborg (Lauenburg) obw. reg. koźliński 18 mar. krb. i nationa, 29 lip. krb., 28 paźdz. krb., 16 gr. krb.

- Liebenau obw. reg. frankf. 19 kw. krbk., 28 cz. krb., 13 wrz. krb., 25 paźdz. krbk.
- Lipsk (Leipzig) w królestwie saskiem. Jarmark noworoczny od 2—15 stycznia, jarmark wielkanocny od 3—29 maja, jarmark święto-michalski od 20 września do 16 paźdz.
- Poczdami 28 st. kr., 8 kw. kr., 17 cz. kr., 26 sierp. kr., 7 paźdz. kr., 18 list. kr.
- Putbus obw. reg. stralsundzki 20 lip. kr.
- Rummelsburg obw. reg. koźliński 6 kw., 8 czerw., 26 paźdz., 14 gr. krb.
- Sława (Schlawe) obw. reg. koźliński 25 marca b. i nasiona, 1 lip. krb. i płótno, 21 wrz. krb., 12 października opasy, 25 list. krb.
- Stupsk (Stolp) obw. reg. koźliński 2 mar. krb.-płótno-len-przędza, 13 kw. opasy-nasiona, 5 lip. płótno, 6 lip. krb.-płótno-len-przędza, 3 sierp. opasy-nasiona, 5 paźdz. krb.-płótno-len-przędza, 7 gr. opasy-nasiona.
- Stargardt obwód reg. szczeciński 5 marca b., 19 marca b., 2 kw. b., 30 kw. b., 21 maja b., 15 cz. płótno, 18 cz. b., 22 cz. kr. 2 dni, 24 wrz. b., 29 paźdz. b., 9 list. kr. 2 dni, 19 list. b.
- Stralsund 26 maja bk., 11 cz. wełna 2 dni, 23 cz. kr. 6 dni, 23 lip. bk., 23 paźdz. b., 8 gr. kr. 6 dni, 11 gr. obuwie.
- Świebodzin (Schwiebus) obwód reg. frankf. 29 marca krbk., 30 mar. kr., 7 cz. krbk., 8 cz. kr., 10 cz. wełna, 23 sierp. krbk., 24 sierp. kr., 4 paźdz. krbk., 5 paźdz. kr., 11 list. wełna, 29 list. krbk., 30 list. kr.
- Woldenburg obw. reg. frankf. 16 lut. b., 17 lut. kr., 29 cz. b., 30 cz. kr., 7 wrz. b., 8 wrz. kr., 16 list. b., 17 list. kr.
- Zanów obw. reg. koźliński 5 kw., 16 sierp., 4 października, 29 listopada krb.

Kalendarz myśliwski.

- W styczniu** polować wolno na kozły, jelenie i daniele, łanie jelenie, rogacze, głuszcze, jarzabki (koguty), kaczki, ptastwo wodne i błotne, zające.
- W lutym:** na kozły, jelenie i daniele, rogacze, głuszcze, jarzabki (koguty), kaczki, ptastwo wodne i błotne.
- W marcu:** na głuszcze, jarzabki (koguty), kaczki, ptastwo wodne i błotne.
- W kwietniu:** na głuszcze, jarzabki (koguty), ptastwo wodne i błotne.
- W maju:** na rogacze, głuszcze, jarzabki (koguty).
- W czerwcu:** na rogacze.
- W lipcu:** na kozły, jelenię i daniele, rogacze, kaczki, ptastwo wodne i błotne.
- W sierpniu:** na kozły, jelenie i daniele, rogacze, kaczki, ptastwo wodne i błotne.
- W wrześniu:** na łosie, żubry, kozły jelenie i daniele, rogacze, głuszcze, jarzabki (koguty), kaczki, ptastwo wodne i błotne, kuropatwy, zające.
- W październiku:** na łosie, żubry, kozły jelenie i daniele, rogacze, jaźwce, głuszcze, jarzabki (koguty), kaczki, ptastwo wodne i błotne, kuropatwy, zające; od drugiej połowy października na łanie jelenie, kozy.
- W listopadzie:** na łosie i żubry, kozły, jelenie i daniele, łanie jelenie, rogacze, kozy, jaźwce, głuszcze, jarzabki (koguty), kaczki, ptastwo wodne i błotne, kuropatwy, zające.
- W grudniu:** na kozły jelenie i daniele, łanie jelenie, rogacze, kozy (tylko do połowy grudnia), głuszcze, jarzabki (koguty), kaczki, ptastwo wodne i błotne, zające.

Na lisy, dziki, wilki i wszelką inną zwierzynę wolno polować przez cały rok.

Kuropatw, zajęcy i sarn nie wolno nigdy chwytac i łowić w sidła.

Regencya każda może o dwa tygodnie wezszniej zakazać i na dwa tygodnie dłużej dozwoić polowania na zajęce, kuropatwy, jaźwce, cietrzewie, guszce i bażanty.

Sprzedawanie zwierzyny zabitej zakazane jest w dwa tygodnie po zamknięciu polowania na ten gatunek pod karą 90 marek. Za strzelanie, szczucie, łowienie, sidlenie lub zabijanie w jakibądź sposób zwierzyny podczas zakazanego polowania są kary następujące:

Za każdego jelenia, kozła lub łanię 90 marek.

Za daniela, kozła lub łanię 60 marek.

Za sarnę, rogacza lub kozę 30 marek.

Za jaźwca 15 marek.

Za zajęca 12 marek.

Za guszca 30 marek.

Za bażanta lub łabędzia 30 marek.

Za cietrzewia, jarząbka, dropia 9 marek.

Za kuropatwę, kaczkę, słomkę, bekasa 6 marek.

Tę karę płaci każdy, czy na swoim lub cudzem polowaniu zabije, czy na swoim lub cudzym gruncie, czy polował lub przypadkiem jako zatłukł.

Policya w czasie zakazanym zabiera zwierzynę każdą a każdą, choćby z innego kraju nadejść miała.

Kto na cudzem polowaniu poluje, prócz tego jeszcze osobnej karze podlega.

Kto pieniężnej kary zapłacić nie jest w stanie, ten odsiedzieć musi.

Spis panujących w Europie.

(Zestawiony w lipcu 1885 r.)

- Państwo Kościelne.** W Rzymie jest Stolica Najwyższej Głowy Kościoła Katolickiego. Obecnie jest Głową Kościoła Katolickiego Ojciec św. Papież LEON XIII. dawniej Joachim Pecci, ur. w Carpineto 2 marca 1810, obrany i proklamowany 20 lutego, koronowany 3 marca 1878.
- Anglia.** Wiktorya Aleksandra, królowa, a cesarzowa Indyi, ur. 24 maja 1819, panuje od 20 czerwca 1837.
- Anhalt.** Leopold Fryderyk Franciszek Mikołaj, książę, ur. 29 kwietnia 1831, panuje od 22 maja 1871.
- Austria.** Franciszek Józef I. Karól, cesarz, ur. 18 sierpnia 1830, panuje od 2 grudnia 1848.
- Badenia.** Fryderyk Wilhelm Ludwik, w. książę, ur. 9 września 1826, panuje od 24 kwietnia 1852.
- Bawarya.** Ludwik II. Otto Fryderyk Wilhelm, król, ur. 25 sierpnia 1845, panuje od 10 marca 1864.
- Belgia.** Leopold II. Ludwik Filip Marya Wiktor, król, ur. 9 kwietnia 1835, panuje od 10 grudnia 1865.
- Bruńszwik,** księstwo. (Opróżnione).
- Dania.** Krystyan IX, król, ur. 8 kwietnia 1818, panuje od 15 listopada 1863.
- Francya.** Rzeczpospolita od 4 września 1871. Obecnie prezydentem jest Juliusz Grevy, ur. w r. 1813. Obrany 30 stycznia 1879 r. na lat siedm.
- Grecya.** Jerzy I król, ur. 24 grudnia 1845, przyjął tron grecki 6 czerwca 1863.
- Hesya Darmstadtzka.** Ludwik IV. w. książę, ur. 12 września 1837, panuje od 13 czerwca 1877.

- Hiszpania.** Alfons XII. Franciszek z Asyżu Ferdynand Pius Jan Marya Grzegorz, król, ur. 28 listopada 1857, panuje od 31 grudnia 1874.
- Lichtenstein.** Jan II. Maryan Franciszek Placyd, książę, ur. 5 października 1840, panuje od 12 listopada 1858.
- Lippe-Detmold.** Günther Fryderyk Woldemar, książę, ur. 18 kwietnia 1824, panuje od 8 grudnia 1875.
- Lippe-Schaumburg.** Adolf Jerzy, książę, ur. 1 sierpnia 1817, panuje od 21 listopada 1860.
- Meklenburg - Skwierzynski.** Fryderyk Franciszek III. Paweł Mikołaj Ernest Henryk, w. książę, ur. 19 marca 1851, panuje od 15 kwietnia 1883.
- Meklenburg-Strzelicki.** Fryderyk Wilhelm Jerzy Ernest Karól Adolf Gustaw, książę, ur. 17 października 1819, panuje od 6 września 1860.
- Monako.** Karól III. Honorusz, książę, ur. 8 grudnia 1818, panuje od 20 czerwca 1856.
- Niemcy.** Wilhelm I. król pruski, ur. 22 marca 1797, wstąpił na tron 2 stycznia 1861, cesarzem proklamowany 18 stycznia 1871.
- Niderlandy.** Wilhelm III. Aleksander Paweł Fryderyk Ludwik, król, ur. 19 lutego 1817, panuje od 17 marca 1849.
- Oldenburg.** Mikołaj Fryderyk Piotr, w. książę, ur. 8 lipca 1827, panuje od 27 lutego 1853.
- Portugalia.** Ludwik I. Filip Marya Ferdynand, król, ur. 31 października 1838, panuje od 11 listopada 1861.
- Reuss-Greiz.** Henryk XXII, książę, ur. 28 marca 1846, panuje od 8 listopada 1859.
- Reuss-Schleiz.** Henryk XIV, książę, ur. 28 maja 1832, panuje od 11 lipca 1867.
- Rosya.** Aleksander III. Aleksandrowicz, cesarz, ur. 10 marca 1845, panuje od 13 marca 1881.
- Rumunia.** Karól I, król, ur. 20 kwietnia 1839, proklamowany księciem 20 kwietnia, uznany przez państwa 24 paźdz. 1866, ogłoszony królem 26 marca 1881.
- Saksonia.** Fryderyk August Albert, król, ur. 23 kwietnia 1828, panuje od 29 października 1873.

- Saksonia Altenburgska.** Ernest Fryderyk Paweł Jerzy Mikołaj, książę, ur. 16 września 1826, pan. od 3 sierpnia 1853.
- Saksonia Koburg-Gotajska.** Ernest II. August Karól Jan Leopold Aleksander Edward, książę, ur. 21 czerwca 1818, panuje od 29 stycznia 1844.
- Saksonia Majningska.** Jerzy II., książę, ur. 2 kwietnia 1826, panuje od 20 września 1866.
- Saksonia Wajmarska.** Karól Aleksander August Jan, w. książę, ur. 24 czerwca 1818, panuje od 8 lipca 1853.
- Serbia.** Milan I. Obrenowicz, król, ur. 10 sierpnia 1854, proklamowany księciem 2 lipca 1868, ogłoszony królem 6 marca 1882.
- Szwajcarya.** Rzeczpospolita z corocznie obieralnym prezydentem.
- Schwarzburg-Rudolstadt.** Jerzy Albert, książę, ur. 23 listopada 1838, panuje od 26 listopada 1869.
- Schwarzburg-Sondershausen.** Ginter Karól, książę, ur. 7 sierpnia 1830, panuje od 17 lipca 1880.
- Szwecya i Norwegia.** Oskar II. Fryderyk, król, ur. 21 stycznia 1829, panuje od 18 września 1872.
- Turcya.** Abdul-Hamid-Khan, ur. 24 września 1842, panuje od 31 sierpnia 1876 po detronizowanym Muracie V.
- Waldek.** Jerzy Wiktor, książę, ur. 14 stycznia 1831, panuje od 15 maja 1845.
- Wirtembergia.** Karól Fryderyk Aleksander, król, ur. 6 marca 1823, panuje od 25 czerwca 1864
- Włochy.** Humbert I. Karól Emanuel Jan Marya Ferdynand Eugeni, król, ur. 14 marca 1844, panuje od 9 styczn. 1878.
-

Tabela procentowa.

Kapitał.	N a r o k									
	3 proc.		3½ proc.		4 proc.		4½ proc.		5 proc.	
	Mar.	Fen.	Mar.	Fen.	Mar.	Fen.	Mar.	Fen.	Mar.	Fen.
1	—	3	—	3,5	—	4	—	4,5	—	5
2	—	6	—	7	—	8	—	9	—	10
3	—	9	—	10,5	—	12	—	13,5	—	15
4	—	12	—	14	—	16	—	18	—	20
5	—	15	—	17,5	—	20	—	22,5	—	25
6	—	18	—	21	—	24	—	27	—	30
7	—	21	—	24,5	—	28	—	31,5	—	35
8	—	24	—	28	—	32	—	36	—	40
9	—	27	—	31,5	—	36	—	40,5	—	45
10	—	30	—	35,5	—	40	—	45	—	50
15	—	45	—	52,5	—	60	—	67,5	—	75
20	—	60	—	70	—	80	—	90	1	—
30	—	90	1	05	1	20	1	35	1	50
40	1	20	1	40	1	60	1	80	2	—
50	1	50	1	75	2	—	2	25	2	50
60	1	80	2	10	2	40	2	70	3	—
70	2	10	2	45	2	80	3	15	3	50
80	2	40	2	80	3	20	3	60	4	—
90	2	70	3	15	3	60	4	05	4	50
100	3	—	3	50	4	—	4	50	5	—
200	6	—	7	—	8	—	9	—	10	—
250	7	50	9	—	10	—	11	25	12	50
300	9	—	10	50	12	—	13	50	15	—
400	12	—	14	—	16	—	18	—	20	—
500	15	—	17	50	20	—	22	50	25	—
600	18	—	21	—	24	—	27	—	30	—
700	21	—	24	50	28	—	31	50	35	—
800	24	—	28	—	32	—	36	—	40	—
900	27	—	31	50	36	—	40	50	45	—
1000	30	—	35	—	40	—	45	—	50	—

Taryfa pocztowa.

	Fen.
Karty (muszą być frankowane) pocztowe	5
„ z zapłaconą odpowiedzią	10
Listy w miejscu oddane franko	5
„ „ „ niefrankowane	10
„ na dalszą przestrzeń do 15 gramów	10
„ „ „ od 15 do 250 gramów	20
„ niefrankowane płacą kary	10
Druki i przesyłki książek (pod opaską) do 50 gramów	3
„ „ „ od 50 do 250 „	10
„ „ „ od 250 do 500 „	20
„ „ „ od 500 do 1000 „	30
Próbki towarów do 250 gramów	10
Mandaty (Postauftrag) aż do 600 marek	30
Przekazy (Postanweisung) do 100 marek	20
„ „ do 200 „	30
„ „ do 400 „	40
Zaliczki (Vorschuss) do 150 marek za każdą markę 2 fen. najmniej wszakże	10
Paczki (przyjmuje poczta do 50 kilo) opłata fr. wynosi:	
1. aż do 5 kilogramów:	
a) w odległości 10 mil włącznie	25
b) nad 10 mil, bez względu na odległość	50
2. nad 5 kilogramów:	
a) za pierwsze 5 kilogramów jak wyżej	
b) za każdy kilogram lub część tegoż więcej w odległości do 10 mil geogr. dopłaca się	5
„ 10—20 „ „ „	10
„ 20—50 „ „ „	20
„ 50—100 „ „ „	30
„ 100—150 „ „ „	40
„ nad 150 „ „ „	50

(Większe przesyłki jeżeli można najkorzystniej podzielić po 5 kilogramów.)

Posy
Prze

a.
b.
c.
za
je
Telegr
sz
sk
ra
sk
gr
kt
kt

Fen.

Posyłki wpisane (rekomendowane) płaćą więcej 20

Przesyłki z deklarowaną wartością opłacają:

1) porto i wprawdzie:

a. za listy bez różnicy wagi aż do 10 mil geogr. 20

b. „ „ „ „ na dalsze przestrzenie 40

c. za paczki przypadające porto zwyczajne

2) zabezpieczenia wartości bez różnicy odległości
za każde 300 mk. albo część 300 mk. 5 fen. najmniej
jednakże 10

Telegramy do wszystkich stacyi Niemiec i Luksemburga kosztują nasamprzód z góry 20 fen., a nadto 5 fen. od każdego słowa, osobnej cyfry, przecinka lub kropki. Pięć cyfr razem np. 18636 stanowi jeden wyraz. Najdłuższe słowo składać się może z 15 liter.

Dla osób, które częściej wskazane są na używanie telegrafów, potrzebna jest znajomość, następujących znaków, które kładzie się na czele depezy w nawiasach ( ), a za które płaci się też 5 fenigów.

D. znaczny depeza nagła (3krotna taksa).

RP. „ odpowiedź zapłacona (70 fen. aż do 10 słów).

CR. „ zapłacony dowód otrzymania. (70 fen. nad zwykłą takse).

FS. „ pošlej depezę dalej.

TC. „ porównany telegram (tj. jeden urząd za drugim telegram powtarza i porównywa). Od tego płaci się jeszcze połowę zwykłych kosztów.

PP. „ Poczta opłacona; tj., gdy się kończą druty telegraficzne a trzeba przesłać pocztą.

XP. „ Umyślny posłaniec zapłacony; (płaci się najmniej 75 fen., a w ogóle 18 fen za kilometr).

RO. „ Nie zamykać depezy; (np. dla tego, żeby familia lub słudzy mogli czytać bez oderwania pieczęci, gdy pana w domu nie ma).

Fen.
5
10
5
10
10
20
10
3
10
20
30
10
30
20
30
40
10
25
50
5
10
20
30
40
50

Kalendarz ciąży.

Średni peryod ciąży wynosi u

klaczy: $48\frac{1}{2}$ tygodni czyli 340 dni (najkrótszy 330, najdłuższy 419 dni);

oślic trwa zwykle nieco dłużej niż u klaczy;

krów: $40\frac{1}{2}$ tygodni czyli 285 dni (rzadko 240—321 dni);

owiec i kóz: blisko 22 tygodnie czyli 154 dni (rzadko 146—158 dni);

świń: przeszło 17 tygodni czyli 120 dni (rzadko 109 do 133 dni);

suk: 9 tygodni czyli 63 do 65 dni;

kotek: 8 tygodni czyli 56 do 60 dni.

Kura	wylęga w 20 do 21 dniach	16 do 20 jaj.
Indyczka	„ 26 do 28 „	15 do 20 „
Gęś	„ 28 . . . „	12 do 15 „
Kaczka	„ 28 do 32 „	15 do 18 „
Gołąb	„ 17 do 19 „	2 do 4 „

Jak długo młode ssac mogą.

Żrebię pozostawia się przy matce 5 miesięcy.

Cielę pozostawia się przy matce 2 do 3 miesięcy.

Jagnię pozostawia się przy matce 4 do 5 miesięcy.

Prosię pozostawia się przy matce 8 tygodni.

Kalendarz ciężarności.

Dzień sta- nowienia.	Dzień porodu.			
	Koni.	Krów.	Owiec i kóz	Swin.
1 stycznia.	4 grudnia.	10 paźdz.	1 czerwca.	30 kwietnia
11 —	14 —	20 —	11 —	10 maja.
21 —	24 —	30 —	21 —	20 —
1 lutego.	4 stycznia.	10 listopada.	1 lipca.	30 —
11 —	14 —	20 —	11 —	10 czerwca
21 —	24 —	30 —	21 —	20 —
1 marca.	5 lutego.	10 grudnia.	1 sierpnia.	30 —
11 —	15 —	20 —	11 —	10 lipca.
21 —	25 —	30 —	21 —	20 —
1 kwietnia.	5 marca.	10 stycznia.	1 września	30 —
11 —	15 —	20 —	11 —	10 sierpnia
21 —	25 —	30 —	21 —	20 —
1 maja.	5 kwietnia	10 lutego.	1 paźdz.	30 —
11 —	15 —	20 —	11 —	10 września
21 —	25 —	28 —	21 —	20 —
1 czerwca.	5 maja.	10 marca.	1 listopada	30 —
11 —	15 —	20 —	11 —	10 paźdz.
21 —	25 —	30 —	21 —	20 —
1 lipca.	5 czerwca.	10 kwietnia.	1 grudnia.	30 —
11 —	15 —	20 —	11 —	10 listopad.
21 —	25 —	30 —	21 —	20 —
1 sierpnia.	5 lipca.	10 maja.	1 stycznia.	30 —
11 —	15 —	20 —	11 —	10 grudnia.
21 —	25 —	30 —	21 —	20 —
1 września	5 sierpnia.	10 czerwca.	1 lutego.	30 —
11 —	15 —	20 —	11 —	10 stycznia
21 —	25 —	30 —	21 —	20 —
1 paźdz.	5 września.	10 lipca.	1 marca.	30 —
11 —	15 —	20 —	11 —	10 lutego.
21 —	25 —	30 —	21 —	20 —
1 listopada	5 paźdz.	10 sierpnia.	1 kwietnia	30 —
11 —	15 —	20 —	11 —	10 marca.
21 —	25 —	30 —	21 —	20 —
1 grudnia.	5 listopada	10 września	1 maja.	30 —
11 —	15 —	20 —	11 —	10 kwietnia
21 —	25 —	30 —	21 —	20 —

Stempel od weksli.

Od sumy	do 200	marek wynosi stempel	0,10	marek.		
"	200—	400	"	"	0,20	"
"	400—	600	"	"	0,30	"
"	600—	800	"	"	0,40	"
"	800—	1000	"	"	0,50	"
"	1000—	2000	"	"	1,00	"
"	2000—	3000	"	"	1,50	"
"	3000—	4000	"	"	2,00	"
"	4000—	5000	"	"	2,50	"
"	5000—	6000	"	"	3,00	"
"	6000—	7000	"	"	3,50	"
"	7000—	8000	"	"	4,00	"
"	8000—	9000	"	"	4,50	"
"	9000—	10,000	"	"	5,00	"
"	10,000—	11,000	"	"	5,50	"
"	11,000—	12,000	"	"	6,00	"
"	12,000—	13,000	"	"	6,50	"
"	13,000—	14,000	"	"	7,00	"
"	14,000—	15,000	"	"	7,50	"
"	15,000—	16,000	"	"	8,00	"
"	16,000—	17,000	"	"	8,50	"
"	17,000—	18,000	"	"	9,00	"
"	18,000—	19,000	"	"	9,50	"
"	19,000—	20,000	"	"	10,00	"
"	20,000—	21,000	"	"	10,50	"
"	21,000—	22,000	"	"	11,00	"
"	22,000—	23,000	"	"	11,50	"
"	23,000—	24,000	"	"	12,00	"
"	24,000—	25,000	"	"	12,50	"

i t. d. za każde dalsze 1000 marek kwoty wekslowej po 50 fen., każdy napoczęty tysiąc liczy się jako cały.

Tabela do obliczenia zasług i dochodów.

l rok	$\frac{3}{4}$ roku	$\frac{1}{2}$ roku	$\frac{1}{4}$ roku	miesiąc	tydzień	dzień
Mk.	Mk. fen.	Mk. fen.	Mk. fen.	Mk. fen.	Mk. fen.	Mk. fen.
10	7 15	5 —	2 50	— 83	— 19	— 3
15	11 25	7 50	3 75	1 25	— 29	— 4
20	15 —	10 —	5 —	1 67	— 38	— 6
25	18 75	12 50	6 25	2 8	— 49	— 7
30	22 50	15 —	7 50	2 50	— 58	— 8
35	26 25	17 50	8 75	2 92	— 68	— 10
40	30 —	20 —	10 —	3 33	— 77	— 11
45	33 75	22 50	11 25	3 75	— 88	— 12
50	37 50	25 —	12 50	4 17	— 96	— 14
55	41 25	27 50	13 75	4 58	1 7	— 16
60	45 —	30 —	15 —	5 —	1 15	— 17
65	48 75	32 50	16 25	5 42	1 26	— 18
70	52 50	35 —	17 50	5 33	1 35	— 19
75	56 25	37 50	18 75	6 25	1 46	— 21
80	60 —	40 —	20 —	6 67	1 54	— 22
85	66 75	44 50	22 25	7 42	1 63	— 24
90	67 50	45 —	22 50	7 50	1 73	— 25
95	71 25	47 50	23 75	7 92	1 85	— 26
100	75 —	50 —	25 —	8 33	1 92	— 28
200	150 —	100 —	50 —	16 67	3 85	— 56
300	225 —	150 —	75 —	25 —	5 77	— 83
400	300 —	200 —	100 —	33 33	7 69	1 11
500	375 —	250 —	125 —	41 67	9 62	1 39
600	450 —	300 —	150 —	50 —	11 54	1 67
700	525 —	350 —	175 —	58 33	13 47	1 94
800	600 —	400 —	200 —	66 67	15 38	2 22
900	675 —	450 —	225 —	75 —	17 31	2 50
1000	750 —	500 —	250 —	83 33	19 23	2 75
2000	1500 —	1000 —	500 —	166 67	38 46	5 56
3000	2250 —	1500 —	750 —	250 —	58 31	8 33
4000	3000 —	2000 —	1000 —	333 —	77 67	11 90
5000	3750 —	2500 —	1250 —	417 —	97 30	13 90
6000	4500 —	3000 —	1500 —	500 —	116 69	16 67

Waga monet niemieckich.

20-markówka	waży	8	gramów.
10-markówka	„	4	gramy.
5-markówka złota	„	2	„
5-markówka srebr.	„	$27\frac{7}{9}$	„
2-markówka	„	$11\frac{1}{9}$	„
1-markówka	„	$5\frac{5}{9}$	„
50-fenigówka	„	$2\frac{7}{9}$	„
20-fenigówka	„	$1\frac{1}{9}$	„
10-fenigówka	„	4	„
5-fenigówka	„	$2\frac{1}{3}$	„
2-fenigówka	„	$3\frac{1}{3}$	„
1-fenigówka	„	2	„

W potrzebie zatem można odnośne monety użyć jako ciężarki do ważenia mniejszych przedmiotów np. listów itp.

Reguła szybkiego rachowania.

Ile marek kosztuje 100 sztuk, tyle fen. kosztuje jedna sztuka.
 „ „ metr, „ „ centimetr.
 „ „ centnar, „ „ funt.
 „ „ hektolitr, „ „ litr.
 „ „ kilo, „ „ 10 gramów.
 „ procentu przynosi 100 mk., tyle fen. przynosi 1 mk.

i przeciwnie:

Ile fenigów kosztuje sztuka, tyle marek kosztuje sto sztuk.
 „ „ centimetr „ „ metr.
 „ „ funt „ „ centnar.
 „ „ litr „ „ hektolitr.
 „ „ 10 gramów „ „ kilo.
 „ procentu przynosi 1 mk., tyle marek przynosi 100 mk.

Dodatek

do

KALENDARZA CHEŁMIŃSKIEGO

na rok

1886.

1820

КАМЕНОВА - ПЕРИМЕТР

Nadzieja w Bogu.

Pieśń Jana Kochanowskiego.

Oko śmiertelne Boga nie widziało,
Próżnoby się tym kiedy chlubić miało.
Lecz On w swych sprawach jest tak znakomity,
Że najprostszemu nie może być skryty.

Kto miał rozumu, kto tak wiele mocy?
Że świat postawił krom żadnej pomocy?
Kto władnie niebem? kto gwiazdami rządzi?
Że się z nich żadna nigdy nie obłądzi.*)

Za czyją sprawą we dnie słońce chodzi?
A miesiąc świeci, kiedy noc nadchodzi?
Každy znać musi krom wszelakiej zwady,**)
Że się to dzieje wszystko z Pańskiej rady.

Jego porządkiem***) lato wiosnę goni,
A czujna jesień przed zimą się chroni.

*) nie zmyli drogi.

***) bez sporu.

***) z Jego rozporządzenia.

Ten opatruje, że morze nie wzbierze,
Choć wszystkie rzeki w swoje łono bierze.

A to nas najmniej niechaj nie obchodzi,
Że nad niewinnym czasem zły przewodzi,
Albo że gorsi świat po woli mają,
A dobrzy rychlej niedostatek znają.

Wszystko to Pan Bóg wywróci na nice:
Jeno kto wejrzy w Jego tajemnice,
Jako nakoniec zły przedsię wypada*)
A dobry w jego majestacie siada.

Toć grunt wszystkiego, byśmy Boga znali,
A Jemu sprawę wszego przypisali.
Kto się za czasu tego nie napije,
Człowiek na świecie niepobożny żyje.**)

---

*) zły zostaje strącony z miejsca przedniejszego.

***) kto się w porę taką zasadą nie przejmie, żyje jako
człowiek niepobożny.

Poddany.

Powieść Ignacego Chodźki.

Piotr był synem stolarza i równie jak jego ojciec i całe rodzeństwo poddanym bogatego wojewody T.... Matka jego była mamką jedyne go syna wojewody; skutkiem jej zasług mały Piotruś został chłopcem pokojowym małego wojewodzica. Przyjęto metrów i guwernerów do pana, a słudze uczyć się czytać na wpół pozwolono, a na wpół kazano: gniewał się i nadymał często panicz, gdy nauczyciele na zawstydzienie go i dla wzbudzenia w nim większej do nauk ochoty, chwalili pojętnego i pilnego Piotrusia, który nauczywszy się w krótkim czasie czytać, z przysłuchiwania się tylko pojmował dobrze nauki i pisał ukradkiem prawie, ale daleko foremniejsze litery, niżeli jego pan, który przez kilka godzin na dzień męczył się, płakał, gryzł pióra i nauczycieli. — Nakoniec wojewoda, dawny jezuickich konwiktów wychowawiec, z własnego przykładu wróżąc dla syna w publicznej szkole ochotniejszą naukę i niemało ważąc przysposobienie mu ze szkólnych kolegów, przyszłych w publicznym obywatelskim zawodzie przyjaciół, postanowił go do niej wyprawić.

Piotruś dość się poduczył jak na poddanego, Władysław potrzebował starszego sługi, a zatem Piotruś miał pozostać w domu.

Natura nie rozdziela swych darów podług względów tego świata; Piotr miał w sobie wrodzoną do nauk zdolność, słuchał do tego codziennych napomnień, w których nauczyciele przekładali Władysławowi konieczną onych potrzebę i nieskończone z nich pożytki; i gdy Władysław przypominając zdania swych w dzieciństwie piastunek, nie bardzo wierzył tym uczonym wywodom, i bliżej mniemał, że panu wielkiemu na nic, albo na bardzo mało uczoneść się przyda; Piotr trafił zawsze po lekcjach na słowa matki: „ucz się Pietrze, ucz się; Bóg cię pobłogosławi, gdy mię słuchać będziesz!” — Dowiedziawszy się więc, że jego nadzieje wkrótce się już miały zakończyć, pobiegł z tą smutną nowiną do matki, która wnet ze łzami stanęła przed wojewodą.

— Czegoż chcesz? — rzekł do wchodzącej, — kochana Maryno?

— Jaśnie wielmożny panie! mój Piotruś...

— Bądź spokojna, — przerwał omyłony wojewoda, — twój Piotr od ciebie się nie oddali, nie pojedzie do szkół z moim synem, ale wezmę go do mojego dworu, bo mi powiadają, że będzie zeń dobry chłopak.

— Ale bo ja przyszedłam — rzekła, rzucając się do nóg zdziwionego wojewody, — prosić JWpana, aby Piotr jechał do szkół z paniczem.

— Jak to? albo on chce tego?

— Ach! i bardzo!

— A tobież, moja kochana, na co się przyda syn rozumny?

— Ja chcę JWpanie, — rzekła szczerze prosta kobieta — aby lepiej umiał Boga chwalić i paniczowi służyć.

Wytrzymawał dotąd niecierpliwie tę scenę pan Władysław, lecz dłużej nie mogąc dotrwać: „ja nie chcę takiego sługi!“ odezwał się mrukliwie.

Nowe i nie bardzo przyjemne zdziwienie dla wojewody; spojrzął na syna i po krótkim namyśle: „ty nie chcesz — rzekł, — a dla czegoż nie chcesz.“

Władysław milczał, wstyd mu było wyznać, że się lękał w szkołach pierwszeństwa Piotra nad sobą, i że już go w domu za to nie lubił. Ojciec pokilkakrotnie i surowszym tonem zapytanie powtarzał, aż nakoniec pan Władysław się rozplakał. Wojewoda wziął pod rękę księdza Jana, który i w domu i w szkołach miał przewodniczyć wychowaniu Władysława, odprowadził go do odległego okna i rzekł dobitnie i z cicha: — Księżu Janie! uważałeś wszystko? — Ksiądz Jan się skłonił. — Bardziej serce niż głowę syna mego tobie poruczam; — ksiądz Jan skłonił się znowu: — a ty, odezwał się do syna, ponieważ Piotra sługą swoim mieć nie chcesz, więc go na służącego w szkołach dla księdza Jana przeznaczam. Zostawi on mu, jak się spodziewam, dość czasu i do nauki. — Jeszcze raz ksiądz Jan się uklonił; wojewoda pożegnał chcącą mu do nóg upaść Marynę, a Piotrusz przejąwszy matkę w sieni, do-

wiedział się z radością o wszystkim, i poszli razem układać się do jutrzejszej wyprawy.

Nazajutrz, gdy już wszystko do wyjazdu pana Władysława było gotowe, i gdy wojewoda pożegnał na ganku do wyjazdu z księdzem Janem wsiadającego syna, rzekł jeszcze do kłaniającego się mu Piotra: — „no, pamiętaj, abym nie żałował, żem ci się uczyć pozwolił.“

— Byłby z niego wyborny kredensarz, — odezwał się stojący wśród innych dworskich pan Michał Bałbasewicz, marszałek dworu wojewody, — ale kiedy się ptaszek poduczy, to kto wie co z niego będzie?

— Być może marszałkiem mego dworu — odpowiedział wojewoda poglądając surowo na pana Michała.

Brunatny pons wystąpił na rumiane policzki pana marszałka, poznał, że niewczesnie wyjechał z uwagą, pokręcił czarnego wąsa i milczał, ale postanowił w duchu za najpierwszą zręcznością wypłacić się za tę, jak powiadał, konfuzyę, — komuż? niewinnemu Piotrowi.

Pilnością i pojęciem przewyższył Piotr w szkołach nadzieje nauczycieli; ale ani jego łagodny układ, ani staranie i przestrogi księdza Jana, ani kary nawet nie ochraniały go od codziennego prześladowania, do którego urodzenie jego stawało się powodem. Każdy z jego kolegów, będąc w domu rodziców paniem, mniemał się być poniżonym siedząc w jednej ławce z synem stolarza. — Pan Władysław bowiem każdemu to zaraz objawił. — A że jeszcze stolarczyk (tak go po studencku przezwano) jak na złość lepiej

od wszystkich paniczów się uczył, musiał więc zność to od kilkudziesięciu, co w domu znosił od jednego. Nieraz chciał wyrzec się wszystkiego i wrócić do rodziców; dobrotliwe jednak napominania księdza Jana i częste widywania się z matką, pragnącą koniecznie jego nauki, utrzymywały go w szkołach. Ale gdy po latach kilku utracił matkę, a ojciec więcej o własnem rzemiośle, z którego liczne rodzeństwo żywił, niżeli o naukach syna myślał; gdy z wiekiem rozwijające się pojęcie dotkliwiej mu czuć dawało codzienne upokorzenie; gdy poznał, że w nieszczęśliwym swym stanie przy największem swem ukształceniu nigdy nie będzie mógł użyć najśłodszych praw człowieka, postanowił je sam sobie zapewnić, prościej mówiąc, uciec ze szkół. Dokąd? sam nie wiedział, lecz w upatrzonej chwili ruszył w drogę. —

Lat blisko dwadzieścia minęło. Na dworze wojewody zapomniano, że był Piotr na świecie, nawet pan Bałbasewicz, zawsze z honorem piastujący laskę, najzasłużeńszy z dworskich wojewody, przestał już przypominać, że trafnie niegdyś przepowiedział zły skutek z nauk Piotra. Czas przyniósł już czerstwą starość wojewodzie, pochylił ku ziemi księdza Jana, uwienczył mirtem skronie jego wychowańca, osypał szronem niegdyś kruczy wąs marszałka dworu, a nawet w tym przeciągu, urodziła się, wzrosła i za mąż wyszła, córka wojewody. Zięciem jego został podkanclerzy litewski, z obowiązku swego większą część roku przemieszkujący w stolicy. Ten, gdy raz z jednym z najpierwszych prawników warszawskich,

szambelanem Koniuszyńskim, radził w gabinecie o ważnym procesie swojego teścia, niespodzianie w tej chwili z powodu tegoż procesu od wojewody przysłany, wszedł pan Bałbasewicz, i po pierwszym przywitaniu oddał podkanclerzemu listy od swego pana. Pan szambelan natychmiast wyjść pragnął lecz zatrzymał go podkanclerzy, zapewniając, że listy teścia właśnie zawierać muszą rzecz, o której radzili, i wnet czytać je zaczął. Tymczasem ukłoniwszy się wzajemnie, rzucili na siebie okiem dwaj obecni goście; wzrok marszałka pokilkakrotnie padał na pana szambelana i zatrzymywać się zdawał; pan szambelan odszedł do okna i czytał gazetę. Przebiegłszy tymczasem podane sobie pisma podkanclerzy, rzekł obrażając się do szambelana:

— Zgadłem mój kochany panie Pietrze!....

Na to nazwanie, jakby wypchnięty z kąta porwał się raptem i zawołał Bałbasewicz:

— A niech mię szatan porwie! Jaśnie wielmożny! — i nagle zamilkł, jakby wątpiąc czy się nie mylił.

— A toż co się znaczy? — zapytał zdziwiony podkanclerzy.

Marszałek stał jak wryty, pokręcał wąsa i utopił wzrok w szambelana. Był to wzrok sokoli, wzrok marszałkowski; wzrok który lękliwą dworską młodzież do wyznania figłów przymuszał, winowajcę i winę poznawał; wzrok niestety! samemu niegdyś szambelanowi znajomy — nie dziw więc, że go w tej chwili aż do głębi serca przenikał. Nie cofając go

pan Bałbasewicz, odpowiadał niedbale podkanclerzemu:

— Nic to JWpanie; rozumiałem, zdawało mi się... i nawet jest podobieństwo...

— Pan szambelan tymczasem przebąknawszy z wyraźnym pomieszaniem niezręcznie jakąś przychylną pospiechu pożegnał krótko podkanclerzego i spiesźnie się oddalił.

— Co to wszystko ma znaczyć? — zapytał się powtórnie zdziwiony podkanclerzy, wytlómacz się Bałbasewicz!

— Powtarzam JWpanie, że niech mię szatan porwie, jeżeli z tym panem szambelanem dawno się nie znamy.

— Co ci się roi! szambelan Koniuszyński jest podobno z Podola, ty z Litwy, on młody, a ty...

— Koniuszyński! patrz jego! — przerwał kręcąc głową Bałbasewicz, — Koniuszyński! jak się przepolszczył! Koniuszonek panie! Piotr Koniuszonek, poddany nasz, chcę mówić wojewody mojego pana poddany, który przed laty 20-tą *ni folor*, uciekł ze szkół, dokąd go i wywozić nie radziłem, a za to, pamiętam co mi wojewoda powiedział; Koniuszonek panie! którego ojciec stolarz i bracia żyją jeszcze, który...

Podkanclerzy z tego nieskładnego opowiadania marszałka nie mogąc nic zrozumieć, przerwał je i porządniej o wszystkim rozpytywać się zaczął. Częstokroć najmniejsze podejrzenie długo tajoną od razu odkrywa prawdę; Bałbasewicz najmocniej już

był przekonany, że jej doszedł, i że poznał w szambelanie Piotra Koniuszonka. Podkanclerzy po ścisłym wypytaniu się, i najbardziej przypomniawszy sobie pomieszanie jego, spieszne wyjście i podobieństwo nazwiska, wyraźnie w zakończeniu tylko zmienił, skłonny był także uwierzyć marszałkowi, a gdy nad tem dumął: — nie masz czasu do stracenia, ten się odezwał, taki ptaszek widząc się poznany, długo tu nie posiedzi. JWpan powagą swoją niech mi wyjedna sposób pojmania jegomości, choćby *cum brachio militari*,*) a niech go tylko raz porwę w moje ręce... ręczę że dostawię aż na miejsce. Proszę, co to za odwaga tego plebejusza, podejść nawet majestat króla i zostać szambelanem! Hm! mruczał dalej, on szambelanem!... a ja dotąd marszałkiem, musiał zapewne pomyśleć, gdyż zaczerwienił się nagle, i postąpiwszy krok naprzód, z heroiczną odwagą zawołał:

— Pozwól tylko JWpanie, stanę sam jeżeli tego potrzeba będzie, przed Jego królewską mością, przebieżem za jego przywilejem strażnik inflantski...

— Uspokój się mości strażniku inflantski — rzekł podkanclerzy — i zostaw tę całą okoliczność mojej uwadze. Odpocznij raczej po drodze, ja tymczasem do jutra i prawdy dojdę, i postanowię co mam dalej czynić.

— Ale JWpanie! czyby nie lepiej było, abym, poznawszy zbiega, jako sługa wojewody...

— Wpan zapominasz żem ja jego zięciem, i że tu bez mojej woli nic działać nie powinienes. Do

---

*) choćby wojska użyć.

jutra panie marszałku, i ani słowa przed nikim! rozumiesz mię Wpan?

Uklonił się i musiał odejść Bałbasewicz, oburzony, że zawsze jego odrzucano plany. Byłby on sam niezawodnie oddał wizytę panu szambelanowi, ale ostatnie słowa podkanclerza i tej mu zabroniły wolności; rezygnował się więc z cierpliwością zapowiedzianego oczekiwać jutra. — Aby jednak darmo czasu nie tracić, odwiedził jakie miał w stolicy znajomości, zaszedł nawet do sądownictw, a gdziekolwiek niby nawiasem o szambelanie Koniuszyńskim zapytał, wszędzie jednozgodne i jego charakteru i jego biegłości w prawie i jego powszechnej wziętości słyszał pochwały. Za każdą razą, wychodząc pokręcał głową i pomrukiwał: „trudno będzie jak widzę! oprzemy się podobno o króla! proszę uniżenie! ktoby się spodziewał? Miał być podemną kredensarzem, a teraz... do stu katów! musi być znowu; albo nie! zrobię go szafarzem na pamiątkę szambelańskiego klucza; he! he! he!“ i w tych słodkich marzeniach, urodzony strażnik inflantski, zabrał się do spoczynku po drodze.

Podkanclerzy tymczasem z inszego wcale punktu rzecz tę rozważał. Znał on od lat kilku szambelana, i szacował go jako człowieka pełnego rozsądku, honoru i cnoty; wszystko co otaczało tron Stanisława Augusta, tchnęło ludzkością i oświeceniem, które ze stolicy, jakby od ogniska, rozchodziło się powoli po całym kraju; w tych uczuciach podkanclerzy postanowił użyć wszelkich sposobów, aby ochronić i oswobodzić człowieka, którego przymioty tak daleko nad

urodzenie wyniosły. Nim jednak cokolwiek przedsięwziął, pojechał pierwaj do niego, aby i przekonać się o prawdzie domniemań marszałka, i zapobiedz bez zwłoki gwałtownej rozpacz, w którejby odkrycie to pogrzyć mogło szambelana.

Siedział oparty na ręku, głęboko zadumany Piotr, (on to bowiem był rzeczywiście) pióro trzymając w drugiej ręce, gdy wszedł doń podkanclerzy. Wewnętrzne udrczenie tak rychło i tak dobitnie wyraziło się na twarzy pierwszego, że podkanclerzy nie mógł ukryć swego podziwienia, i pierwszy rzut oka bez dalszych pytań przekonał go o prawdzie domysłów marszałka i o potrzebie uspokojenia nieszczęśliwego. Inaczej sobie wytłómaczył Piotr przybycie niespodziewanego gościa; wymuszając jednak na sobie spokojność, dręczył się podobny choremu, który się nie chce poddawać chorobie, wprzód nim ta gwałtem nie rzuci go o łóżko. Jedno postanowienie uczynił stałe, nie przeżyć swego shańbienia; zdało mu się, że wejście podkanclerzego było pierwszą onego chwilą, że zięć przychodził rozciągać nad nim prawo teścia swego.

— Cóż jest powodem niespodzianych odwiedzin pana? przychodzisz pan mię wybadać? — Nie myślę taić, zwłaszcza przed panem, którego szczerze szacuję, prawdy, o której w tej chwili cała może dowiaduje się publiczność. Tak jest, marszałek mię poznał, jestem poddany wojewody T....; zbiegłem niegdys ze szkół, a nie czas opowiadać, przez jakie stopnie doszedłem stanu, w którym teraz żyłem.

Mogłem od czasu, gdym od pana wyszedł, do terazniejszej chwili być już ztąd daleko i pod innym niebem nieznanym, dożyć spokojnie, choć w tęsknocie, krótkiego zapewne życia; ale zostawiłbym tu hańbę za sobą, a najbardziej zawiódłbym zaufanie wielu osób, którzy mi swój los i interesa powierzyli. Potrzebuję zatem jakiegokolwiek czasu, abym w tym względzie zostawił konieczne objaśnienia i rozporządzenia; poczem . . . To zaś co dotąd mojem nazywać mogłem, wiem — dodał z widocznym wzruszeniem rozpaczy — wiem, że choć cnotliwie zapracowane — łzy mu się potokiem rzuciły i drżąc kończył — wiem że mego rozporządzenia nie wymaga, bo równie jak i ja sam nie jest moją własnością.

Tu mu się głos stłumił, i padł prawie omdlały na sofę.

— Uspokój się i posłuchaj mię — rzekł podkanclerzy; — mylisz się nad powodem który mię tu sprowadza; łatwo pojąłem stan gwałtownego cierpienia, w który cię spotkanie się z Bałbasewiczem pograżyło, spieszyłem więc przynieść ci uspokojenie i pociechę, na jaką tylko przyjaźń moja dla cię zdobyć się może. Znajduję com przewidział i lituję się nad tobą; jakiegokolwiek są twe postanowienia, nie mam potrzeby ich zgłębiać, gdy powód do nich usunąć przedsiębiorę. Znamy się blisko od lat kilku, mam więc prawo mniemać, że znasz wartość mego słowa i mojej dla siebie przyjaźni; a zatem że los swój powierzysz mi z zaufaniem.

— Ach z zupełnem — odpowiedział Piotr.

— Więc zabraniam ci wszelkich w tej okoliczności kroków do czasu nim albo ci moich nie ziszczę ureczeń, albo, gdybym tego dokazać nie mógł, nie zostawię cię własnej twej woli. Przyrzekasz mi to?

Piotr milczał.

— Milczysz? — mówił dalej podkanclerzy; — pamiętaj, że Bóg cię srogo zapyta, dla czegoś obrał dobrowolnie rozpacz, gdy ci ofiarowano nadzieję?

Z rozrzewnieniem i pokorą rzucił się Piotr w objęcia swego dobroczyńcy i przyrzekł wszystko czego ten od niego żądał.

— Wreszcie, — rzekł odchodząc podkanclerzy; — ja tylko i ty posiadamy twą tajemnicę; Bałbasewicza biorę na siebie.

Pan strażnik inflantski całą noc oka nie zmrużył, już to układając perorę do króla, już to sposoby obchodzenia się w drodze z pojmańcem, już to wróżąc dary wojewody za tak wielką przysługę. Doczekał wreszcie świtu i wnet sprowadzony podżyły weteran brzytewnej kontubernii, przystąpił do odświeżenia czupryny pana marszałka. Jakby się przelęknął dzisiejszej mody panicz, do podobnejże usposobiony profesyi, gdyby mu przyszło mieć do czynienia z szerokim łbem marszałka, na którego wierzchołku tylko kilkadziesiąt rozwiewało się włosów; tak też wzaajemnie pan marszałek nigdyby się nie odważył powierzyć swej starej i pokresowanej głowy ręce młodego elegancika, młodszego od dobrego infimisty tamtych czasów. Ale gdy równowieczny prawie z nim profesjonal zachylił z powagą rękawa od żupana,

usiadł z zaufaniem do operacyi marszałek i litanią poranną odmawiać zaczął. Z pociechą usłyszał *ora pro nobis* odpowiadane z ust gołącego siebie i najmniej przeto nieprzerywającego roboty, tak, że nim ukończyli modlitwę, już wolny został Bałbasewicz do kontynuowania swego dalszego stroju. Nagrodziwszy tyńfem i skosztowawszy razem z nabożnym felczerem z podróznego zapasu, przybrał się pan strażnik w mundur swojego województwa, żupan bogatą naszyi ozdobił szpinką i pasem litym się opasał, przy którym na taśmach, ze złota i jedwabiu utkanych, w jaszczur oprawną zawiesił demeszkę.*) Garderobę tę uroczystą zawsze od przypadku miał z sobą, równie jak przywilej swój na strażnikowstwo infant-skie i podobnyż ojca swego na łowiectwo ziemi Nurskiej, ażeby w każdym przypadku mógł dowieść, że był *bene natus*.**) Oba te dokumenta małym rogiem wysuwały się mu teraz z zanadry, dla okazania w zdarzeniu; bót żółty i czapka wysoko wyszyta dozupępiały stroju, w którym się z oficyny udał na pokoje podkanclerza. Wszyscy jeszcze tam spali, bo już i w tamtym czasie, w stolicy, godzina świtania nie była chwilą przebudzenia się; doszedł wszelakoż do sali, po której przechadzając się, skrzypaniem butów budził koleją wszystkich. Jak tylko wstał podkanclerzy i dowiedział się, że Bałbasewicz już nań czeka, wejść mu do siebie pozwolił.

---

*) szabla damasceńska tj. w Damaszku robiona.

**) szlachetnie urodzony.

— A! jakżeś mi strojny, mój kochany strażniku — rzekł z zadziwieniem — czyś nie postanowił jaką ciepłą wdówkę wziąć ztąd pod straż swą do Litwy?

— Wolne żarty JWpana! przez należyty respekt senatorskim JWpana pokojom i rozumiejąc nadto, że wczorajsza nasza sprawka może być powodem do stawienia się i skargi, nawet *ad majestatem*,*) przywdziałem mundur mojego województwa i czekam rozkazów JWpana!

— Czy tylko to? No! bądź spokojny, obejdziemy się bez tak wielkich zachodów. Przypuśćmy żeś rzeczywiście poznał Koniuszyńskiego, czyż teść tak mało ma poddanych, aby mu wiele zależało na przybytku jednego i takiego jeszcze, z którego by jak z poddanego, żadnej nie miał korzyści?

— Ale JWpanie zbieg tak ważny! ręczę panu, że wojewoda zdarzenia tego małem nie nazwie, że ja będę w odpowiedzialności, jeżeli to lekko puszczę a Koniuszonek tymczasem uciecze.

— W listach moich do wojewody dałem świadectwo gorliwości Wpana; zresztą, sam uważasz okoliczność tę za ważną, więc obrazilibyśmy wojewodę, gdybyśmy coś bez jego wiadomości i woli uczynili; że zaś szambelan na miejscu zostanie, za to ja ręczę. Wpan zaś, mój kochany strażniku, nie masz ani chwili do stracenia; proces teścia mojego wymaga rychłego Wpana powrotu, listy moje oto są, a wczoraj jeszcze kazałem memu marszałkowi, aby

*) do króla.

przygotował dla Wpana zapas na drogę i ranne śniadanie; wszystko już dotąd gotowe, żegnam więc Wpana. Znając jego roztropność, nie potrzebuję powtarzać ostrzeżenia, abyś ani komukolwiek z mojego dworu, ani nawet przybywszy do domu nie rozpowiadał tego co tu zaszło bez wyraźnego dozwolenia wojewody.

Bałbasewicz nie w ciemie bity, poznał, że go chciano jak najrychlej z Warszawy wyprawić, ukłonił się więc nisko i wyszedł nieukontentowany. Wnet miejsce atłasowego zajął sukienny żupan, miejsce kontusza podróżna kurtka, miejsce demeszki furdyment*) na rzemiennych paskach; i posiliwszy się należycie zrazem huzarskiej pieczeni u kolegi swego, pan marszałek wyruszył w podróż.

Lubo Bałbasewicz nie mógł rozgmatwać w swej głowie powodów postępowania podkanclerza, nie posądzał go wcale, aby mógł zaniedbywać interesu teścia, a tem bardziej aby go zdradzał; dla tego też przybywszy do domu, zachował jego przestrożę, i oddawszy listy wojewodzie, czekał, nikomu nic nie powiadając, co pan postanowi. Przywołany wkrótce, opowiedział na zapytanie wojewody, wszystkie szczegóły swego zdarzenia w Warszawie, nie opuszczając, że był gotów wszelkimi sposobami dochodzić własności pańskiej.

— Dziękuję ci — odpowiedział wojewoda — za twą gorliwość, a jeszcze bardziej, żeś posłuchał we

---

*) rękojeść u szabli z prętami żelaznymi nakształt klatki rękę okrywającemi.

wszystkiem woli mojego zięcia. Nikomu tu nie o tem nie powiadaj, a ja wysyłam jutro do Warszawy z mojem postanowieniem, które spełnić się musi koniecznie.

— Widzi pan — rzekł Bałbasewicz — że moje proroctwo, jeżeli je pan przypomni, gdy Piotra do szkół wywożono, ziściło się.

— Gdybym z tak poczciwym, jak ty, mój strażniku, sługą nie chciał żyć aż do śmierci — odpowiedział wojewoda — i mojeby teraz ziścić się mogło, jeżeli je także przypomnisz.

— Szczególna rzecz! — mruzczał sobie wychodząc Bałbasewicz — każą mnie milczeć, jak gdybym miał co rozgłaszać? Nie w tem rzecz, że m poznał Koniuszonka, ale to sęk, co się z nim stanie i co to za postanowienie wojewody, które musi się spełnić koniecznie.

Przez cały wieczór wojewoda zamknięty był w gabinecie z księdzem Janem, nakoniec przywołano marszałka i oddano mu pakiet z rozkazem wysłania przed świtem gońca do Warszawy. Tu rzecz, pomyślił sobie Bałbasewicz, ale jakże jej dostać? — Ksiądz Jan wie wszystko; ale ksiądz Jan wielomówny tylko w pacierzach.

Pan marszałek był z natury ciekawy, a trochę i obrażony, że na dworze, którego był głową, w okoliczności której sam był sprawcą, nie wiedział przecie jaki nastąpi koniec.

We dni powszednie ksiądz Jan bardzo ranną mszę miewał w kaplicy, długim szpalerem lip sta-

rożytnych od zamku oddzielonej; nie opuszczał jej nigdy marszałek; wracali potem razem, kapelan na kawę, marszałek na anyżówkę. Idąc powoli i rozmawiając, często nie zgadzali się w zdaniach, ale zwykle ks. Jan kończył sprzeczkę, ustępował marszałkowi, mówiąc: mój mości strażniku, szanuję opinią Wpana, wszakże zostaną przy własnej. Po wysłaniu gońca, nie uchybił marszałek swemu zwyczajowi, poszedł na mszę i wracał znowu z księdzem Janem.

— No *reverendissime!* już godzin kilka jakem wysłał do Warszawy.

Ksiądz Jan uchylił głowy, jakby miał powiedzieć, dobrze uczynił.

— Zarwę go zniecka — pomyślał Bałbasewicz. — Zapewneż wojewoda kazał go pojmać?

— Kogo?

— Koniuszonka któregoś poznał!

Ksiądz Jan milczał, pokręcił tylko głową, jakby mówiąc nie.

— A bodajbyś zupełnie oniemiał! ledwo nie powiedział zniecierpliwiony marszałek.

— Ależ *reverendissime*, o tej całej awanturze nikt prócz nas trzech we dworze nie wie i wiedzieć nie będzie, bo jegomość mię znasz, wiem ja cnotę nad cnotami...

-- Jeszcze jedna jest cnota arcy-pożyteczna, mój mości strażniku — przemówił przeciw ksiądz Jan.

— A to jaka *reverendissime?*

— Wstrzemięźliwość w ciekawości, mój mości strażniku.

Pokreślił wesa Bałbasewicz, poznał sens moralny tej odpowiedzi księdza Jana i już ani słówka więcej na ten raz z sobą nie przemówili.

— Albo wojewoda zaniechał zupełnie tej sprawy, albo podkanclerzy zaprzeczył memu odkryciu, myślał niekiedy Bałbasewicz, nie widząc rozwiązania; lecz wkrótce postrzegł jednego wieczora, że wojewoda odebrawszy listy od zięcia, zawołał do siebie starego stolarza. — Przywłókł się staruszek o kiju i więcej niż pół godziny rozmawiając sam na sam z Janem, wyszedł ocierając z łez oczy. Przywołano potem syna jego Andrzeja kredensarza, gdyż pan Bałbasewicz, w całym rodzie Koniuszonków ujątrując szczególniejsze do kredensarstwa zdolności, po wyprawieniu Piotra do szkół, Andrzeja, brata jego, do tej funkcji przeznaczył. Opanował go natychmiast po wyjściu od pana marszałek; mimo zakazu wojewody, nie mógł oprzeć się Andrzej swemu bezpośredniemu naczelnikowi, któremu podlegać codziennie nawykł, odkrył mu wolę wojewody, a marszałek opowiedziawszy wzajemnie całe swe zdarzenie w Warszawie, dodał cokolwiek swoich instrukcyj do rozporządzeń wojewody.

Nazajutrz wojewoda wstał raniej nad zwyczaj, zdawał się być niespokojnym i oczekującym, wychodził na ganek, patrzył na drogę, posyłał do miasteczka obaczyć czy kto nie zajechał do której austeryi; lecz wszystko napróżno. Nakoniec około

południa ujrzano czterokonny pojazd w lipowym szpalerze, a ponieważ od rana już wszyscy dworscy i goście cichą nowinkę o przybyciu Piotra dostali, wszyscy więc to w otwartych oknach, to na gankach poumieszczali się. Pan Bałbasewicz stanął we drzwiach oficyny; sami tylko wojewoda, ksiądz Jan i pan Władysław, przez zamknięte szyby zważali na wszystko. Pojazd zbliżywszy się do bramy, stanął. Wyszedł zeń mężczyzna (czytelnik zgadywa kto taki) przystojnie ubrany, odpasał i oddał pałasz swemu służącemu, a sam szedł do pałacu. Wtem naprzeciwko niego zbliża się staruszek o kiju; zastanowił się Piotr i wpatrując się w niego:

— O Boże! to mój ojciec! zawołał i już był u nóg jego.

— Pietrze! synu mój! synu mój! — powtarzał rozrzewniony staruszek.

— Ojczy! daruj, daruj zem cię opuścił! o jakże dziękuję Bogu, że cię jeszcze oglądam! Cóżkolwiek mnie czeka, — kończył całując z uniesieniem wynędzniałe ręce starca — będę żył i będę szczęśliwy, byłem ciębie ojczy w starości mógł opatrywać i żywić.

— Boże błogosław jemu! — wołał starzec uradowany. —

— Boże błogosław go! — powtarzał do łez wzruszony stary wojewoda, żegnając Piotra przez okno. — O jakże szczęśliwym ten ojczy! jakżem ja szczęśliwy, że taką cnotę nagrodzić mogę! Patrz! patrz księżo Janie! o jakże szczęśliwy ten starczy!

— Mój ojciec! — przerwał Władysław przyciskając do ust rękę wojewody — dla czegoż mi zażdrościsz? czyż także nie masz syna, który cię kocha i szanuje?

Wojewoda bardziej jeszcze rozplakany uściskał Władysława. Tymczasem szła kolej na Andrzeja kredensarza. Podług instrukcyi marszałka, miał on z zuchwałą miną zbliżyć się do brata, uścisnąć go i pocałować, a jeżeliby się ten wzbaniał, grzecznie się z nim rozmówić, prowadzić do wojewody i tam oskarżyć, że się brata zaparł. Wypełniłby wszystko co do joty Andrzej, ale i zuchwałość i rozkazy Bałbasewicza wypadły mu z pamięci, skoro ujrzał brata upadającego do nóg ojcowskich; i Andrzej miał serce... zbliżył się wprawdzie do szambelana, bo taka była i wojewody wola, ale zamiast poufałego przywitania, milcząc wziął go nieśmiało za rękę i ncałował ją ze łzami.

— To brat twój Andrzej — rzekł wspólny ich ojciec.

— Nie poznałbym go wcale — odpowiedział Piotr — zostawiłem go bardzo małym, pójdź bracie! uściskajmy się i idźmy do pana.

Wojewoda odszedł od okna, podpisał sam i Władysławowi podpisać rozkazał przygotowany papier i z nim w ręku wyszedł do sali na ich spotkanie.

— Pietrze! i przestrzegając się wnet, szambelanie! — rzekł — niech ci Bóg nagrodzi radość, którą mi dziś sprawiłeś! niech ci Bóg nagrodzi szczęście ojca twojego, twoję cnotę i synowskie przywiązanie.

Nie zawstydziliś się ojcowskiej siermięgi, ja cię też równym sobie uznać się nie powstydzę.

— Panie, przybyłem na twe rozkazy, oddać los mój na twą wspaniałość!!!

— Dość tego, oto masz! — oddając papier, przerwał wojewoda — com dla ciebie, znając cię tylko z listów zięcia mego, przygotował, a co w chwili gdyś ojca twego poznał i uczcił, uzupełniłem. Nikt ci tego, ja sam nawet odebrać już nie zdołam — (był to zapis przyznający wolność całej familii Koniuszyńskich, oddawna wprawdzie, jak wyrażał w dobrach wojewody zamieszkałej, ale nigdy jakoby podanej) — bądź tylko moim i po mojej śmierci syna mego przyjacielem na zawsze.

Władysław przyjął mile kolegę szkolnego; ksiądz Jan oblał go łzami i błogosławieństwami; a pan strażnik inflantski, niewiedząc sam co miał myśleć i mówić, pokręcał tylko, jak zawsze gdy był nieco zambarasowany, węża. Lecz gdy do zebranej przed obiadem kompanii wojewoda rzekł: „prezentuję państwu pana Koniuszyńskiego, szambelana Jego królewskiej mości, przyjaciela domowego mego zięcia i mego;“ — a co najgorsza, gdy go obok siebie u obiadu posadził — Bałbasewicz chciał natychmiast złożyć tak długo piastowaną łaskę, z którą chodząc około stołu uważać porządku był powinien, i ledwo go od tego ksiądz Jan odwieść potrafił.

Nazajutrz rano udał się ksiądz Jan w towarzystwie zwyczajnem marszałka na mszę: nie chcąc przed nią rozrywać myśli kapłana, gotował marsza-

łek na powrót z nim dysputę uporczywą o wczorajszym postępku wojewody, szczególnie względem posadzenia u stołu Piotra; lecz zbliżając się postrzegają kłęczącą na cmentarzu osobę, był to Koniuszyński modlący się na grobie matki swojej. To już nawet i marszałka zmięczyło. Idąc nazad do pałacu, zamiast sprzeczki, słuchali oba z księdzem Janem opowiadania Koniuszyńskiego o jego losie po ucieczce ze szkół, którego tu nie powtarzam, bo może nie byłoby tak prawdziwe, jak cała treść tej powiastki. Cnotliwy Koniuszyński wrócił do Warszawy, nieświadomej jego urodzenia, upewniwszy byt pomyślny starego ojca i braci, którzy nie chcieli opuszczać swoich stron rodzinnych.

Żyd i osiel.

Bajka Franciszka Morawskiego.

Miał raz żyd osła, którego tak zgłodził,
Że już ledwie chodził;
Aż litość brała, serce się krajało,
Patrząc co z owem oślątkiem się stało:
Z całej mu dawnej piękności
Zostały tylko i skóra i kości.
Wsiadł on nań przecież, aby w dzień targowy
Skręcić jakiś szacher nowy.

Lecz go próżno nęka, zmusza,
Osieł się z miejsca nie rusza;
Wali piętą, kijem loi,
Osieł jak stanął, tak stoi.

Innego może rozpaczby uniosła,
Zrzekłby się pewno i targu i osła,
Ale od czegoż główka kałma?
By złamać, przeprzeć osła opór dziki,
Bierze więc siana, czepia w końcu tyki,
I tak zdala przed nim trzyma.

Osieł nasz chciwie wytrzeszczając oczy,
Chciałby się siankiem posycić,
Sięga więc, sięga, a nie mogąc schwycić,
Zwolna za nim kroczy.

Kroczy i nogę za nogą stawia,
I zawsze próżno głodny pysk rozdziawia:
A żyd tymczasem jak jedzie, tak jedzie,
I głupiego osła wiedzie,
I póty wiedzie i bije i siecze,
Aż się z tryumfem na ów targ dowlecze.

Tak to ku świata ohydzie,
Zwodzą się ludzie i narody zwodzą,
Nęca je, wabia, głupich za nos wodzą,
A osielek idzie.

DWOJACZKI.

Z podań ludu.

Mrok wieczorny z góry płynie,
Po nad wioską na dolinie.
Mgła leciuchna posrebrzana,
Archanielską ręką tkana,
Miękkie puchy rozpowija.
Już nagietek i lilija,
Polne róże i makówki,
Do snu wonne chylą główki,
By tem rychlej i tem śmielej
Witać dzionek w chmur pościeli.
Na bagniskach i na łące
Ptaszych głosów brzmiały tysiące.
Coraz bliżej, coraz szerzej
Świegotliwy chór on bieży,
Przez równiny i dąbrowy;
Aż rozmarzon bór sosnowy,
By uciszyć puste gwary,
Stuletniemi wstrząsał konary;
I jak stary druh w żałobie,
Po za syny co już w grobie,
I za wnuki co w kolebce,
Cichy pacierz za nich szepce.
A po rosie tam z daleka,

Posuwista, rażna, lekka
Pieśń wesela i swobody
Z parobczaka piersi młodej
Mknie w rozgłośnie: dana, dana.
Już dziewoja ukochana
Zasłyszała takt piosenki,
Srebrzystemi serca dźwięki
Jedynemu wnet odśpiewa,
I nad lasy, pola, drzewa
Z pieśnią dziewy czarnookiej
Płyną obie w świat szeroki. —
Po za wioską na uboczy
Dwoje chłopiąt dróżką kroczy,
Znać nie mają własnej chatki,
Ani ojca, ani matki,
Bo wpół nagie nóżki bose,
A tak oba jasnowłose,
Wzrosty obu równe takie,
Liczka, oczy tak jednakie,
Iż poznałbyś, że bliźniaczki.
Wziąwszy środkiem w dłoń dwojaczki,
Podążają w stronę boru,
By nim padnie zmierzch wieczoru,
Wyznaczoną przebiedziesz drogę,
„Oj, brateńku już nie mogę!“
Pocznie Pawłek prosić łzawie,
„Siądźmy trochę na murawie.“
Piotrek w głowę się poskrobie:
„„Mój Pawełku, co też tobie?
„„Kazali nam na jagody,

„„„Uzbierajmy więc je wprzódę.
„„„Wiesz jak różga straszno siecze;
„„„Skoro Wawrzon co wyrzeczę,
„„„To mu spełnić rażno trzeba,““—
„Może za ten okruch chleba?
(Kończy Pawłek na wpół z płaczem)
„Biegaj mu nie wiada za czem.
„Od tej ludzkiej ja litości
„Już nie czuję w sobie kości.
„Ciężko—ciężko żyć sierocie. . .“
„„„Dyć wypocznem po robocie,““
Hoży Piotrek cieszy brata,
„„„Wszakże póki młode lata,
„„„Bóg pracować ludziom każe.““—
I to ptaka mu ukaże,
To wiewiórkę po nad sosną.
I wesoło i radosno
Pospieszają. W tem od razu,
Niepostrzegłszy w drodze głazu,
Padną przezeń razem oba,
I serdeczna już żałoba.
Patrzają trwożnie w piasek miałki,
Tam z dwojaczek już kawałki!
„„„Comy pocznem? biada! biada!““
Piotrek smutnie w głos zagada,
„„„Ciężka czeka nas katusza.““
„Oj, brateńku, aż drży dusza,“
Doda Pawłek—„dłoń Wawrzona
Straszno siecze—jego żona
Nie przepuści srogiej kary,

A zabija—oj, bez miary.
Co my pocniem?“ Łzy im cieką,
Ciemna nocka nie daleko,
Gdy znów Piotrek głos zabierze;
„„Wiesz Pawełku, prosmy szczerze;
„„Wszakże matka nas od mała
„„Przy pacierzu nauczala,
„„Że gdy człeka Bóg zasmuci,
„„Na kolana niech się rzuci,
„„Niechaj łzami ziemię zrosi,
„„Niech Maryą sercem prosi;
„„Niechaj prosi, a niech wierzy,
„„To wnet jasny anioł zbieży,
„„I przyniesie człeku z nieba,
„„O co prosi, co mu trzeba.““
I klękają wraz chłopięta:
— Ratuń nas Maryjo święta!
Usłysz smutne nieboraki,
Nowe rychło nam dwojaki
Spuść okienkiem przez niebiosy, —
Płaczliwemi kończą głosy
I z pokorą główki chylą. —
I o dziwy! jedną chwilą
Przez mgły sine, przez lazury
Jasny obłok bieży z góry
Ku chłopiętom; po obłoku
Z pośród za mgły i pomroku
Chyżo łódka złotołuska
Lazurową falą pluska;
I po miękkiej chmur mieliźnie,

Coraz szybciej w ziemię śliznie.
A ku łódce modrym szlakiem,
Z po za niebios, cicho, ptakiem
Promienista postać spływa.
Od jasności co ją skrywa,
Aż posrebrniał błękit cały,
Aż niebiosą rozgorzały.
Tak miłością jako zorza,
Świeci ku nam Matka Boża.
Wyłynęła z chmur otchłani
Niebieskiego dworu Pani.
Śnieżnopiórych orszak służek
Do dziewiczych spieszy nówek,
W miękie puchy je owija.
— Chwalaż tobie o Marya! —
Jasno-skrzydłe nucą chłopki,
Otulając święte stopki.
Pieśń przebrzmiała, z mgieł powodzi
Święta Panna w łódkę wchodzi;
Ustała w jednej chwili,
Łódkę wieńcem oskrzydłili
Aniołowie i lotnemi
Pióry niosą ją ku ziemi.
W tem Marya skinie, biali
Łódkę w biegu zatrzymali:
Wznosi w górę dłoń dziewica,
Przenajczystsza, jasnolica,
I poszepnie z cicha: — Syny! —
Wnet pobiegną cherubiny,
Między za mgły, między chmury,

Zdjeli lśniących gwiazd dwa sznury,
Chyżo na nich coś zawieszą
I ku łódce mgnieniem spieszą
A gdy padną w niej na twarze,
Święta Panna im ukaże,
Przy drożynie dwie sieroty.
Wnet dwojaczek cudny, złoty,
Spuści anioł im ku ziemi,
Wszak go dłońmi dotknąć swemi
Nie śmia trwożne dwaj chłopięta,
Szepcąc z cicha: „Święta, święta.“
Wówczas Marya w Boskiem słowie
Rzeknie, i wraz aniołowie
Krasne, niby deszcz jagódki,
Z złotołuskiej sypią łódki.
Żwawo biegną tam sieroty,
Już dwojaczek pod wierzch złoty
Napełnili poziomkami.
Spieszą ku wsi i ze łzami
Ogłaszają wielkość cudu.
Czerń wiernego zewsząd ludu
Poza śladem mknie bliźniaczek;
I zamożny i szaraczek
W bór podąża co sił stanie.
Patrzają w górę, na zaranie
Cicho srebrna skrzy jutrzienka,
Ani śladu już czółenka,
Ni aniołów, ni Maryi,
Tylko cudna woń lilii
Nad sosnowym borem płynie.

Brzegiem lasu przy drożynie
Mnogość krasnych łśni poziomek,
Tam Maryi Pannie domek
Lud wystawił z gładkich sosen.
Siła odtąd zbiegło wiosen.
A mór ciężki, głód i fala,
Cichą wioskę mija zdala;
I człek nie zna tu co troska,
Bo cudowna Matka Boska:
Skoro do niej westchnie szczerze,
Zmówi sercem trzy pacierze,
Już ocalon, ona w strzechę
Rychłą ześle mu pociechę.
Owóz krzepki lud a zdrowy,
Tu w zagrodzie osiadł nowej,
I w poziomki cudem płodna,
Słynie po wiek wieś Jagodna.

Władysława.

Złoty kilof.^{*)}

Powiastrka wyjęta z legend Bronisławy Kamińskiej.

I.

W wioszczynie jednej pod górami mieszkała dziewczyna ślicznej urody. Zwała się Anka i była najpiękniejszą nie tylko w swej wsi, ale ludzie mówili, że nie mało kraju objedziesz, a nie spotkasz tak kształtnej twarzyczki i tak smagławej i dorodnej kibici. Włos czarny a lśniący, jakby mu kruk użyzył swych piórek, i oko duże, pełne, a takie promienne, jakby w tych oczach siedziały dwa czarne dyamenty. Twarzyczka ściaęła i śniada, usta drobniuchne i nosek ostry i troszeczkę zakrzywiony. Kiedy spojrziała na ciebie, toś uczuł, że temi oczami wyglądała cała dusza; kiedy się uśmiechnęła i białe jej zębki zaświeciły, i tobie weselej się zrobiło. A było ją widzieć w tańcu, jak się łamała gdyby wiewiórka, jak drobniuchne nóżki w kształtnych bucikach ledwo ziemi dotykały i tancerka kręciła się po powietrzu jako listek, którym rozdaśany wietrzyk tu i owdzie pomiatał i raz podrzucał w górę, to znowu spuszczał na ziemię i kółko kręcił i wirował.

Ale gdyby zalety Anusi kończyły się na tem, że była piękna, toby było bardzo mało. Jużci lepiej,

^{*)} rodzaj obucha po jednej stronie zaostzonego, jakiego używają górnicy do wydobywania rudy żelaznej i t. p.

kiedy człowiek jest i z wierzchu piękny, ale wiecie, że tygrys ma piękną sierć i wąż czasem ma piękną skórę połyskującą, ale tygrys mimo to jest tygrysem i wąż wężem. Kobieta piękna a bez serca, jest jako kwiat georginii lub kamelii; z daleka mile wabi oko i rad podziwiasz jej kształty i wielbisz wymyślny krój listeczków i żywą grę kolorów, ale zbliż się — jakie od niej wieje zimno, jakie pustki — żadnej woni. Kobieta piękna a bez serca jest jako piękne mieszkanie, w które duch ludzki wejść zapomniał i zostały się ładnie malowane ściany.

Więc jest tylko jedna prawdziwa piękność, która z ducha płynie i rysy twarzy uszlachetnia. Otóż piękność taką przedewszystkiem miała Anusia, więc też nic dziwnego, że wszyscy chłopcy za nią szaleli. Pobożna, miłosierna, skromna i taka żywa i niewinna, że o swojej niewinności nie wiedziała wcale.

Ojca miała bogatego, który w kopalniach znacznego majątku się dorobił; bo w tej wsi jako nieurodzajnej, ludzi mało trudniło się rolą, jeno pilnowali rzemiosła, albo w kopalniach żelaza pracowali. Kochał córkę swoją nad wszystko, ale kochał po swojemu: bo o niczem nie myślał, tylko aby jego Anusia mogła zostać wielką panią. Posag weźmie ładny, mawiał on, niechaj i mąż przyniesie tyle co ona, będą mieli dosyć dla siebie i dla dzieci na zawsze, a wtedy będą żyli szczęśliwi.

Było to bardzo niemądrze powiedziane, bo przecież wszyscy wiedzą, że szczęście nie w majątku,

ale w miłości leży. Gdyby szczęście sprzedawało się za pieniądze, to bogaci byliby w raju, a przecież tak nie jest; bo w wielkich pałacach płyną łzy i ulatują westchnienia nieraz boleśniejsze i głębsze, niżli w biednych chatkach. Więc też Anusia całując ręce ojcowskie i przymilając się słodko mawiała: ojcze, ja nie chcę, aby mój mąż miał worek złota, ale żeby miał serce ze złota. To co nam dasz, wystarczy dla nas, a choćby i nic nie miał, to co nam Bóg dał, to jest: zdrowe ręce i dobrą wolę, wystarczy. Ale ojciec odpowiedział: dziecko jesteś, prawisz ot jak się tam młodej główce przyśni, obaczysz, że mi kiedyś wdzięczna będziesz za mój wybór.

Dziewczynie serduszko mówiło: nie, bo też nie było wolne. Jakem powiedziała, wszyscy chłopcy za nią szaleli i byli między nimi dziarsey i bogaci; ale dziewczyna wybrała najbiedniejszego. Był to Stach, sierota bez ojca i matki i bez majątku, ale młody, przystojny i pracowity, a co najlepsza, miał serce poczciwe i dla wszystkich otwarte. Pokochał z duszy Anusię, choć nie śmiał jej nigdy miłości swojej okazać, bo słyszał wiele o dostatkach jej ojca, więc się bał, żeby nie powiedziano, iż ją kocha tylko dla majątku i w duszy żałował, czemu ona nie taka uboga jak i on. Zresztą chociażby się oświadczył, to i cóż z tego; choćby go nawet Anusia chciała, ojciec nigdy nie pozwoli.

Anusia odgadła, co się w nim dzieje i nie dziwnego; bo i ona toż samo dla niego czuła. Więc się zbliżyli do siebie, a jako Stach szedł zawsze

prostą drogą, tak też powiedział staremu, że jego córkę kocha i prosi o jej rękę.

— Ho, ho, mój Stachu, — rzecze stary, — wysoko patrzysz. Chłopak z ciebie pracowity i poczciwy, to ci przyznaję, ale to nie dosyć.

— A czegoż więcej trzeba? — dodała Anusia.

Spojrzał na nią stary. — Nic więcej nie trzeba, tobie się zdaje, — rzecze, — ot zwyczajnie pustki w głowie. Moja córka, panie Stachu, to ostatnie słowo, będzie miała wiano bogate; słuszna, aby i męża miała bogatego.

— Nic ztąd dobrego, — mówił dalej, — kiedy małżeństwo nierówne, zawsze to źródło dalszych w życiu niesnasek. Więc jak ci powiadam, dopóki oto w miejsce tego kilofa co trzymasz w ręku i co ci jeść daje, nie będziesz miał kilofa złotego, dopóty nie myśl próżno o mej córce.

Zasmucił się Stach i spojrzawszy na Anusię, pożegnał ją smutnym wzrokiem i odszedł. Wiedzieli oboje, że choćby Stach nie wiedzieć jak długo i jak pilnie pracował, złotego kilofa się nie dorobi, a i o tem też wiedzieli, że stary co powie, tego święcie dotrzyma. Padła Anusia na kolana i z czarnych ocząt puściły się łzy, aż się ojcu przykro zrobiło.

— Dziecko — zawolał stary, — alboż ja nie chcę twojego dobra, alboż to ja będę z tego korzystał, że twój mąż będzie bogaty. Rozważ jeno i spojrzyj do koła. Jest w czem wybrać. Takie piękne grono zalotników, na którego skiniesz, będzie twoim. Cóż masz przeciw Bartoszowi?

— Nie ojciec; tylko, że go nie Kocham i że jeźlibym za kogo chciała pójść, to tylko za Stacha.

— Wyjdzie ci to z głowy; byłaś zawsze rozsądną, więc i teraz ojcu sprzeciwiać się nie będziesz. Ale aby cię nie martwić, drogie dziecko, nalegać nie będę i zostawiam wolny czas do namysłu. Wybieraj kogo chcesz. Wiesz, jaki mój warunek, aby tylko nie był uboższy od ciebie, więc ci to uroczyste przyrzekam, że ktokolwiek tego warunku dopełni i kogo ty zechcesz, a wiem, że nie zechcesz jakiego łotra, będzie twoim mężem. — To mówiąc, odszedł. Dziewczyna zapłakana powłokła się do swej komory, uklękła przed łóżem i modliła się rzewnie do swej patronki, św. Anny.

II.

Upłynęło kilka miesięcy. Stach i Anusia ciągle o sobie myśleli, ale nie chcąc się sprzeciwiać starremu, nie schadzali się z sobą i tylko codzień z rana i wieczór, kiedy Stach szedł na robotę lub wracał do domu, zawsze okrążał drogę i przechodził koło mieszkania ojca Anusi. Więc dziewczyna czatowała na godzinę i wyglądała miłego. Spojrzeli na siebie, łza zakręciła im się w oczach i smutni rozeszli się znowu, a choć każde widzenie rozjątrzało ich boleść, za nic w świecie nie byliby się wyrzekli tej rozmowy oczami.

Anusia nic nie mówiła o Stachu, stary też nie chciał wspomnieć i zdawało mu się, że córce wyszła już z głowy ta miłość. Tylko się dziwił, czemu między tyłoma zalotnikami nie wybiera, czemu się

nie kwapi pójść za męż. Ale pomyślał, jeśli będę na nią nalegał, to jej się wnet Stach przypomni i mówić już z żadnym nie będzie chciała, a tak lepiej, zostawmy czasowi, on najpewniejszym na takie choroby lekarzem. Dziewczyna żwawa, kubek w kubek jak jej matka. Wszakże i ona, Panie świeć nad duszą jej, nie chciała iść z początku za mnie, w końcu dała się nakłonić i żyliśmy z sobą lat dziesięć poczciwie i zgodnie i bylibyśmy dłużej żyli, gdyby się Bogu nie podobało powołać jej do swej chwały. Więc tak samo i Anusia, żywe jej dziecko, polubiła Stacha, lecz skoro raz się dowiedziała, że jej za hołysza nie wydam, przyjdzie jej do głowy rozum, pójdzie za Bartosza i będzie poczciwą żoną i matką, Tegom tak pewien, jak słońca na niebie. — Ale dziewczyna inaczej rozumowała, jeno wciąż serduszko karmiła myślą o Stachu.

Nie wiedziała jak się to stanie, ale to wiedziała, że ona za żadnego innego pójść nie może i Stachową żoną być musi. I to było jedyne ulubione jej dumanie, koniec rannej i wieczornej modlitwy; bo sobie osobną modlitewkę ułożyła do swej patronki, św. Anny, i wciąż ją prosiła za sobą i za Stachem.

Jednej nocy kiedy serdecznie się pomodliwszy usnęła, budzi się, a oto widzi przed sobą osobę taką samą, jaką widywała na swym obrazku nad łóżkiem. Było zaś obrazek świętej Anny. Ocknęła się, przetarła oczy, bo myślała że śpi, ale nie; święta Anna stoi przed nią otoczona łagodnym blaskiem i te słowa mówi:

— Wstań i weź kilof twego ukochanego, i pójdzcie razem, skoro koło domu przechodzić będzie, na góry ku lasowi, a gdzie kilof ci na ziemię upadnie, tam przemieni się w złoty.

Znika święta. Dziewczyna porwała się z łóżka radośnie, uklękła i płacząc ze zbytku szczęścia, dziękowała swojej patronce, a potem wyjrzała oknem, daleko jeszcze do dnia. Ale dopiero pół nocy. Boże mój, cóż tu robić tyle czasu.

Usiadła przy oknie i dumiała długo. Księżyc świecił jednym różkiem i blade rzucał światełko, z którem igrały bliskie gwiazdy. Gwiazdeczki mrugały jasnymi oczki, jakby przesyłały pozdrowienie i szerokie wstęgi błękitu mierzyły, które im jeszcze przebiedz pozostaje, zanim się z nią połączą. I wietrzyk nieśmiało dmuchał po okienku i listki na drzewach szeptały, mówiąc sobie coś po cichu i pytając wiatru o nowiny: rychłoli dzionek zaświta. I tak wszystko wyglądało jutrzeńki, bo Anusi pilno było doczekać się rana.

Ale rano nie nadchodziło, dziewczyna przeziębła położyła się w łóżko. Z początku postanowiła nie spać; bo mój Boże, gdyby ja zasnęła, a Stach by przeszedł koło domu, a mnie jeszcze w oknie nie był! Gdzieżby się podział ów złoty kilof i nasze złote szczęście? Próżnoby mnie ostrzegła święta patronka. Stach nie dorobilby się nigdy pieniędzy, a ja biedna musiałabym pójść za Bartosza.

W takiej niespokojności usnęła. Dziwne marzenia plątały się po głowie. Zdało się jej, że ma

w ręku kilof Stachowy, ale Bartosz go jej wydziera, więc woła na pomoc, a Stacha nie widać i nie widać. To znowu zdało się jej, że idzie ze Stachem i niesie ciężki jego kilof żelazny, ale góra gdzieś się podziiała. Idą oboje dzień cały a góry jak nie ma tak nie ma; więc stroskana wraca do domu a na ganku siedzi ojciec stary z Bartoszem, który w ręku trzyma kilof złoty. To znów śniło się jej, że jest w ogródku i piele grzędę, a Stach obok niej kopie i co uderzy kilofem, to nowa bryła złota się pokaże. Patrzaj Stachu co to złota. Ojczy! woła, co to złota, patrz, jaki Stach bogaty!

— Co tobie jest! — zawoła stary, wchodząc do izby Anusi przebudzony jej krzykiem — po co mnie wołasz, o jakim mówisz złocie. Czyś ty chora, dziecko?

Ocknęła się Anusia i patrzyła błędnem okiem na ojca. Słonko zaledwo co weszło, czerwonymi promyczki oświecało górne futryny okna, po ścianach odbijał się blask występujących promieni, a ze dworu dochodziło świergotanie ptasząt, co tym różnostrojnym śpiewem witały dzieci i budziły ludzi do pracy.

— Mnie nic ojczy — rzekła — to mnie się śniły tak dziwne rzeczy.

— Ale cóż za sen mocny, — odpowie ojciec nieco markotny; bo się domyślił, że Anusia marzyła o Stachu i dla niego to szukała we śnie tego złota, którego chłopcu potrzeba było.

— To dobrze moje dziecko, ale skoroś się przebudziła, nie warto pono zasypiać.

Anusia nie potrzebowała tej przestrogi; skoro ojciec wyszedł, wyskoczyła raźnie z łóżka, śniadą twarzyczkę i białą szyjkę spryskała świeżą wodą i pojrzała ku oknu, chcąc po słońcu pomiarkować, rychłoli nadejdzie godzina, o której Stach zwykł był chodzić.

Było jeszcze na czas, poskoczyła do komory, spojrziała, czy zastawione garczki, czy zapalono ogień; a już też dziewczki i parobcy wybierali się w pole i do krów. Przyrządziwszy ojcu śniadanie, wybiegła na podwórze i zaszła na ścieżkę, którą Stach zwykł był przechodzić.

Słońce właśnie z tej strony świeciło, wspięła się na paluszkach Anusia, rączkę przyłożyła do oczu i jedną i drugą, ale naprzykrzone promienie cisnęły się do twarzy i Anusia nic widzieć nie mogła. Niecierpliwie dziewczę tupotało nóżkami, nachylała się, zachodziła za drzewa, ale cóż, kiedy słońce dopiero tyle wyszło, że jej prosto do oczu słało swe snopy złociste. Więc rozdaśana na słońce, co jej dojrzeć nie dało miłego, odwróciła się i patrzyła na góry ku lasowi, który mieli iść i gdzie ich miało spotkać szczęście, ów kilof złoty.

Patrzyła na jedną i na drugą górę, a przez obie prowadziła ścieżka. Więc pytała siebie: czy to na tej czy na tamtej, gdzie ja go też znajdę? Spróbujmy, i rączki przyłożywszy do szyi poczęła przesuwając korale mówiąc: na tej, na tamtej, na tej, na tamtej, a oczyma kierowała tak jak nadchodził koralik co jedną lub drugą oznaczał górę.

Pomyliła się w rachunku, więc niecierpliwie oderwawszy ręce zawołała: mniejsza o to czy na tej, czy na tamtej, byleby tylko ten Stach nieznośny przyszedł raz przecie.

— Jestem Anusiu, — odezwał się Stach, który cichutko drapał się na ścieżkę, skoro zoczył dziewczynę. Krzyknęła dziewczyna: — Jesteś przecie, pójdź prędko, — wołała oblana rumieńcem radości.

— Gdzie, moja droga, zapytał zdziwiony Stach.

— Pójdź, pójdź, już ja ci opowiem, tymczasem przebiegnijmy prędko, by nas kto w drodze nie zatrzymał: ale czy masz twój kilof?

— Toć go niosę, wszak idę do roboty.

— Daj mi go — rzekła dziewczyna.

— Co robisz Anusiu, to taki ciężar, po co masz go dźwigać, od czegoż ja jestem? Raczej naprzód mi powiedz, po coś tu przyszła i dla czegoś na mnie czekała?

— Daj tylko kilof, powiem ci wszystko — i wzięwszy w oburącz, powtórzyła mu cudowne widzenie.

Stach kręcił głową, ale dziewczyna mówiła z taką prawdą i wiarą, że niepodobna było wątpić; uwierzył i puścił się w drogę ku lasowi za Anusią.

III

Szli czas niejaki, to wchodząc to schodząc z góry. Anusi spodobała się jedna góra, bo była najwyższa i zielenią pokryta, a na wierzchu sterczał siwy kamień, jakby zbielała od starości głowa. Więc myślała sobie, tam go puszczę i tam nasze szczęście

znajdziemy. Ale kilof był ciężki, przekładala go z jednego ramienia na drugie, twarde żelazo cisnęło ją w szyję, niosła więc znowu oburącz, a już tylko kawał góry oddzielał ich od siwego kamienia.

Góra była jakaś dzika, trawa na niej rosła tępo i piasek jak łysina tu i owdzie przebijał, Gdzie niegdzie sterczały kamienie, które dużo trudu przydawały, ale Anusia wydobywała z siebie sił co mogła, aby jak najdalej zanieść ów kilof.

Czemu ją wzięła taka ochota? Czy w jej umysł wcisnęła się wątpliwość i chciała jak najdłużej cieszyć się nadzieją, w której urzeczywistnienie nie bardzo wierzyła. Ale wszak od tego cudu zawisło jej szczęście, a któraż kobieta nie wierzy temu, co jej szczęście stanowi.

Anusia czuła się zmęczoną, ręce jej omdlewały, ale nie chciała się przyznać do zmęczenia; bo się wstydziła przed sobą, że siły ciała nie wystarczą galopowi jej ducha. Wspierał ją Stach, nagle Anusia się potknęła, ręką pochwyciła za ramię Stacha, a kilof upadł na ziemię.

Spojrzeli i nie śmieli oczu podnieść na siebie. Kilof jaki był tak i pozostał żelazny. Anusi poczerniało w duszy, zachwiała się jej wiara, ale jeszcze nie chciała wierzyć nieszczęściu i wyrzec się nadziei, bo ta nadzieja była ostatnią nitką, co ją wiązała ze szczęściem. Stachowi jakby kto żelazem zazgrzytał po szkle, zerwał się nagle i z gniewem mruknawszy: śniły ci się banialuki, próżność mi dzień zmarnowała; to wyrzekłszy, schylił się po kilof, chciał odejść, nie

patrzac nawet na dziewczynę. Ale Anusia pochwyciła go za rękę, bo jej nadzieja podszeptała słodką myśl, ażali coś skrytego nie mieści się w obietnicy świętej patronki, więc spojrzawszy słodko na Stacha, rzekła:

— Stachu, a gdyby też w tem miejscu były takie bogactwa, żeby się znalazło za co kupić kilof, choćby i ze złota.

— Czy znowu ci się śni — odparł zafrasowany chłopiec.

— Cóż szkodzi spróbować, uderzno kilka razy.

Wahał się Stach, nareszcie usłuchawszy, uderzył kilka razy w ziemię i spostrzegł glinę czerwoną i zastanowił się.

— Kop dalej, — wołała niecierpliwa dziewczyna, która nie mogła pojąć, dla czego Stach się zastanowił.

On się schylił, wziął w rękę jedną bryłę, obejrzał dobrze i przepełniony radością, rzucił się na kolana przed dziewczyną.

— Święte słowa twej patronki — rzece — to ruda żelazna. Teraz moja Anusiu jesteśmy bogaci.

— Tyś bogaty mój Stasiu, a ja szczęśliwa — i rzuciła mu się na szyję.

— Tak jest moja Anusiu, to ruda żelazna i jak miarkuje, musi być żyła bogata, kiedy po wierzchu tyle w niej żelaza.

— Słuchaj, tu założymy szyb, twój ojciec nam pożyczy pieniędzy i wybudujemy hutę i będziemy kopali i topili dużo.

— Zgoda mój Stasiu, ale jak wykopimy i wy-

topiemy dużo, to wybudujemy na tej skale kapliczkę dla świętej Anny.

— I na to zgoda, a teraz przywalmy kamieniem i weźmy tę bryłę, aby ktoś nas nie podszedł.

Cała droga do ojcowskiego domu zeszła im jako jedna sekunda. Oboje mówili na raz, śmiali się, cieszyli, roili projekta jedno dla drugiego, wymyślali rozmaite uciechy i wśród takiej rozmowy zaszli przed dom ojcowski.

Ojciec stał właśnie na ganku i wołał Anusi.

— Jestem, jestem tatuniu — rzekła, wyrzuwając rękę Stachowi i rzucając się na szyję staremu. — O mój ojcie, jaka ja szczęśliwa.

— Co się dzieje, — zapytał stary, — od rana ci się przewraca w głowie. Cóż tutaj pana Stanisława w moje progi sprowadza?

— Ojcie, Stach bogaty, on ma kilof złoty, on ma tyle złota, on daleko bogatszy od ciebie — wołała córka, to całując starego po rękach, po nogach, to wspinając się do twarzy.

— Oszalałaś Anno, przyjdźże do rozumu.

— Mój ojcie, jam zupełnie rozumna, ale wszakżeś powiedział, że mi dozwolisz sobie wybrać za męża kogo zechcę, byleby był poczciwy i przynajmniej tak bogaty, jak ty mój ojcie.

— Com powiedział, tom powiedział i słowa mego nie cofnę, ale cóż to ma za związek ze Stachem, czy mu Skarbnik*) pokazał bryłę złota?

*) Duch opiekuńczy kopalni, teraz zazwyczaj zowią go Bergajstem (Berggeist).

— Nie Skarbnik, ale święta Anna przez usta tego niewinnego dziecka. Panie gospodarzu wszak znacie tę bryłę i to mówiąc, podał staremu rudę świeżo znalezionej.

— Ruda, prześliczna ruda, ale to z kopalni.

— Nie mój ojciec, — krzyknęła dziewczyna — to Stach na tych oto górach odkrył żyłę. Pójdź, pójdź ojciec.

Zastanowił się stary, ale że był człowiek poważny i przed czasem nie lubił wydawać sądu, więc poszli wszystko troje; Anusia zaś miała czas wziąć dla swego ulubionego śniadanie i dla ojca kawał wędliny z flaszką dębniaku. Przypatrzył się stary, sam pokopał i jako doświadczony górnik poznał wnet, że ogromne bogactwa kryją się w tej górze.

— A kiedy tak, to zgoda moje dzieci, ja nie mam nic przeciwko Stachowi; bo i nigdy nic nie miałem, tylko że był ubogi. Cóż myślisz począć Stachu?

— O, myśmy już o tem mówili, — zawołała dziewczyna, — ty wejdiesz z nim w spółkę, nie prawdaż ojciec, zbudujemy razem hutę, najmiecie ludzi i rozpoczniecie razem kopalnię.

— Dobrze, dobrze — rzekł stary.

— Jeszcze nie wszystko, — przerwała dziewczyna. — Na tej górze wybudujecie kapliczkę dla świętej Anny, bo to jej winniśmy szczęście, którego wszystko troje używać będziemy. — I tu ojcu opowiedziała cudowne widzenie.

Zaraz nazajutrz rozpoczęły się prace, a w kilka tygodni połączył ślub dwoje kochanków. Stary ojciec sam doglądał roboty, wyłożył pieniądze na budynki i narzędzia, a w pół roku Anusia z mężem modliła się w kapliczce przed ołtarzem swojej patronki, a na ścianie pod świętym obrazem powiesiła kilof, który dwa złote serca na zawsze połączył.

Woreczek zazarowany.

„Mój tatulu! powiedz proszę
Czy to prawda, czy bajeczka,
Że mieć można zawsze grosze,
Byle dostać gdzie woreczka,
W którym pieniądz jest zaklęty?
Co się nigdy nie utracą,
I choć tysiąckroć wyjęty —
Niewiadomie znów powraca?
Gdzie ten skarbczyk dostać można,
Czy do wróżki iść potrzeba?
I czy nie jest to rzecz zdrożna
W ten się sposób dobić chleba?“ —
„Święta prawda, mój syneczku!
Mieć woreczek taki można,

I jest taki grosz w woreczku,
I mieć skarb ten — rzecz niezdrożna...
Lecz do wróżki iść nie trzeba,
Nic nam wróżka nie udzieli,
Dar ten mamy z łaski nieba,
Byleśmy go użyć chcieli...
Tym woreczkiem głowa nasza,
Wróżką — szczerą chęć i praca.
Kto sił darmo nie rozprasza
I wciąż umysł swój z bogaca,
Ma ten skarb niewyczerpany.
Niech przeciwność go nie trwoży...
Bo tysiąckroć grosz wydany,
Znów przez pracę się przysporzy.“

Jan Prusinowski.

0
pust
zniew
świa
trąby
a jez
słysz
rysz
O
ostat
sobie
nom
zaród
dłem
w per
sada
K.
chocia
na wz
koron
sław
szwed
chcieli
na za

Obrona zamku rudawskiego.

Od dwóch lat zastępy króla Gustawa szwedzkiego pustoszyły Polskę. Zrabowane miasta, spalone wsie, znieważone świątynie pańskie, odłogiem leżące pola, świadczyły o przechodach Szwedów. Odgłos wojennej trąby rozlegał się po niegdyś spokojnych siedzibach, a jeżeli gdziekolwiek dźwięk dzwonu jeszcze się słyszeć dawał, towarzyszył tylko pogrzebom, towarzyszył wiernym do ziemi spoczynku.

Od wstąpienia na tron Polski Zygmunta III, tego ostatniego potomka jagiellońskiego rodu, roszczenie sobie prawa do korony szwedzkiej zostawiwszy synom swoim w spuściznie, przekazał im zarazem ten zaród nienawiści, który stał się niewyczerpanem źródłem owych napadów i wojen, które przez lat tyle w perzynę obróciły ziemię Polską i zatrzęsły w posadach swoich starodawny tron Jana Kazimierza.

Karól Gustaw, król szwedzki, odważnego serca, chociaż zawistnej duszy, niespokojnem patrzył okiem na wzrastającą wówczas potęgę Polski, do której korony nasamprzód Zygmunt III, a po nim Władysław IV, później zaś Jan Kazimierz, pokrewni jego, szwedzkie królestwo prawem następstwa dołączyć chcieli. Nie czekając w granicach państwa swojego na zaczepną wojnę, przenosząc napad nad odpór,

uzbroiwszy wielką liczbę szwedzkich okrętów, przepłynął słone wody Bałtyku i krocie niesfornych żołnierzy wyrzucił na polską ziemię.

Już od dawna niezgoda, prywata, jak robak toczący, ryła wnętrzości, podkopywała budowę, już wtedy grożącą upadkiem. Magnaci, każdy sobą zajęty, nie dbający o dobro ogółu, uciskali lud, praw nie słuchali, zajęci terażniejszością, niebaczni na przeszłość! Drobną szlachta, podzielona na stronnictwa, garnęła się pod chorągwie panów, opiekunów swoich, podzielała ich zawiść, używała swego ramienia do wewnętrznych zatargów, do napadów sąsiedzkich, do podniecania ognia niezgody domowej. Chłopi w pocie czoła pracujący nie dla siebie, znękani poddaństwem, przykuci do gleby, byli narzędziem, ślepym wykonywaczem możnowładców woli.

Rząd kraju bez powagi i znaczenia, skarb bez pieniędzy, bezpieczeństwo państwa bez żołnierzy, wewnątrz niezgoda, nieprzyjaźń za granicą. Nad takim krajem panował Jan Kazimierz, na takim tronie królował.

Do duchownego stanu wychowany Jan Kazimierz, jeżeli z mlekiem wyssał cnoty przodków swoich, a krew jagiellońska w żyłach jego płynęła, jeżeli wieszczym duchem natchniony, umiał przepowiadać przyszłość; nie zdołał, jak drugi Batory, pierś pierś, dłoń dłonią odpierać, zapłakał nad nieszczęściem kraju, nie umiał go wybawić. Już prawie cały kraj w ręku był nieprzyjaciół; wyuzdany żołnierz szwedzki zdobywszy Warszawę i cenniejsze miasta Korony

i Litwy, po całym prawie kraju plądrował. Na Ukrainie bunt kozacki i hordy tatarskie szeroko zagony swoje rozpościerały; Czerwoną Ruś Rakocy najeżdżał. Król, wygnaniec, z kraju uciekać musiał.

Stary Rewera, hetmann wielki koronny, ostatnich sił dobywał ku obronie ojczyzny, a Stefan Czarnecki, na dzielnym rumaku, z szablą w ręku, na czele walecznych hufców swoich, jak błysk piorunu całą Polskę przebiegał: tu kozactwo poskromił, tam po karkach tatarskich jeździł; tu znowu Wisłę wplaw przebywszy, pod Warszawą Szwedów gromił, tam Częstochowie na odsiecz poleciał; tu Polskiej królowej z mieczem w ręku z Krakowa do Gdańska drogę torował. Jedną jeszcze Częstochowa, pod obroną Najświętszej Matki Boskiej, mężny stawiała odpór, a niektórzy z możnych panów, zamknięci w zamkach swoich, z odwagą rozpaczliwie odpięrali nieprzyjaciół zastępy. — Na stromej górze ponad rzeką Swisłoczą wznosił się obronny zamek Rudawski, a rodzinne gniazdo Jana Kazimierza Chodkiewicza, kasztelana wileńskiego. Zebrawszy liczne hufce litewskie pod swoją chorągiew, szanowny starzec w otwartym polu Szwedom czoło stawiał; nie mogąc jednak dłużej oprzeć się przemagającym nieprzyjacielskim siłom, zamknął się w rudawskim zamku. Tam otoczony swoimi, mając przy sobie córkę Hannę, która po śmierci matki była jedyną nadzieją przyszłości, jedyną pociechą starego ojca, przedsięwziął bronić się do ostatka — zginąć, lub odeprzeć najeźdźców. Niewielki zamek, nieliczną żołą bro-

niony, karmił Szwedów słodką otuchą, iż długo broń się nie będzie wstanie.

Codziennie szturmy, bezustanny grad kul, już był w perzynę obrócił północną wieżę; rozpacz tylko broniących opierała się jeszcze, a nadzieja blizkich posiłków podwojała ich męztwo. Michał Karól Radziwiłł, krajczy litewski, w pochodzie swoim z pod Wilna, doniosłszy Chodkiewiczowi, iż mu w pomoc idzie, pokrzepił zwątlone siły starca, dodał mu ducha nadziei. Napróżno generał szwedzki, Wittemberg, do poddania się Chodkiewicza naglił; na próżno głód ostatecznością Polskim zastępom zagrażał: wódz Polski, niczem nieulekniony, na gruzach na pół zniszczonego zamku własnymi pierściami własne gniazdo zasłaniał. Sześć miesięcy minęło, a Szwedzi jeszcze oblegali zamek, jeszcze chorągiew polska na zamku rudawskim powiewała.

Było to w późnej jesieni; już słońce od dwóch godzin zaszło, noc była ciemna i zimna, w obozie szwedzkim głucha panowała cisza, gdziekolwiek tylko żar ogniska zdaleka spostrzegać się dawał. Na zamku rudawskim nadzwyczajne poruszenie słychać było, zdawała szmer ponury, śpiewy kapłanów, grobowy głos dzwonu. Zamkowa kaplica czarnym kirem okryta, tysiącem świateł gorzała; w pośrodku niej na wzniosłym katafalku młoda spoczywała dziewczyna, białą suknią odziana, z wieńcem z róż białych na głowie, zdawała się snem tylko uspiona. Uśmiech jeszcze nie był opuścił jej ust dziewiczych, zdawało

się, iż śmierć jeszcze nie dotknęła jej swoim piętnem; Hanna jednak już nie żyła, aniół powrócił do nieba.

U stóp ołtarza leżał krzyżem starzec, żalobną szatą okryty; siwą głowę korzył przed tym Bogiem, co go tak boleśnie dotknął. Nie płakał, gdyż mu łez nie stało; nie narzekał, nie szemrał, lecz uklękawszy przed obrazem Najświętszej Matki Boskiej, oczy wznosił w niebo, a w spojrzeniu jego czytać można było, jakby niema skargę, czemu go Bóg nie powołał do siebie, a jej na tym nie zostawił świecie! Wstał potem starzec z miejsca, przybliżył się do trumny, a pocałowawszy w czoło raz ostatni ukochaną córkę, zdjął z jej szyi sznurek drogich pereł, poszedł do ołtarza i na obrazie cudownym drżącą ręką zawiesił.

Noc całą trwały pobożne modlitwy, a z brzaskiem słońca Jan Kazimierz Chodkiewicz z domownikami swoimi ciało jedynej córki w grobie przodków złożył. Zaledwie ustały pienia kapłanów i pogaszono światła w káplicy, dał się słyszeć odgłos trąby wojennej u południowej bramy. Wittemberg przez parlamentarza wzywał Chodkiewicza po raz ostatni do poddania zamku. Na odmowną odpowiedź polskiego wodza nie minęło godzin parę, gdy Szwedzi, wyszedłszy z obozu, szerokimi kolumnami postępowali do szturm. Z trzech szwedzkich bateryj, rozstawionych na pobliskich wzgórzach, gęsty ogień działowy rozbijał mury zamkowe. Z wałów zamkowych strzały armatnie ciągle odpowiadały nieprzyjacielskim strzałom. Tymczasem kolumny szwedzkie pod same

mury podeszły, ustał huk armatni, przez chwil kilka ponura panowała cisza, podobna do tej ciszy, która zwykle gwałtowną poprzedza burzę. W fosy rzucono faszynę, do murów przystawiano drabiny; już po nich wchodził szwedzki żołnierz. Wtem „ognia!” — silnym głosem krzyknął wódz obleżonych; ognia! powtórzono zewsząd, a grad kul z ręcznej broni przywitał szwedzkich żołnierzy. Krzyk, gwar, jęk rannych, ryk armat, odgłos trąb wojennych — napełniały powietrze. Napróżno oblegający kilkakrotnie do szturm idą, garstka walecznych za każdym razem odpór im daje; już walka w krwawą rzeź zmienia, już się siła pasuje z siłą, rozpacz z wściekłością, już krew strumieniami płynie. Już przemagające zastępy oblegających miały obleżonym wydrzeć drogo bronione zwycięstwo, gdy ciemność nocy rozdzieliła walczących. Szwedzi odstąpili od szturm, Polacy odetchnęli na chwilę.

Na rudawskim zamku północ wybiła; całodzienną walką żołnierz znużony, jednak nie spoczywa, snu jeszcze nie żąda. W zamku zabrakło prochu, już chleba nie staje, zwołana rada wojenna. W obszernej komnacie zasiadł sędziwy starzec ze starszyzną w około dużego dębowego stołu. Na żelaznych łańcuchach u sklepienia zawieszona lampa, drżące światło dokoła rzucała. Na ścianach portrety antenatów Chodkiewicza zdawały się chcieć być świadkami tego, co w tej ostateczności ich potomek pocznie. Milczenie długo trwało, nikt go przerwać nie śmiał; każdy spoglądał na wodza, z ufnością w nim, z prze-

konaniem, że to, co postanowi, każdy z nich spełni. Milczał starzec, siwą głowę opierał na rękę; zdawało się, iż w oczach jego już nie było spojrzenia, iż serce bić przestało, rozpacz pokonała życie. „Panowie i bracia, rzekł nakoniec silnym głosem, zabrakło nam prochu i chleba, większa połowa naszych żołnierzy poległa, już się dłużej bronić nie jesteśmy w stanie. Dwa nam tylko pozostają środki. Albo jutro pod gruzami rudawskiego zamku chwalebną śmierć znaleźć; albo natychmiast, korzystając z ciemności nocy, wyjść z zamku i przedrzeć się z orężem w rękę przez obóz szwedzkich żołnierzy, uśpionych całodzienną walki znużeniem. Przyznam wam się szczerze, iż gdybym miał sam wybierać, pierwszy bym środek obrał — ten, co mnie prędzej z moją Hanną połączy.“

„Wodzu! — przerwał młody Ostafii Wołowicz, dowódzca pancерnej chorągwi — nie czas tobie myśleć o śmierci, gdy kraj twojego potrzebuje ramienia; ponieważ się już dłużej w rudawskim zamku bronić nie możemy, wychódźmy z niego: otoczmy ciebie pierściami naszymi i z szablą w rękę utworzymy sobie drogę wśród szwedzkich zastępów.“ Zgoda, do broni! — zawołali wszyscy. Powstał z miejsca Chodkiewicz, a z wolna wychodząc z komnaty, zatrzymał się u jej progu, raz jeszcze okiem rzucił wkoło, jak gdyby obrazy przodków swoich raz jeszcze chciał pożegnać.

W kaplicy zamkowej, przed ołtarzem Pana zastępów, sędziwy kapłan wiernym udzielał błogosła-

wieństwa. Wódz stary klęczał, wokoło niego cała zołoga zamkowa przed obrazem cudownym Matki Boskiej zasyłała gorące modły do Boga.

Modlitwa skończona, a kapłan, wyciągnawszy drżące ręce nad siwą głowę Jana Kazimierza Chodkiewicza „idź, rzekł, wodzu z Bogiem, a Bóg będzie z tobą; prosź, a ufaj!“ —

Nazajutrz z pierwszym brzaskiem poranku, wojsko szwedzkie szło znowu do szturm; odezwały się trąby, ryknęły armaty, lecz na wałach grobowa panowała cisza; już w zamku nikogo nie ma. Przez dzień cały zatknięta chorągiew szwedzka, powiewała na baszcie rudawskiego zamku, a gdy noc nadeszła, szeroka luna na niebie oznajmiła wsiom okolicznym, iż dawny gród Chodkiewiczów oddany na pastwę płomieni.

Przez rok jeszcze trwała wojna ze Szwedem. Bitwa następowała po bitwie, ale odmienne losów koleje przeważały szalę zwycięstwa na stronę Polaków. Stefan Czarniecki, wszędzie zwycięzca nie dając chwili spoczynku nieprzyjacielowi, póty króla szwedzkiego gromił, ścigał, aż go z granic Polski wyrzucił, a Jana Kazimierza na nowo na tronie przodków osadził.

Wśród polskich zastępów widziano nieraz oddział mężnych Litwinów pod dowództwem starego Chodkiewicza; na ich czele powiewała chorągiew, na niej czytano napis: „Proś a ufaj!“ —

Lat pięćdziesiąt minęło, a napad Szwedów na kraj Polski, już tylko był podaniem; synowie po-

wtarzali opowiadania ojców o owej wojnie, o spustoszeniu, okrucieństwach, pożodze, a zwałiską dawnych grodów, a spustoszone miejsca, kędy niegdyś ludne wsie istniały, świadczyły o owej Boskiej pladze, która Polskę przez lat kilka trapiła. Na gruzach rudawskiego zamku stał skromny krzyż drewniany; lud pobożny u stóp jego się modlił, prosił, ufał i pocieszony do domu powracał.

Odtąd miejsce, kędy niegdyś grzmiały armaty, a odgłos trąb i wojennej wrzawy wznosiły się w niebiosy, słynne cudami, stało się miejscem zebrania wiernych, przytulkiem proszącego, pociechą nieszczęśliwych. Na ogniem zniszczonych zwałiskach powstała świątynia Pańska, ucichło hasło wojenne, a słowo Boskie w domu Bożym słyszeć się dało. Nad wielkim ołtarzem znowu ujrzano obraz cudowny Matki Zbawiciela — ten sam, przed którym Jan Kazimierz Chodkiewicz siwą głowę korzył, a na nim ten sam sznur drogich pereł, który drżącą ręką przed pięćdziesięciu laty zawiesił. Na miejscu obronnego zamku klasztor reformatów istniał lat kilkadziesiąt; przypadkowo stał się pastwą płomieni, a gorące popioły klasztoru zasypały szczątki Chodkiewiczowskiego grodu.

Papuga i wróbel.

Bajka Konstantego Gaszyńskiego.

~~~~~  
Nie pamiętam w której stronie,
Czy to w Litwie, czy w Koronie,
Dość że w Polsce tego czasu
Narobiło to hałasu;

I daj Boże! by dzieci nasze lub choć wnuki
Skorzystały z tej nauki!

* * *

Za pałacem, wśród ogrodu
Stała ogromna altana,
W siatkę z drutu oplatana,
W niej ptastwo różnego rodzaju,
Które wymieniać rzecz byłaby długa.
Lecz rej wodziła papuga;
Bo w krasne pióra okryta
I z gadulstwa znamienita,
A ztąd najbardziej zuchwała,
Że kilka słów francuzkich na pamięć umiała
I ciągle je powtarzała.

~~~~~  
Dudki, pawie i gawrony
Uwielbiały z wielkim krzykiem,
Że ród papug tak uczony,
Iż obcym gada językiem.

A ona

Wielką dumą napuszona,
Z żadnym się już w rozmowę nie wdawała ptakiem;
Z jednym tylko szpakiem
Czasem przywitać się raczy;
Bo wiadomo, że bardzo sprytny naród szpaczy. —
I ten, słuchając pilnie przez czas długi,
Nauczył się wymawiać kilka słów papugi.
Ztąd łaska i uprzejmości
U owej hardej Imości,
Co siadłszy na pierwszej grzędzie,
Chciała rozkazywać wszędzie.

Wszystkie ptaki

Jaki taki,

Spuściwszy główki na dół i pisnąć nie śmiały,
Chyba by głosić papugi pochwały. —

Aż w tem wróbel mały,

Choć niepozorny z postaci,

Ani z miny,

Ni z czupryny,

Ale szczerzy i śmielszy od ptaków swych braci —

Zadarłszy dziobka do góry

Rzecz do niej: „Moja pani,

„Zkąd te fochy u Wasani!

„Wyrzekłaś się danego głosu od natury

„I z nas jeszcze chcesz tu szydzić?

„I przewodzić nudnym krzykiem,

„Papłając cudzym językiem;

„Ot, powinniabyś się wstydzić,

„Bo to brzydkie są narowy
„Zapominać własnej mowy!
„Wiem ja dobrze, że słowiki
„I skowronki i czyżyki
„Bardzo piękne mają głosy; —
„Jednak im nie zazdrościć, ni sarkam na losy,
„Ale sobie świergocę, jak moi ojcowie,
„Szarzy wróblowie —
„I nie trzeba mi było obcej mowy wiedzieć,
„Aby ci prawdę powiedzieć.“

* * *

Miał racją wróbel, choć szary i mały.
Oby tylko te słowa, z serca wyczerpane,
Nie padły jak groch na ścianę
I z wiatrem się nie rozwiały!

. . . . .
. . . . .

Znać obcych narodów mowy,
To rzecz arcy-użyteczna
I konieczna —
Ale Polak do Polaka
Używać w listach albo do rozmowy
Obcej mowy —
Wielki to grzech, moda taka.

Śmierć Kiejstuta.

Ballada.

Góry Gelboe! ani rosa ani deszcz
niech nie padają na was, ani role
niech nie będą pierwocin, bo tam
porzucona jest tarcz mocarzów,
tarcz Saulowa.

II. Król 1. 21.

Smutno, pusto i ponuro
Na pagórkach Krewa,
Nagie wszystkie jak mogiły
Bez zieleni drzewa.

Gęsto tylko kamieniami,
Jak trupiemi głowy,
Pola w koło obrzucone,
Wszędzie piasek płowy.

Czy tu może cmentarzysko?
Czyli pole bitwy?
Czy to może kości wielkich
Bojowników Litwy?

Próżno pytam, nie znajduję,
Ktoby odpowiedział;
Zamek jakby tam na czatach
Milcząc w dole siedział.

Nad nim księżyc tęsknem okiem
Czarne ściga chmury,
To się skryje, to pobieła
Starej baszty mury:

Cyt! ktoś idzie! z poza góry
Błysnął grzbiet szyszaka,
Wiatr powiewa płaszczem — odkrył
Zbrojną pierś Krzyżaka.

Za nim cicho siedmiu ludzi,
Kryjąc się w odzieniu,
Spieszą milcząc ku zamkowi,
Jak zakłete cienie.

— Otwórz, Proksza! — rzecze Krzyżak,
Pod zamkową bramą;

— Otwórz ty! boś naszym wodzem,
Maszci moc tę samą. —

— Ty masz rozkaz od Jagielly —
— Oddać tylko klucze; —

— Daj sam! — wrzaśnie rycerz w gniewie, —
Otwórz ty hajducze! —

— Strach mnie także, jam Żybintis,
Tylko znam pokoje, —

— Jam Knipprode, brat komtura
Strachów się nie boję.

Wstyd mnie tylko bezbronnego
Starca napaść w turmie;
Setkom pogan ściałem głowy
Przy wojennej surmie. —

- Nad Kiejstuta — rzece inny, —
Żaden wojak w świecie;
Daj mu tylko w rękę oręż,
A nas wszystkich zmiecie. —
- Co ty Bilgen pleciesz? — trzeci
Syczy mu do ucha —
Stryczek mam na poganina,
Wnet wyzionie ducha. —
- Ha! poganin ten, największy
Mego wróg zakonu, —
Jakby ze snu obudzony
Krzyżak, podniesioną
- Pięścią grożąc, — Niech przepadnie! —
Woła — na dno piekła! —
Porwał klucze, drzwi odepchnął,
Jakby furya wściekła.
- Pędzi naprzód, ale stanął:
W zamku cisza głucha,
— Nie zabijaj! — wiatr się zdaje,
Wyje mu do ucha.
- Prowadź! — wrzasnął Krzyżak, tłumiąc
Krzykiem głos sumienia;
Potem zniknął z podłą świtą
Pośród zamku cienia.
- W głębi słyhać ich stapanie,
Ostróg brzęk i kluczy;
Skrzypią zamki i zawiasy,
Odgłos w sklepach huczy.

Nagle przez okienko wieży
Światło śle promienie
Tuż z pod ziemi, kędy książę
Kiejstut miał więzienie.

Oraz słyszysz głos młodzieńczy:
— Czego chcesz rycerzu?
Czy tą pałką chcesz nawracać
Więźniów, co nie wierzą? . . .

Zamilkł, jęknął, czekan świsnął,
Zmiażdżył mówiącego;
Zagrzmiał wtedy głos Kiejstuta,
Głos jak lwa rannego:

— Nie srom ci rycerzu krzyża
Toczyć krew niewinną?
Na Perkuna! daj mi oręż!
Zaraz wiarę inną . . . —

Zamilkł, tylko chrzęstem broni
Słyszać głos stłumiony;
Kona pewnie, lub się dławi
Starzec zagardlony.

Zgasało światło, wnet wybiega
Krzyżak zadyszany;
Połą płaszczą krzyż na piersi
Ściera krwią zbryzgany:

— Pewnie młokos ten nie będzie
Bronił już pogana —
Mruczy sobie; drugą połą
Ściera mózg z czekana.

Ale cóż to? czy się zdaje?

Głosli jego ducha?

Czy wiatr wyje? — Nie zabijaj —

Krzyżak stojąc słucha:

— Słyszać jeszcze z głębi wieży

Straszne tam chrapanie;

Twarda dusza stary Kiejstut,

Może jeszcze wstanie. —

— Próżne strachy — rzekł ktoś z boku —

Ręce mu złożyłem,

W złoty galon własnej kurty

Gardło przystroiłem. —

— Ja, Knipprode, brat komtura,

Strachów się nie boję;

O nasz zakon, waszą wiarę,

O mój honor stoje! —

Rzekł, a znowu: — nie zabijaj —

Zdaje się wiatr wyje; . . .

Zniknął Krzyżak z oprawcami,

Księżyc twarz swą kryje.

A po polach i pagórkach

Krewa się odbiło

Echo klątwy z gór Gelboe, . . .

Znać się tu spełniło.

Jan Piotrowina.

Objaśnienie do Ballady „Śmierć Kiejstuta.“

Krewo (wedle Słownika Geograficznego) miasto rządowe nad rzeką Krewlanką 97 wiorst od Wilna. „Sławne to jest, pisze Starożytna Polska, i wiekopomnemi wypadkami w dziejach litewskich uświęcone miejsce. Posępne położenie jego między rozłogiem dwóch łańcuchów nagich pagórków, okolice bezleśne kamieniami gęsto usiane, zdają się uprzedzać przybywającego tam, że to jest scena krwawego dramatu, który się tu przed kilku wiekami odegrał. Zamek ten stołeczny niegdyś księstwa krewskiego, dziedzictwo Olgerda, leżał w dolinie. . . .

Krewo z całym księstwem aż do większej Berezyny rozciągającym się, w podziale Litwy przez Gedymina pomiędzy synów około roku 1338 dostało się Olgerdowi. Tu syn jego Jagiełło, roku 1381 zrzucony z wielkiego księstwa od stryja swego Kiejstuta, wrócił z matką księżną Julianną, jako do ojczystej dzielnicy sobie na utrzymanie oddanej. Ale od Krzyżaków podburzany i wspierany, porzucił wkrótce to ustronie. . . .

Na jego miejsce powrócił do Krewa roku 1382 stary bohater i ostatni obrońca bałwochwalczej Litwy, Kiejstut, ksiązę Trok i Żmudzi, lecz jako niewolnik w kajdany okuty. Bez względu na wiek i dostojęństwo osadzono go zaraz w więzieniu, które było w głębi owej baszty. Tam ciemnością i wilgocią otoczony przez jedno tylko małe okienko, którego otwór dotąd w całości widzieć się daje, poglądał naienne światło; i tam cztery doby w towarzystwie wiernego sobie pacholecia przepędził. Tymczasem zguba jego na dworze Jagiełły postanowioną została, może nie przez wyraźny rozkaz, może nawet przez zabiegi Maryi, siostry Jagiełłowej a żony Wojdyły, którego Kiejstut powiesić kazał. Cóżkolwiek bądź, piątej nocy weszli do więzienia, Proksza padczaszy Jagiełły z bratem Bilgenem, a z niemi Mostew, Getko mieszczanin z Krewa, Lisica, Żybintis, pokojowiec W. Księcia, i Kuczuk ziemianin, i złotym sznurem od ferezyi Kiejstuta udusili.“

Ignacy Chodźko w opowiadaniu swem p. t. „Duch opiekuńczy“ cokolwiek odmiennie podaje nazwiska morderców a jako główną sprężynę i przewodzącę zabójstwa tego wymienia Krzyżaka Knipprode.

Aniela.

Powieść.

Poczta wozowa, utrzymująca komunikacją między Warszawą a K***, i często przewożąca kilku podróżnych, którzy czy do K***, czy też dalej do Wiednia lub Paryża dążyli, nadeszła właśnie z kilku pasażerami do miasta R***, i podróżni zabierali się do peszej krótkiej wędrówki z poczty do oberży, gdzie apetyt swój mieli zaspokoić wieczerzą.

Ne był to czas jarmarku, więc miasteczko tak pusto wyglądało jak żołądki zgłodniałych podróżnych a ci też nie zatrzymując się, w momencie doszli do oberży i każdy starał się zająć miejsce przy już nakrytym i na gości czekającym stole.

Gospodarz, gospodyni, dziewczyna, rodzaj keltera, i kłonami swemi dawali poznać łaskawym gościom, jak przyjemne jest dla nich ich przyjsście, i zapraszali do zajmowania miejsca, każdego przytem pytając: czy nie rozkaże sobie dać wina, lub czego innego. — Wtem konduktor, który równie nielitościwy, jak wszyscy jego koledzy całej Europy, zacząwszy od poczt wozowych, dyliżansów i t. d. aż do malpęcz francuzkich, wchodzi z głośną przestrogą:

— Nech panowie się spieszą, bo tylko krótkie pół godziny mamy czasu.

Lubo to jest niezaprzeczoną prawdą, że nie ma poczty takiej, któraby jechała dosyć prędko dla podróżnych nią jadących — tak także jest równie niezaprzeczoną prawdą, że nie ma dyliżansu, Eilpoczty itd., któraby się nie zanadto krótko zatrzymywała dla pasażerów tam, gdzie ci czy śniadanie, czy obiad lub wieszczę jeść mają.

Tak było i z podróżnymi w K***, jednakże radzi czy nie radzi, starali się napomnieniu konduktora zadosyć uczynić.

Między tymi, których apetyt napomnieniem konduktora najwięcej był zagrożonym, znajdował się jeden bardzo przystojny młodzieniec, dwadzieścia do dwadzieścia pięć lat mający, prawdziwy egzenplarz modnisia ze stolicy na wojażce będącego.

Lekka szaraczkowa czapeczka, od niecicenia na prawe ucho wcisniona, rywalizowała z kolorem kręcących się włosów młodzieńca, które spudlowane warstwą kurzu szosowego, nadawały twarz jego jakiś wyraz roztargnienia, ale roztargnienia wesołego, miłego. Ubiór jego składała czamarka graiatowa, dająca widzieć poniżej pantalonu szaraczkowe i co u nas niezwykle, trzewiki z kamaszami także szaraczkowemi.

Młodzieniec ten był jeden z pierwszych którzy weszli do oberży, i powtarzając sobie półgłosem napomnienie konduktora, zabierał się usiąść do stołu w miejscu, gdzie, jak mu się zdawało, najpierwej wszystko mu się dostanie co będzie do jezenia — gdy tuż za sobą usłyszał zapytanie:

— Czy między panami jadącymi z Warszawy nie znajduje się także pan Kossowski?

Na to nazwisko obrócił się młody Warszawiak i ujrzał we drzwiach na progu stojącego małego lokaja w niebieskiej liberyi, z żółtymi wypustkami, w spodniach skorzanych i w bótach ze sztylpami, a rzuciwszy okiem w około po wszystkich swoich towarzyszach podróży, jakby z zapytaniem, czy to wezwanie do którego z nich się ściąga, gdy nikt nie odpowiadał, rzekł do posłańca:

— Zdaje się, że tylko ja jeden Kossowski tu jestem; a zatem mój mały przyjacielu, czy ty się o mnie dopytujesz?

— Pan Kossowski przyjechał dzisiaj dyliżansem idącym z Warszawy do K***?

— Tak jest, tak jest! . . . W tym razie nie mogę zaprzeczać mojej osobistości. Cóż możesz odemnie chcieć, mój mały pośle? Oznajmiam ci najprzód, że miasto K*** tak mi zupełnie nieznane jak i jego 15000 mieszkańców chrześcijańskich i żydowskich, męskiej i żeńskiej płci.

— Wiem o tem, łaskawy panie — odrzekł uczeń lokajski z uniżonym uśmiechem — dla tego też jestem naprzeciw pana wysłany.

— Naprzeciw mnie jesteś wysłany? — powtórzył Kossowski zdziwiony. — A czy wolno wiedzieć od kogo, mój ty usłużny człowieczku?

— Jeżeli pan zechcesz się zemną pofatygować — rzekł chłopiec; — polecono mi tylko z samym panem mówić.

— Moi panowie, żart na stronę — zawołał Kossowski wstając i obracając się do współtowarzyszów podróży; — jeżeli który z panów jest twórcą tej dowcipnej mistyfikacji, to wzywam go w imieniu godnego litości próżnego żołądka mojego, ażeby się przyznał do winy i pozwolił mi korzystać z tych krótkich dwudziestu minut, które nam jeszcze pozostają.

Lecz wszyscy przytomni odpowiedzieli na to komiczne wezwanie najuroczystszym zapewnieniem: że w zdarzeniu tem najmniejszego udziału nie mają — i Kossowski przez ciekawość postanowił przysgodę tę poznać aż do końca.

Ciekawość zmusiła jego głodny żołądek do cierpliwości kilku minutowej i odszedł od stołu, poprosiwszy wprzód swoich towarzyszków, ażeby mu z każdej potrawy część stósowną dla niego odłożyli, i przyrzekłszy im, że wkrótce powróci i rozwiązanie zagadki im opowie.

Posłańczyk słysząc tę prośbę i obietnicę, znowu się uśmiechnął, ale ten uśmiech równie jak pierwszy był z wszelkiem należnem uszanowaniem, i skoro tylko był już z młodym Warszawiakiem na ulicy, rzekł do niego:

— Pan chcesz się naśmiać kosztem tych panów, choć przecie pan wie dobrze, że tego dnia nie będziesz jeść w tej oberży.

— Ja to wiem dobrze — rzecze Kossowski, którego apetyt na te słowa z podwójną gwałtownością obudził się, — że ani kroku daley nie postąpię. Te-

raz jesteŝmy sami; mów prawdę jasno i prędko, a pamiętaj na to: że jeżeliś miał nieszczęście podjąć się wypełnienia niewczesnego żartu, ja niezawodnie K*** nie opuszczę, nie wytrzepawszy ci wprzód pleców należycie, choćbym miał moją wieczerzę i moje miejsce w dyliżancie stracić.

Lokaik skłonił się i rzekł z swym niezmiennym ale zawsze pełnym uszanowania uśmiechem:

— Już ja to widzę, że pan lubi żartować, bo sądzić nie mogę, żebyś pan dzisiaj chciał z K*** wyjechać; a co do wieczerzy, to pewno tej lichej w oberży nie pożałujesz, kiedy na pana czeka inna, wspaniała.

Te słowa były wprawdzie równie niezrozumiałe jak cała gadanina malca, ale jednakże uspokoiły one gniew młodzieńca; rzekł przeto nieco spokojniej:

— A więc mnie u twego pana oczekują z kolacją?

— Pan chciałeś powiedzieć: u mojej pani — odpowiedział posłaniec.

— Pani! Dobra wieczerza! Tajemnica! Ej — pomyślał sobie Kossowski, otrzepując się z kurzu, — to wszystko nie jest tak straszne, a przygoda ta przybiera coraz lepszą postać. Jeszcze raz pytam ci się — zawołał do posłańca — czyś jest pewny, że pani twoja mnie, Kossowskiemu z Warszawy, te grzeczne zaprosiny przesyła?

— Tak jest, panie, tak jest — odpowiedział posłaniec, — Zresztą, oto jest list mojej pani, w którym pan wyczytasz potwierdzenie mojego zlecenia.

Kossowski porwał spiesznie za list, który mu posłaniec podał. Adres był pod jego nazwiskiem, ale charakter był mu zupełnie nieznany. Pełny niecierpliwości, złamał pieczętkę ażeby podpis przeczytać, lecz list był bez podpisu i zawierał tylko te kilka słów:

„Pan Kossowski jest oczekiwany z największą „niecierpliwością, jest mocno proszony udać się bez „najmniejszej zwłoki za oddawcą niniejszego listu. „Rachuj na jego pospiech i dyskrecyą.“

Kossowski, młody, pełen fantazyi, nie mógł dozwolić, ażeby romans taki, jaki się mu tutaj i w tak osobliwszy sposób nastęrczał, w połowie tylko wyczerpać; zapomniał przeto o dyliżansie, o wieczerzy w oberży, i obróciwszy się do posłańca, rzekł stanowczo:

— Naprzód!

— Tylko o parę kroków ztąd! — odpowiedział posłaniec i poszedł naprzód.

— Tem lepiej — pomyślał Kossowski — bo prawdziwie umieram z głodu i ciekawości.

Jednakże po tych kilku krokach, gdy się po za róg ulicy zwrócili, nie ujrzał Kossowski nic innego jak piękny jednokonny kabriolet, do którego wsiąść zaprosił go posłaniec, potem usiadł obok niego, wziął bicz w rękę, uderzył konia i spiesznie ruszyli drogą prowadzącą przez pole.

Kossowski postanowił już o nic więcej nie pytać posłańca, bo dotąd z jego niedokładnych odpowiedzi nic się nie mógł dowiedzieć, i rad nie rad, uzbroi-

wszy się w cierpliwość, oczekiwał końca tej awanturniczej przygody.

— Do stu zajęcy — rzekł sam do siebie, podczas kiedy kabriolet spiesznie się toczył — to coś zakrawa na wstęp do francuskiej wierzy Nesle; a ja tu mam dużo podobieństwa do kapitana Buridana, udającego się na *rendez vous* z panią Małgorzatą Burgundką. Ale, mniejsza o to: naprzód! Cokolwiek się stanie, zawsze to zrobi interesującą anegdotę, którą będę mógł opowiadać moim przyjaciołom i dobrym znajomym; chybabym... porównanie to kończąc... chybabym po jak najprzyjemniejszej nocy, został uduszony, w worek zaszyty i gdzie do rzeki wrzucony.

Myśli Kossowskiego przechodziły potem wszelkie, jakie tylko mógł wynaleźć idealne powody swojego porwania.

— To jest niezawodne — myślał sobie — że w tych okolicach nie znam nikogo i nigdy tu jeszcze nie byłem. Być może, że który z moich szkólnych przyjaciół osiadł w tych stronach, a ja o tem nie wiem; ale to znowu jest niepodobnem, żeby mógł wiedzieć o mojej podróży, o czasie mojego do K*** przybycia, gdyż ja nagle Warszawę opuściłem, zniechęcony; dzień przedtem sam nie wiedziałem o tem, że nazajutrz w drodze i w tych stronach będę. Ani jeden z moich kolegów nie wie co się ze mną stało, bo dopiero z Krakowa postanowiłem sobie zawiadomić ich o mojej wycieczce. Ha! — zawołał nagle uderzając się w czoło — teraz rozwiązuję zagadkę.

Założyłbym się, że Witold albo Konstanty... jeden albo drugi... którenkolwiek z nich ma wuja, ciotkę lub coś podobnego w tych stronach... tak jest, tak... Witold albo Konstanty są tu zapewne na wakacyach; jeden z nich zobaczył mię może wysiadającego z dyliżansu... prędki pomysł... awanturka improwizowana... kabryolet i milezący masztalerz... i tak przybędę do jakiego zamku wuja czy ciotki, gdzie z powszechnym śmiechem oczekują mię z kolacją. Tak jest bez wszelkiej wątpliwości;... ale do licha z takim żartem.

Po skończeniu tej z samym sobą rozmowy, zapytał się posłańca:

— Malcze, czy nie jesteś ty od pana Witolda K.?

— Co pan rozkażesz?

— Albo od pana Konstantego B.?

— Nie znam nikogo, coby się tak nazywał — odpowiedział lakonicznie i biczem konia uderzył.

Wszelkie domniemywania Kossowskiego na tem się skończyły i założywszy na krzyż ręce poddał się na nowo cierpliwości.

Po trzech kwadransach drogi zatrzymał się kabryolet przed małą zieloną furtką, która natychmiast się otworzyła. Młoda przystojna służąca ukazała się na progu i powiedziała do Kossowskiego, że już o jego przybyciu zaczęto powątpiewać, a obawa dam tem większą jeszcze była, gdy się dowiedziano, że właśnie dziś rano w pobliżu M*** dyliżans w rów szosy wywrócony został.

— Moje kochane dziecko — rzekł Kossowski — czy panie w rozpacz, że nie przybywam, siadły już do stołu?

— A broń Boże! — zawołała dziewczyna — jakżeby się to stać mogło bez pana?

Ta odpowiedź zaspokoila zgłodniałego wędrowca.

— No, kiedy tak — rzecze — to proszę cię moja najmilsza, prowadź mię spiesznie do pań, bo drzę cały z pragnienia złożyć im moje uszanowanie... i zapoznać się z niemi.

Dziewczyna weszła z Kossowskim do ogrodu, a właściwiej do pięknego parku, i różnemi bocznemi drożynami doprowadziła go aż do tylnych drzwi dość okazałego pałacu wiejskiego. Z wielką przyjemnością postrzegł Kossowski, że większa część okien w antrsol była oświetloną i pomyślał w duchu: — to pewno sala jadalna.

— Przepraszam pana — rzekła garderobiana — że go przez kuchnię wprowadzę do domu, ale sądzę że pan byś się nie chciał pokazać gościom w swym podróżnym ubiorze.

— To się samo z siebie rozumie — odparł Kossowski rzuciwszy wzrokiem zadowolnionym na zastawione łądlami i łądelkami ognisko, na obracane różny i zatrudnionych kucharza i kuchcików.

— Niech pan cicho postępuje — prosiła garderobiana. — Teraz jesteśmy na tajnych schodkach prowadzących do pańskiego pokoju. Ale tu światła nie ma... miej się pan na ostrożności... trzymaj się pan poręczy na lewo i chodź pan za mną. Tak...

otóż i jesteśmy... niech pan wejdzie; ale zaraz... poczekaj pan, muszę pana do krzesła poprowadzić. Pan musisz być bardzo sfatygowany... no, teraz niech pan raczy usiąść i odpocząć, a ja tymczasem pójdę moją panią zawiadomić.

I po tych słowach zniknęła.

Przez krótki czas czekania znowu zaczęła bujać fantazyja Kossowskiego po różnorodnych i nieskończonych domniemywaniach.

— To jest oczywiste, że mnie zupełnie za kogo innego biorą; tu zachodzi wielkie nieporozumienie... i skoro pani domu mnie ujrzy i przekona się, że mnie nie zna, przeprosi mnie za omyłkę swych służących i jak najgrzeczniej za drzwi wyprosi. Ach! do licha! ta awanturka coś się w tragiczną zamienia; wspaniałą kolacyą, tak uroczycie mi przyrzeczoną, z przed nosa mi zabiorą, podobnie jak i tę nieszczęśliwą w oberzy; ale w tym razie jeden z nas życie zakończy: albo ja umrę z głodu, albo też zamorduję tego niby to lokaja, co mnie w tę szkaradną historyą wplątał. Ale cicho... ktoś nadchodzi... katastrofa się zbliża!

Garderobiana weszła napowrot do pokoju, postawiła kandelaber na stole, i zbliżywszy się do Kossowskiego, szepnęła mu do ucha:

— Pani!

W tym momencie weszła kobieta około pięćdziesiąt lat mająca; twarz jej była uszanowanie wzbudzająca, postawa szlachetna. Odesłała służącą, zamknęła za nią drzwi i zbliżyła się do Kossowskiego,

kłaniając mu się lubo grzecznie, ale z pewną poufałością; ten zaś stosując się w swoim obejściu do tak przyjaznego przyjęcia go, nawzajem kilkakrotnie się uklonił.

— Ale, cóż się to znaczy — pomyślał sobie w najwyższem zadziwieniu — co to z tego będzie? Zdaje się, że ona mnie zna! Ostróżność kochanku, ostróżność! podobna awantura i w twoim wieku, musi być przynajmniej za niebezpieczną łapkę uważana. No! zresztą zobaczymy, w jaki sposób zechce uniewinnić moje uprowadzenie.

— Ach panie! myśmy go z taką niespokojnością oczekiwali; szczęście żeś pan przecie przybył. Jak Leopold przewidywał, tak się widzę i stało, że nie mógł z panem przyjechać. Jednakże, wszystko inne nie nie znaczy, kiedyś pan przyjechał. Ileż to wdzięczności winni jesteśmy panu.

— Ja... pani... bardzo przyjemnie... jeżeli byłem wstanie... — temi urywkowemi i na wpół cicho wyszeplenionemi słowami starał się Kossowski nie zdradzić swego osobliwszego położenia.

— Ach tak, drogi panie Kossowski! Leopold zawiadomił pana o niezbędnych koniecznościach, które nas zmusiły do podobnego postępowania. Tylko zaufany przyjaciel mojego syna, przyjaciel, którego on zna od dzieciństwa, i za którego jak za siebie ręczyć może, tylko taki mógł być za współnika spisku naszego użyty. Ale pochwały, z jakimi on pana zarekomendował w wczorajszym swoim liście, w którym nam także i odjazd pański doniósł, zaspokajają

nas zupełnie, Tak, panie, jestem przekonana, że tego nigdy sobie wyrzucać nie będziemy, żeśmy panu powierzyli to, co mamy najdroższego; i pan także spodziewam się, że równie nigdy nie będziesz miał przyczyny skarżenia się na zaufanie, któreś pan w Leopoldzie i w nas położył.

— O tem jestem aż nadto przekonany! — odpowiedział Kossowski, który im dłużej nieporozumienie trwało, tem coraz to bardziej był ciekawy.

— Ale czas nagli. Panes się trochę spóźnił — mówiła dalej nieznamoma. — Wszyscy zaproszeni już są od dawna w salonie zebrani. Leopold doniósł nam, że wszystkie formalności załatwił i my też z naszej strony nic nie zaniechaliśmy. Jak widzę, to pan jesteś jeszcze w podróżnym ubiorze i w pośpiechu zapewne zapomniałeś z poczty wziąć swój kufer. Mniejsza o to, nie potrzebujesz się pan tem martwić: i na to sposób się znajdzie, bo my od ośmiu dni niczem innym tylko przyjazdem pańskim zajmujemy się. W tym obok gabinecie znajdziesz pan garderobę Leopolda. Gdy nam Leopold opisywał charakter pański, doniósł przytem, że podobnego z nim wzrostu i postawy jesteś, lubo się trochę omylił, bo pan, chociaż nie wiele, ale jednak jesteś cokolwiek wyższy od niego; ale tak małą różnicę tylko oko matki poznać może. Ubieraj się więc pan, a prędko. Za pół godziny przyjdzie do pana mój brat, pułkownik, zaprowadzi pana do salonu i przedstawi naszym krewnym i przyjaciółom. A więc do

widzenia; a raczej, jak sędzę, że wolno mi powiedzieć, do widzenia kochany Kossowski.

I odeszła, zostawując Kossowskiego jeszcze w nierównie większem zadziwieniu.

— Dalibóg — rzecze do siebie — jeżeli to jest żart, to go zupełnie seryo wypełniają. Mama gra swą rolę doskonale. Jest to prawdziwie matrona umiejąca używać swego zaufania. Bądź co bądź, to jest najpewniejsze: że ja z całej tej gmatwaniny ani jednego słowa nie rozumiem. Ba, tyle wprawdzie zrozumiałem, że ma syna, że ten syn zowie się Leopold, że ma brata, a ten brat jest pułkownikiem i tu przyjdzie wziąć mię z sobą, ażeby mię przedstawić i, jak sobie tuszę, coś nakoniec dać mi do zjedzenia. A zatem, żwawo, pospieszajmy ubrać się w suknie tego drogiego Leopolda, mojego poufałego, nieznanomego przyjaciela. Tam w tym gabinecie, powiedziała mama? Ah, doskonale! wszak tu wszystko leży co tylko jest potrzebne do przestrojenia mię w eleganta. Jak to jednak miła rzecz być oczekiwany!

Wkrótce Kossowski przemienił się w zupełnie modnego kawalera i istotnie bardzo dobrze wyglądał, i godnie do odegrania tak romantycznej roli, jaką mu nadał przypadek.

Gdy tak się sam sobie z zadowoleniem w zwierciadle przypatruje i sprzączkę od kamizelki mocno przyciąga, aby zmusić do mileczenia żołądek głośno swą niecierpliwosć oznajmujący — usłyszał za sobą gruby chrapliwy głos;

— No, kochany Kossowski, czyś już gotów?

Był to pułkownik, wysoki, chudy starzec z dużym orlim nosem, w jasno-blond peruce, i z krzyżem wojskowym.

Kossowski obrócił się ku niemu, ciekawy, jakie też wrażenie zrobi osoba jego na tym nowym przybylcu. Pułkownik zmierzył go wzrokiem swoim od stóp do głowy, okazał zadowolenie i zawołał:

— Chwała Bogu! Z ukontentowaniem widzę, że nas Leopold nie zawiódł; to jest prawdziwie przy stojny młodzieniec, co w podobnych okolicznościach bynajmniej nie szkodzi; — i podając mu rękę, — uderz mój młody przyjacielu! — zawołał. — W położeniu, w jakim wzajemnie ku sobie zostajemy, nie jesteś już dla mnie obcym, chociaż się w ten moment po pierwszy raz widzimy, i przeto ja cię wprowadzę i przedstawię. Spodziewam się żeś nie zapomniał instrukcyi Leopolda?

— W tym punkcie mogę pana sumiennie zaspokoić, że ani jednego słówka nie zapomniałem z tego, co mi Leopold powiedział.

— Bardzo mię to cieszy! A zatem pamiętasz pewno, że siostrzenica moja nazywa się Aniela, i że koniecznie jest potrzebnem, ażeby w oczach świata, a szczególnie w oczach bocznych krewnych naszej starej kuzynki Urszuli, unikać wszystkiego tego, coby rzecz tę uderzającą, a jeszcze bardziej jako z pospiechem robioną okazywać mogło, i że przeto musisz udawać jakbyś już siostrzenicę moją dawno znał, przed parę laty jeszcze, i potem w roku ze-

szłym kiedy z matką swoją bawiła u państwa R*** w Warszawie. Rozumisz mię?

— Zupełnie, panie pułkowniku, zupełnie.

— Przednio! Doskonale! Ale teraz mój kochany Kossowski, już czas gwałtowny; musimy iść do salonu.

W tym tak krytycznym momencie uczuł Kossowski niejakaś obawę; ale osobliwość przygody tej, chęć nadzwyczajna zobaczenia dalszego ciągu i końca jej, jako też — co tu ważny powód stanowiło — gwałtowny głód dręczący go, wszystko to razem sprawiło, iż poszedł za pułkownikiem.

Ten poprowadził go przez szerokie, wspaniałe, rzesisto oświecone schody, otworzył drzwi do przedpokoju i wszedł z nim do bogato ubranego salonu, w którym było licznie zebrane towarzystwo. — Gdy weszli, powstał szmer ogólny.

— Mam honor przedstawić państwu pana Kossowskiego, narzeczonego mojej siostrzenicy Anieli O***

— Na te słowa dostał Kossowski gwałtownego zawrotu głowy, tak że o mało co nie upadł; pułkownik jednak, który go trzymał za rękę, wstrzymał go i szepnął mu po cichu:

— Zimna krew! Przytomność umysłu! Powstrzymaj swe wzruszenie.

Jakoż w momencie przyszedł do siebie, i ujrzał się przyprowadzonym przez swego towarzysza do pani O***, z którą zrobił już znajomość przed swym przebraniem się. Obok tej damy stała młoda, nadzwyczajnie piękna, może siedmnaście lat mająca

panienka, której zarumienienie się i pomieszanie zaręczyło Kossowskiemu, że to jest Aniela O***.

Ukloniwszy się matce i córce i powiedziawszy kilka słów stósownych do okoliczności, które mu pułkownik podszeptął, znalazł się Kossowski nagle otoczony krewnymi i przyjaciółmi familii i od nich licznemi życzeniami i przyjacielskimi zapewnieniami obsypany. W największem pomieszaniu i gdy już nie wiedział co ma dalej robić, udało mu się przecie uchwycić napowrót pułkownika, już ze stałem postanowieniem ukończenia tego nieporozumienia, które zanadto poważny charakter przybierało i nie dozwalało człowiekowi uczciwemu i dobrego wychowania, milczeniem swoim na przedłużenie go dozwalać. Ale nasz suchy w jasnej peruce starzec nie dał mu czasu do wypełnienia tak szlachetnego zamiaru.

— Kochany Kossowski, — rzecze do niego ciągnąc go z sobą na balkon, gdzie nikt nie mógł podsłuchiwać ich rozmowy. — Twój przyjazd jest wielkim szczęściem dla mojej siostrzenicy i dla ciebie. Dzień jeden później a wszystko było stracone, zważ więc, z jaką niespokojnością i bojaźnią czekaliśmy na ciebie. Gdyśmy się dziś dowiedzieli, że dziś rano w pobliżu M*** dyliżans został wywrócony, o małośmy, ja i moja siostra, z bojaźni nie pomarli, i gdybyś, nieszczęśliwym trafem, ty był w owym dyliżansie, to ten przypadek kosztowałby moją siostrzenicę przeszło 800,000 złotych.

— Jak to, 800,000 złotych? — zawołał Kossowski wpatrując się z zadziwieniem w stojącego przed nim pułkownika.

— Tak, mój kochany, 800,000 złotych. Jutro będzie otwarty testament naszej kuzyny Urszuli; łatwo przeto pojmujesz...

— Jutro?

— Tak jest jutro, o godzinie dwunastej. Wszak Leopold musiał ci wszystko opowiedzieć? Albo też może nie miał tyle czasu, ażeby ci ten dziwny warunek w testamencie objaśnić.

— W samej rzeczy, w tym względzie jestem zupełnie bez informacji.

— No, kiedy tak, to ja cię zapoznam z temi okolicznościami. To jednak musisz już wiedzieć, że nasza kuzyna Urszula przed rokiem zmarła, zostawwszy po sobie przeszło 800,000 złotych. Przed śmiercią złożyła w sądzie swój testament z zaleceniem, że dopiero w rok i dzień jeden po jej śmierci ma być odpieczętowanym. Otóż jedna stara służąca, która ciągle i aż do ostatniego momentu jej życia przy niej była i której ona swoje najskrytsze myśli powierzała, uwiadomiła nas przed ośmiu dniami, że kuzyna Urszula ogólną sukcesorką naznaczyła siostrzenicę naszą Anielę, ale pod tym wyraźnym warunkiem, że to kochane dziecko w dniu otwarcia testamentu musi już być zamężne; w przeciwnym razie, cały ten ogromny majątek przypada rozmaitym dalekim krewnym naszej zmarłej kuzyny. Ta wiadomość, jak piorun w nas uderzyła. Jak tu w tak krótkim czasie znaleźć stósowną partycję dla naszej Anieli? Rozpacz wszystkich nas opanowała, i już byliśmy przygotowani do straty tak znacznego majątku, który

mogła była posiadać nasza Anielka; gdy w tem niespodzianie odbieramy list od jej brata Leopolda, zaczynający się od słów: — „Wszystko uratowane; Anielka w przeciągu tygodnia będzie zameżną.“ — W pierwszym momencie wzięliśmy to za czystą wariację; ale Leopold z takimi pochwałami pisał o tobie, w tak zaszczytnem świetle przedstawił nam ciebie, tak czule opisał nam braterską przyjaźń, którą od szkół jeszcze połączeni jesteście, żeśmy oboje, ja i moja siostra, przyzwolili na wzbogacenie i uszczęśliwienie naszej dobrej, kochanej Anielki. Reszta, mój kochany, już ci wiadoma. Leopold dniem i nocą pojechał do ciebie, ofiarował ci rękę swojej siostry, którą z wdzięcznością przyjąłeś, i w parę godzin jesteś moim siostrzeńcem i mężem naszej kochanej Anieli. Moja siostra, Leopold i ja, jesteśmy jedyne osoby, którzy wiemy o tem impromptu małżeństwie. Ażeby jednak stósowny pozór zachować, rozgłosiliśmy wszędzie, żeś już dawno znał był Anielkę, i już dawno starałeś się o jej rękę, i dla tego to ja, Anielka i moja siostra, przybraliśmy postacie dawnych twoich znajomych. To jest cała historia, mój kochany siostrzeńcze.

W momencie, kiedy pułkownik skończył swoje opowiadanie i Kossowski z szczerą otwartością chciał wyznać, że on nie jest tym, na którego czekano, nadzwyczajny ruch dał się słyszeć w salonie.

— Spiesz się, mój kochany — zawołał pułkownik — spiesz się i podaj rękę twej młodej małżonce.

Ten w przekonaniu, że do stołu iść mają, i pragnąc się wprzód posilić, zanim mu przyjdzie być za drzwiami wyproszonym, przytłumił wyrzuty sumienia.

— Jeżeli teraz się odkryję, — myślał sobie — to sprawię powszechnie zamieszanie i rozpacz w tej szanownej familii, i w tym razie pewnoby nikt nie myślał o jedzeniu. A więc niech zostają w błędzie aż po kolacyi, a tymczasem przynajmniej głód mój zaspokoje.

I podał rękę Anieli, która drżąc, ale jednak z miłym uśmiechem, swoją mu podała.

Sumienie Kossowskiego wielkiego szwanku doznało.

Tymczasem goście nie zatrzymali się w sali jadalnej, lecz w kaplicy, w pałacu tym będącej, która rześisto była oświecona i kwiatami i girlandami przystrojona. Przybyli ustawili się po obu stronach kaplicy — dwie poduszki z karmazynowego aksamitu wskazywały, gdzie mieli ukłknąć narzeczeni. — Godzina dziesiąta właśnie uderzyła.

Blizko dwudziestocztero-godzinnym postem osłabiony, odurzony różnemi wzruszeniami tego wieczora, zaślepiony pięknnością dziewicy, której drżąca ręka w jego spoczywała, a być może że i świetnym majątkiem, który on jej, a raczej ona jemu będzie miała do zawdzięczenia — a zresztą może też i popchnięty awanturniczą przygodą, tak miłą dla wieku młodzieńczego — o mało co Kossowski nie uległ tyłu gwałtownym pokusom. Postąpił z obok przy nim idącą Anielą aż do miejsca przeznaczonego dla narzeczonych. — Aniela ukłknęła na aksamitnej po-

duszce — i on sam już zginał kolana — gdy w tem jego sumienie wzburzyło się na ten czyn nieuczciwy, którego chciał popełnić. Obejrzał się naokoło, poszukał wzrokiem pułkownika i spostrzegłszy go stojącego przy wchodzie do kaplicy, poszedł do niego chwycając się krokiem i rzekł mu do ucha:

— Szanowny pułkowniku, wyjdźmy na moment, mam ci coś powiedzieć.

— Służę ci — odparł starzec, którego przestraszyła raptowna bledź młodzińca. Wyszedł więc z nim i poprowadził go w najbliższą aleję parku, zapytując się z niespokojnością:

— Cóż ci jest?

— Pułkowniku — rzecze Kossowski — ja nie jestem ten, na któregoście czekali.

Na te słowa przerażony starzec o mało że nie padł na ziemię; szczęściem, że przy nim tuż stała ławka, na niej więc spoczawszy zawołał:

— Jakto! więc nie jesteście Kossowski?

— Kossowski jestem, ale nie ten, na którego czekaliście, — odparł młodzińiec i w krótkości z największą otwartością opowiedział nieporozumienie jakim został do domu sprowadzony, jako też błąd jego, w jakim zostawał aż do prezentacji w salonie, i prawdziwe z jego strony powody, które go wstrzymywały tak długo od zrobienia tego oświadczenia.

— Ach, panie, panie! — zawołał pułkownik w rozpacz — cóż pocniemy nieszczęśliwi? Cóż się z nami stanie? Moja siostrzenica bez majątku, o co zresztą mniejsza, ale jej reputacya zagrożona,

stracona, podobnie jak jej matki i moja. W obecności więcej jak pięćdziesięciu osób oświadczyliśmy wszyscy troje, że pana od dawna znamy. Jakże się teraz przyznać do kłamstwa bez wystawienia się na pośmiewisko, na niezawodne szyderstwo? Moja siostra i biedna Anieli mogą to życiem przyłacić.

— Rozkazuj panie pułkowniku, a ja gotów bezwarunkowo być ci posłusznym, ażeby to nieszczęsne nieporozumienie o ile się da naprawić.

— Cóż ja mam rozkazywać? — odrzekł starzec. — Już za późno, nie ma sposobu ratunku.

W tym momencie przybiegł od strony kaplicy mały posłaniec, ten sam który przywiózł mniemane narzeczonego.

— Jaśnie wielmożny panie — rzecze — ksiądz już jest przed ołtarzem; wszyscy czekają na pana młodego i dziwiają się, że się tak opóźnia.

— Na pana młodego! — zawoła pułkownik pomieszany.

— Co tu robić? — zapytał po cichu Kossowski.

— Nic innego, mój panie — odpowiedział pułkownik nagle i z rezygnacją; — jak tylko, że się musisz ożenić z moją siostrzenicą. Wprawdzie, ja cię nie znam; ale twoje szczere wyznanie, lubo trochę za późno, dowodzi, żeś jest człowiek honorowy. Idź więc, idź, w imię Boże, i bierz ślub z Anielą. Ale o tem nikomu ani słowa. To jest tajemnica, o której tylko my dwaj wiedzieć możemy.

I skwapliwie poprowadził napowrót pana młodego do kaplicy.

Ksiądz staruszek pobłogosławił młodą parę; po tym uroczystym akcie nastąpiła wspaniała wieczerza, z wielkiem zadowoleniem głodnego pana młodego. A gdy już uczta kończyć się miała, przyjechał z miasta K*** regent, w obec którego kontrakt małżeński podpisany został.

Gdy to się odbyło, zniknął pułkownik; pojechał on naprzeciw swego siostrzeńca Leopolda, bo obawiał się, że ten pewno wkrótce z owym prawdziwym Kossowskim przybędzie. Jakoż znalazł go w M*** w oberży, pielęgnującego swego przyjaciela Kossowskiego, który przy wywróceniu dyliżansu, został mocno uszkodzony.

W krótkości opowiedział pułkownik swemu siostrzeńcowi, wszystko co w D*** zaszło; gdyż tu trzeba było koniecznie wymyślić jaką historią, ażeby prawdziwego Kossowskiego nakłonić do powrotu do Warszawy.

I udało się; będąc już jednak ze strony swego przyjaciela spokojnym, Leopold pożegnał go i pojechał z wujem do D***, oświadczając, że bez otrzymania satysfakcyi od niespodziewanego szwagra, rzecz ta się nie obejdzie. Pułkownik jednakże w ciągu drogi potrafił przekonać siostrzeńca swego, że reputacya Anieli wkłada na niego obowiązek, w oczach wszystkich obchodzić się ze szwagrem jak z dawnym szkolnym przyjacielem.

Powodowany temi ze strony wuja uwagami, jako i miłością braterską, przyjechawszy do D*** rzucił się Leopold w objęcia swego nieznanomego przyja-

ciela; później zaś stał się dla niego szwagier tak drogim, jak nim był pierwaj dawny przyjaciel szkólny.

Tegoż samego dnia o godzinie 12 w południe przeczytany został urzędownie testament kuzyny Urszuli. Aniela, jako już zamężna, bez najmniejszych kwestyi uznaną została ogólną sukcesorką zmarłej testatorki.

Kossowski jest dobrym mężem, zacnym obywatelem — i przypadek, łącząc ich oboje, zrobił ich szczęśliwsiymi, jak wiele innych małżeństw z własnego wyboru skojarzonych.

Aniela kocha szczerze swego męża — a ten ubóstwia swoją śliczną i wzorową żonę — jednakże dotąd jeszcze jej się nie przyznał: że z głodu z nią się ożenił.

(Pam. Oryginała.)

Dziesięciu robotników.

Wieczory zimowe rozpoczęły się właśnie. Po całodzienniej pracy, rodzina Karóla zasiadała w około ogniska, sąsiedzi schodzili się do chaty; w samotnych bowiem dolinach Wogezów, mało jest wiejskich osad, przeto i sąsiedzi przypuszczeni bywają do rodzinnego kółka.

Tam w koło komina, na którym płonie bezustanku ogień z sosnowych szyszek, związki ścisłym kojarzą się węzłem. Ciepło ogniska, wesele wewnętrzne, czarodziejski urok słowa, budzą ufność wzajemną. Serca otwierają się mimo woli, umysły jednoczą, a każdy bierze chętnie udział w przygodach sąsiada i przyjaciela.

Niekiedy brat Prudenty przychodzi na wieczornicę pomimo oddalenia; a wtedy radość zupełna panuje w chacie; on bowiem najlepiej w całej okolicy umie opowiadać stare dzieje, nie tylko co zasłyszał od ojców, ale i to nawet, co wyczytał w książkach. Zna na palcach początki wszystkich podgórskich osad i dzieje każdej z osobna rodziny; pamięta nazwiska wielkich głazów mchem obrosłych, które sterczą wysoko, jakby kolumny lub ołtarze; słowem, możnaby go nazwać usobionem podaniem okolicy. Jest on niemniej uosobioną jej mądrością. Nauczył

się bowiem czytać w sercach, i prawie zawsze umie odgadnąć przyczynę dręczącego je smutku. Inni znają środki przeciw niemocy ciała, stary wieśniak umie leczyć sroższe choroby duszy: ztąd to głos powszechny nadał mu szanowne imię ojca Prudentego.

Pierwszy raz od nowego roku ukazał się na wieczornicy, wszyscy też radzi mu byli serdecznie. Wskazano mu najlepsze miejsce u ogniska, otoczono go kołem. Karól z fajką w ustach zasiadł naprzeciw niego na ławie.

Ojciec Prudenty nasamprzód rozpytywał ciekawie o wszystko. Chciał wiedzieć jak się powiodły siewy, jak się chowa dobytek, jak idzie domowa gospodarka. Młoda gospodyni z roztargnieniem odpowiadała na pytania, jakby myślała o czem innem, bo też piękna Marta myśli często o wielkiej włości, kędy się rodziła. Żał jej płasów wiejskich pod więzami, dalekich przechadzek po kwiecistych miedzach w gronie wesołych dziewczeczek; żał jej miłych pogadanek wieczornych u studni lub też przy ognisku. Marta siedzi nieraz z opuszczonemi rękoma i głową na piersi schyloną, podczas gdy myśl jej swobodnie błąka się po przeszłości.

Tego wieczora także, gdy inne niewiasty pracowały skrzętnie, młoda gospodyni siedziała przed kółwrotkiem, ale nie obracała go nogą. Daremnie kądziel, owinięta lnem bieluchnym, wzywała ją do pracy; ona myślała o czem innem, kręcąc z roztargnieniem zerwaną nitkę.

Ojciec Prudenty patrzy na wszystko z ukosa, ale nie mówi ani słowa; bo on wie, że trzeba dawać ludziom rady, jak gorzkie lekarstwo zwykle się dawać dzieciom; aby je przyjęli, potrzeba obrać właściwy sposób i stósowną chwilę.

Rodzina tymczasem i sąsiedzi otaczają go w koło.

— Ojciec Prudenty, mówią, opowiedz nam dawne dzieje, bardzo o to prosimy.

Wieśniak uśmiechnął się, rzucił okiem na zamysłoną Martę.

— Rozumiem, odparł, chcecie, żebym wam zapłacił za gościnne miejsce u ogniska; dobrze więc, uczynię zadość waszej woli, moi kochani ludzie.

Ostatniego razu opowiadałem wam o dawnych czasach, kiedy to wojska pogańskie pustoszyły nasze góry. Dziś będę mówił dla niewiast i drobnej dziatwy, każdemu coś należy. Zajmowaliśmy się przeszłością, przejdźmy teraz do starej wróżki, matki Vert d'Eau.

Wszyscy rozśmiali się na głos, każdy zasiadł na swoim miejscu. Karól zapalił fajkę, a ojciec Prudenty począł mówić w te słowa:

„Ta powiastka, moi kochani ludzie, nie należy do tych bajek, co to niemi niańki bawią niemowlęta. Drukowano ją w kalendarzu pomiędzy poważnemi rzeczami; albowiem ta przygoda zdarzyła się naszej babce Karolinie, którą Karól dobrze pamięta. Oj byłaż to dziwnie czynna i zapobiegliwa niewiasta.

Babka Karolina była także młodą w swoim czasie: czemu nie każdy wierzył, kto widział siwe jej

włosy i nos prawie stykający się z brodą; ale współcześni jej ludzie mówili, że nie było nad nią weselszej ani urodziwszej dziewczeczki na całą okolicę.

Nieszczęściem dla niej, Karolina została sama ze starym ojcem na gospodarstwie, gdzie było więcej długów niż dochodu; robota szła za robotą, a biedna dziewczyna, nie zwyczajna takich trudów, wpadała często w zniechęcenie i nic nie robiła, nie mogąc dać rady wszystkiemu.

Dnia jednego, gdy siedziała na przyźbie przed chatą, założywszy ręce pod fartuch, jakby jaka pani, poczęła mówić sama do siebie.

„„Panie odpuść, praca moja nad siły; wielka to bieda, w moim wieku znosić tyle kłopotów na głowie. Choćbym raniej wstawiała od jasnego słońca, choćbym szybciej biegła od krynicznej wody, choćby mi się robota paliła w ręku jak ogień na kominie, i tak nie podołam tylu kłopotom i trudom. A! i czemuż dobra wróżka Vert d'Eau nie chodzi już po świecie? czemuż jej nie zaproszono na moje chrzciny? Gdyby mnie chciała wysłuchać, gdyby mi mogła dopomóc, kto wie, możebym poradziła pracy, a biedny ojciec nie znosiłby takiego niedostatku.““

— Pociesz-że się, moje dziewczę, otóż jestem: odezwał się głos nieznany.

Karolina patrzy i widzi przed sobą matkę Vert d'Eau, wspartą o kij sękaty.

W pierwszej chwili dziewczyna zlekła się straszliwie, bo wróżka dziwnie była ubrana: miała na sobie skórę z wielkiej żaby, której głowa służyła

jej za kapturek; a tak była szpetna, tak zgrzybiała i poorana zmarszczkami, że choćby miała milion posagu, nikt by jej nie wziął za żonę.

Karolina jednak wnet przysłała do siebie z pomięszania i zapytała starej wróżki drżącym głosem, ale grzecznie, w czym jej służyć może.

— Ja to przysłałam tobie służyć, moje dziecko, odpowie stara; usłyszałam twoje skargi i przynoszę ci pomoc.

— Czy prawdę mówicie, dobra matko? zawołała Karolina; chcecie mi użyczyć waszej czarodziejskiej różeczki i ułatwić mi pracę?

— Więcej jeszcze uczynię dla ciebie, odpowie matka Vert d'Eau; przynoszę ci oto dziesięciu robotników, którzy wykonają za ciebie wszystko, cokolwiek im rozkażesz.

— A gdzież oni są? zagadnęła dziewczyna.

— Zaraz ich zobaczysz.

To mówiąc wróżka, rozsunęła płaszcz i dobyła z płachty dziesięciu karzełków niejednakowej wielkości.

Dwaj pierwsi byli mali wzrostem, ale za to silni i barczyści.

— Ci dwaj, rzekła, najwytrwalsi są w pracy; a czego nie dostaje w zręczności, wynagrodzą to siłą. Dwaj następni wyżsi są wzrostem i o wiele zgrabniejsi; umieją doić krowy, wyciągać len z kądzieli, słowem, dadzą sobie radę w całym zarządzie domowym. Ich bracia wyżsi jeszcze, umieją władać igłą, czego dowodem czapeczka z napastrka mosiężnego,

którą włożyłam im na głowę. Dwaj następni mniej uczeni od tamtych, opasani w złote pierścionki, gotowi są pomagać braciom według siły, równie jak dwaj ostatni, których dobrą wolę cenić koniecznie należy. Wszyscy dziesięciu, pewna jestem, nie wielką z pozoru wydają się tobie pomocą; zobacz ich tylko w pracy, a wnet osądzisz ich sama.

Rzekłszy to, stara wróżka dała znak, a dziesięciu karzełków poskoczyło co żywo. Karolina ze zdumieniem widziała, jak wykonywali najcięższe prace, jak umieli wszystkiemu wystarczyć, każdej rzeczy dać radę; przejęta radością wyciągnęła do wróżki obie ręce.

— Matko, zawołała, pożycz mi twoich dziesięciu karzełków, nic więcej na świecie żądać już nie będę.

— Dobrze, moje dziecko, nie tylko ci ich pożyczę, ale nawet daruję, tylko ażeby cię nie posądzono o czary, rozkażę im niech się staną maleńcy i przedzierzną się — w twoje dziesięć palców.

I stało się jak rzekła.

— Wiesz teraz, jaki skarb posiadasz, dodała stara wróżka; wszystko zależy na tem, abyś umiała z niego korzystać. Jeżeli nie potrafisz zarządzać maleńką twoją czeladką, jeżeli dasz jej zależeć pole w próżnowaniu, nie wyciągniesz z niej najmniejszej pomocy; ale nadaj jej tylko dobry kierunek, czuwaj aby nie spała, nie trzymaj nigdy rąk beczynnie, a praca, której się tak lękałaś, spełni się sama, jakby czarami.

Wróżka mówiła prawdę, a babka nasza, idąc za jej radą, nie tylko że przywiodła do porządku

domowe sprawy, ale co więcej, zapracowała sobie nie zły posąg. Potem poszła za mąż szczęśliwie i wychowała ośmioro dźiatwy po Bogu. Wiemy z podania, że przekazała puścizną dziesięciu karzełków starej wróżki niewiastom z swego rodu, a karzełki służą im dotąd wiernie i wielce są im pomocni. To też jest między nami przysłowie, że na dziesięciu palcach gospodyni spoczywa pomyślność, dobry byt i wesele całego domu.“

Wymawiając te ostatnie słowa, ojciec Prudenty obrócił się ku Marcie. Młoda niewiasta zakraśniała jak malina, spuściła oczy i rękę przyłożyła do kącika. Karól spojrział ukradkiem na krewniaka. Cała rodzina, długo dumala nad powieścią, każdy chciał wnikać w ukryte jej znaczenie i sam ją do siebie stósował. Marta zrozumiała o co rzecz idzie, uśmiech bówiem zajaśniał znowu na jej licu; kołowrotek obracał się warkocząc za szybkim poruszeniem jej stopy, a len znikał czarodziejsko na wrzecionie.

Przygoda kwestarza.

Braciszek Piotr, kwestarz OO. Bernardynów, był znany na całą okolicę. Gdzie się tylko pokazał, tam z nim razem wstępował i dobry humor, i swoboda i wesołość, gdyż troskę umiał osłodzić nadzieją i zdaniem się na Opatrzność, nudę pokonywał wesołością i tysiącem anegdotek, w których opowiadaniu był biegłym. To też brat Piotr nigdy z próżnemi rękoma do klasztoru nie wracał; kwestarska jego bryka zawsze była doskonale zaopatrzoną. Ci nawet, którzy do tego najmniejszej nie mieli chęci i uchodzili powszechnie za ludzi skąpych i nieużytych, dawali ofiary.

Jednym z podobnych ludzi był pan Bartłomiej Mączyński, właściciel bardzo ładnej włości; dla tego ubodzy lub kwestarze zdala omijali jego mieszkanie, bo wiedzieli, że u skapego zawsze po obiedzie. Jeden tylko brat Piotr stanowił wyjątek; umiał on zawsze wydobyć co z nieużytego dla innych pana Bartłomieja; więc też pan Bartłomiej bał go się jak ognia, i jak tylko spostrzegł zdala spiczasty kaptur kwestarza, to się albo gdzie schował, albo wyszedł w pole, żeby się nie widzieć z gościem, któryby go swoją wymową naraził na jaki wydatek.

Pewnego dnia pan Bartłomiej stał właśnie nad traczami, obrabiającymi drzewo do budowy na po-

dwórze gospodarskiem, pilnując, ażeby się broń Boże który wiór nie uronił, gdy niespodziewanie dostrzegł spiczasty kaptur naszego kwestarza nadjeżdżającego bryczką. Na ten widok dostał nerwowego drżenia, gdyż czuł, że mu tę wizytę kilku baranami przyjdzie opłacić. Z duszy serca byłby drapnął w nogi, ale nie było czasu, gdyż bryka była za blisko, ażeby mógł ujść niewidziany. W smutnej tej ostateczności rzucił okiem na około i dostrzegł waszątek od starej bryczki, przewrócony dnem do góry. Myśl nagła jak błyskawica powstała w jego głowie, by się pod niego schować. Jak tonący chwyta się brzytwy, tak i pan Bartłomiej uchwycił się tej myśli, która w jego przekonaniu barany ocalić mu miała. Nie zastanawiając się dłużej, ukrył się pod ów waszątek, przykazując ludziom, ażeby jak się kwestarz o niego spyta, powiedzieli, że go nie ma, że wyjechał.

Cała ta czynność mniej zabrała czasu, aniżeliśmy go na jej opowiadanie potrzebowali, pomimo to brat Piotr dostrzegł naszego sknerę, jak wlażł pod waszątek i wszystkiego się domyślił. — Udając wszakże, że nie wie o niczem, zszedł z bryczki i podszedłszy do robotników rozpoczął z nimi pogawędkę od zwykłego pozdrowienia:

„Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus.“

„Na wieki wieków“ — odrzekli.

„Szczęść Panie Boże!“

„Panie Boże zapłać dobrodziejowi!“

„A nie wiecie też moi ludkowie, czy pan jest w domu?“

Na zapytanie w ten sposób uczynione, nie wiedzieli co odpowiedzieć; nie chcieli skłamać, a bali się prawdy powiedzieć, bo byłby ich pan słyszał. Wtedy Janek Banasiak, któremu filut patrzył z oczu, podrapawszy się w głowę, rzekł: — „Nie dosłyszałem dobrodzieju, coście to chcieli wiedzieć?”

Kwestarz domyślił się wykrętu, ale nie chcąc go w kłopot wprawić, rzekł:

„Oto, pytam, czy dziedzie jest we dworze?”

„O! na to mogę dobrodziejowi powiedzieć, że pana nie ma we dworze.“

„Jakto, wyjechał?” zapytał kwestarz z uśmiechem.

„Tego ja tam nie świadczę,“ — odrzekł zapytany — „to jeno wiem dokumentnie, że pana nie ma we dworze.“

„Ha! — to wielka szkoda,“ ciągnął braciszek — „już będzie koło południa, a nie miałem nic w ustach, i konie też głodne, miałem nadzieję, że się tutaj popasą, i ja sam się posilę, że wreszcie co ukwestuję, boć to dziedzie wasz ma wszystkiego pod dostatkiem, ale kiedy nie ma pana w domu, to i mnie też nie ma po co iść do dworu, ot siądę tutaj i odpocznę sobie nieco.“ To mówiąc siadł na znajomym nam wasażku, pod którym leżał wyciągnięty pan Bartłomiej, przeklinając gościa i swój koncept, bo mu tam było duszno i niewygodnie.

Tymczasem brat Piotr, usadowiwszy się wygodnie na wasażku, zawołał na woźnicę:

„Słuchajno Mateuszu! — wysp tam koniom w opałkę obroku i przynieś mi tutaj kobiałkę z chlebem, masłem i jajami, boć i nam przekąsić trzeba.“

Niebawem Mateusz stanął z kobiałką: brat Piotr wydobyl z niej chleb, masło, oplatankę z napojem — dalej odliczył 12 jaj i rzekł do Mateusza: „Zleśmy mój kochanku, dzisiaj trafili, pana nie ma w domu, musim więc sami pomyśleć o naszym śniadaniu. Weźże mi więc przedewszystkiem te 12 jaj, idź do kuchni i poproś, by ci je ugotować pozwolili. Ugotujesz je na miękko i przyniesiesz z całym garnkiem, boby inaczej ostygły.“ — Posłuszny Mateusz wziął jaja i poszedł do kuchni, tymczasem kwestarz wypiwszy lampeczkę i zakąsiwszy ją chlebem, oczekiwał powrotu Mateusza.

Nie wyszło kwadransu, wraca Mateusz z kipiącym garnkiem i stawia go przed kwestarzem. Wtedy ksiądz Piotr udając nieukontentowanie: „Jakżeś ty nieprzytomny, rzecze do Mateusza, żeby też nie przynieść nic do odcedzenia jaj; chceszże, żebyśmy dobywał jaja palcami z ukropu?“

„A to ja zaraz pobiegnę dobrodzieju!“ — „Nie potrzeba, jakoś sobie poradzimy; ten stary półkoszek posłuży nam za rzeszoto,“ i to mówiąc wylewa cały garnek ukropu na waszątek.

W jednej chwili zmieniła się scena. Pan Bartłomiej, który, jak wiecie, leżał ukryty pod waszątkiem, oblany ukropem, zrywa się jak szalony, przewraca waszątek z wszystkimi przyborami i wpada na Mateusza, który nie mogąc sobie wypadku wytłómaczyć, wrzeszczy co ma sił: „Djabeł! — djabeł!“ — Brat Piotr, udający doskonale zdziwienie, „wszelki Duch Pana Boga chwali!“ — woła — a „Je-

gomość dobrodziej coś tam robił pod waszątkiem? —
A mój Boże kochany! com ja też najlepszego zrobił, a tociem ja dobrodzieja naszego zakonu gorącą wodą oparzył!“

„Nic to, nic to, księżu Piotrze!“ — mówi pan Bartłomiej; „tak to jakiś figiel mnie się uchwycił, ale mnie też za niego Pan Bóg ukarał. — Chodź książulku ze mną do dworu na śniadanie, bo twoje widzę, po całym rozleciało się podwórzu, a przecież się i dla klasztoru coś znajdzie.“ — To mówiąc, wziął księdza Piotra pod rękę i poprowadził go ku dworowi w pośród stłumionego śmiechu obecnych.

Rada adwokata.

Wieśniak imieniem Maciej udał się do miasta dla opłacenia podatków i załatwienia koniecznych sprawunków.

Ponieważ wcześniej ukończył swoje interesa, więc przyszła mu do głowy szczególna myśl, że najlepiej użyje pozostającego mu czasu na zasięgnięcie rady adwokata.

Często on słyszał o panu S., który miał sławę tak uczciwego i zdolnego prawnika, że każdą sprawę, której on się bronić podjął, uważano z góry za wygraną.

— Przez urazy wielmożnego pana — mówi Maciej — ludzie gadają tyła dobrego o wielmożnym panu, że ot! pomyślałem sobie, trzeba się iść poradzić, kiedy się pora zdarza.

— Dziękuję ci, mój przyjacielu, za zaufanie — odpowiada pan S. — zapewne masz jaki proces?

— Broń Boże! Maciej Kozera nie miał w życiu żadnego procesu z nikim, i da Bóg szczęśliwie doczekać, do śmierci żadnego mieć nie będzie.

— A więc może sprzedaliście swój grunt, lub nabyli od sąsiada?

— Et, co też wielmożny adwokat wygaduje! Dyć ja nie taki bogacz, cobym kupował, ani taki biedak, cobym sprzedawał.

— Więc czegoż chcecie? — pyta zniecierpliwiony prawnik.

— Dyć ja już mówiłem wielmożnemu adwokatowi, że chcę porady... za pieniądze, ma się rozumieć.

Pan S. wziął kartkę białego papieru, umaczał pióro, napisał parę wierszy, i złożony kartkę oddał ją Maciejowi.

— Dziękuję wielmożnemu adwokatowi — zawołał ucieszony Maciej. — A ile pan żąda za poradę?

— Dwa złote.

Maciej zapłacił bez targu i pokłoniwszy się do kolan, wyszedł uradowany, że tak mądrze użył zbywającego czasu. —

Nad samym wieczorem powrócił do domu, a że był znużony upałem i drogą, więc postanowił sobie wypocząć.

Na łące leżało właśnie siano skoszone i złożone w kopy od dwóch dni. Parobek przyszedł zapytując, czy trzeba je zwieźć?

— Dzisiaj zwozić? — odezwała się Maciejowa — to grzech brać się tak późno do roboty, gdy jutro będzie można zrobić to samo.

Parobek zauważył, że na jutro pogoda niepewna, a dziś wozy są przygotowane i nic innego nie ma do roboty. Maciejowa dowodziła, że chociaż są chmury, nie ma się czego obawiać, bo zrywa się wiatr, który je z pewnością rozpędzi. Maciej słuchał jednego i drugiego, nie wiedząc sam czego się ma trzymać, ale na szczęście przypomniał sobie o karteczce, którą troskliwie chował w zanadrzu.

— Czekajcie ino — zawołał — mam przecież poradę od adwokata, zapłaciłem za nią dwa złote, zrobimy jak będzie napisane. Tereso! zawołał na córkę — ty znasz pisane, więc przeczytaj mi co tu stoi.

Dziewczyna wysylabizowała powoli:

„Co masz zrobić jutro — zrób dzisiaj;

Co masz zjeść dzisiaj — zjedz jutro.“ —

— Otóż to! — krzyknął Maciej, jak człowiek, któremu się nagle rozjaśniło w głowie. — Żwawo! zaprzągajcie i co tchu do siana!

Żona popróbowwała odradzać, ale Maciej odparł stanowczo, że nie po to zapłacił 2 złote za poradę, aby miał jej nie usłuchać. Wziął się z całą rodziną do roboty i nie spoczął, dopóki wszystko siano nie było w stodole. Następne wypadki pokazały, że dobrze uczynił. W nocy była ulewa tak gwałtowna,

że rzeka przepływająca łąki, wystąpiła z koryta i porwała wszystko siano sąsiadom, tylko jeden Maciej, dzięki swej przeczności, żadnej nie poniósł szkody.

To pierwsze doświadczenie napełniło go taką wiarą w mądrość rady udzielonej przez pana S., że przyjął ją za zasadę swego postępowania i dzięki jej stał się z czasem najbogatszym gospodarzem we wsi. —

Pies z dynamitem.

„Żonko, tego psa zastrzełę,
Bo już stary, ledwo szczeka,
Nic nie robi, żre za wiele,“
Tak powiedział gbur Pasięka,
Gruby Szlązak, do swej Basi
I poszukał palnej broni;
Tyras mu się do nóg łasi,
Darmo żona psiska chroni: —
Ni psie figle, ni łzy żony
Nie pomogły Tyrasowi;
Zaraz miał być zastrzelony,
Gbur z nim idzie ku lasowi.
Już pod lasem napotyka
Kmotra, z bliskich żup górnika;
„Dokąd idziesz?“ rzekł Pasięcze —
„Psa zastrzelić,“ ten odrzecz. —
— „Co się kumotr ma turbować?“

Górnik mówi, — „chcesz spudłować?“
Rzecz pewniejsza z dynamitu,
Nabój spalić mu pod kitą.
Pies rozprysnie się w kawałki
Bez boleści, ni zawyje;
Masz tu nabój, lunt, zapalki,
Ja przywiążę tu bestyje.“ —
— „A to prawda, rzekł Pasieka,
Põprawiając sobie brzucha;
Co to rozum u człowieka,
Pies zabije się jak mucha.“
Zaraz tedy tuż pod borem
Wiążą psisko do palika,
A dynamit z luntem sporym
Przywieszają do kosmyka;
Lunt ostrożnie zapalają,
Potem szybko uciekają,
Aby im się przy wybuchu
Nie dostało też po uchu.
Aż na górze znów stanęli,
Zkądby mogli patrzeć śmiało,
Coby, skoro nabój strzeli,
Z biednem psiskiem tam się stało.
Pies tymczasem co ma siły
Rwie się, skacząc co nie miara,
Aż nareszcie palik zgniły
Kuso złamał, i psia para
Nic nie wietrząc w rurce złego,
Z luntem prawie dopalonym
Pędzi wprost do pana swego,

Wesół merda wciąż ogonem.
Górnik widząc co się dzieje,
Struchlał cały, „O dla Boga“
Wrzasnął, drapnął, i przez knieje
Zmyka, droga czy nie droga.
Tamten stanął osłupiały,
Ledwo nie utracił głowy; --
Wnet się puszcza prędzej strzały
Przez pagórki, łąki, rowy;
W prawo, w lewo, gdzie się zwraca,
Wszędzie za nim dyszy psina;
Lada chwila, pęknie raca —
Z obu będzie siekanina.
Strach Pasiecze sił dodaje,
Pędzi jak lokomotywa,
Aż przed jakimś płotem staje,
Co tu robić? przemyśliwa.
Wtem z za górki Tyras bieży,
Jak to zwykle dla swawoli;
Aż Pasiecze włos się jeży —
Prędko na płot się gramoli.
Pies do pana, ale właśnie
Gdy się za nim na płot spina,
Ów dynamit jak nie trzaśnie,
I w powietrze poszedł psina.
W tejże chwili z drugiej strony
Bęc Pasieka w gnojowisko. —
„Dobrze mi tak,“ rzekł do żony,
„Żem zatracił wierne psisko.“

Jan Piotrowina.

Ro
czysto
Święta
Zielon
w na
przepi
Al
pewny
Wielk
powsz
obcho
wios
przy
kanoc
P
wce
sobot
przy
termi
W os
22 m
1136
N
może

Przepowiednia na rok 1886.

Rok 1886 jest o tyle nadzwyczajnym, że Uroczystość Wielkanocna i stosujące się do niej inne Święta ruchome, jako to: Wniebowstąpienie Pańskie, Zielone Świątki, Boże Ciało, przypadają w tym roku w najpóźniejszych terminach, w jakich według przepisów Kościoła katolickiego obchodzone być mogą.

Aby w całym Kościele katolickim zaprowadzić pewny porządek co do obchodzenia Uroczystości Wielkanocnej, postanowił był już pierwszy Sobór powszechny w Nicei (r. 325), aby tę uroczystość obchodzono wszędzie w niedzielę po pierwszej wiosennej pełni księżyca; gdy zaś ta pełnia przypada w niedzielę, natenczas obchodzi się Wielkanoc w niedzielę następną.

Pierwsza wiosenna pełnia księżyca przypada najwcześniej w dniu 21. marca: jeżeli ten dzień jest sobotą, natenczas dnia następnego, czyli 22 marca, przypada Wielkanoc. I to jest najwcześniejszy termin, w którym ta uroczystość obchodzoną być może. W ostatnich ośmset latach przypadła Wielkanoc na 22 marca dopiero siedm razy, a mianowicie roku 1136, 1383, 1573, 1598, 1693, 1761 i 1818.

Najpóźniejszy termin, w którym Wielkanoc może być obchodzoną, jest dzień 25 kwietnia. Zda-

rza się to wtenczas, kiedy pierwsza wiosenna pełnia księżyca przypada najpóźniej t. j. na 18 kwietnia i jeżeli ten dzień jest niedzielą: natenczas bowiem Wielkanoc obchodzi się tydzień później, t. j. 25 kwietnia czyli w dzień św. Marka. W takim roku przypadają Zielone Świątki 13 czerwca, czyli w dzień św. Antoniego Padewskiego, a Boże Ciało 24 czerwca, czyli w dzień Narodzenia św. Jana Chrzciciela. W ostatnich ośmset latach obchodzono Wielkanoc w tym najpóźniejszym terminie dopiero pięć razy, a mianowicie roku 1204, 1451, 1546, 1666 i 1734, a po raz szósty obchodzić będziemy tę uroczystość tak późno w roku 1886. Następnie przypadnie Wielkanoc na 25 kwietnia dopiero w r. 1943.

Zdarza się to więc, jak widzimy, bardzo rzadko, że Wielkanoc w tym najpóźniejszym terminie się obchodzi; sądzono tedy, że w takim nadzwyczajnym roku powinno się też coś rzadkiego i nadzwyczajnego wydarzyć, i to mniemanie dało oczywiście powód do ułożenia następującej przepowiedni:

„Quando Marcus paschabit,
„Antonius pentecostabit,
„Joannes adorabit —
„Totus mundus „vae“ clamabit.“

Co znaczy po polsku:

„Gdy w dzień św. Marka będzie Wielkanoc,
„A Zielone Świątki w dzień św. Antoniego,
„Zaś Boże Ciało na Jana Chrzciciela —
„Wtenczas świat cały zawoła „biada!“ —

Kiedy tę przepowiednię ułożono i kto jest jej autorem, nie wiedzieć. Wielu sądzi, że takowa odnosi się do roku 1886. Tymczasem widzieliśmy powyżej, że wspomniane święta w tym roku nie po raz pierwszy tak późno się obchodzą: zdarzało się to już dawniej, a przecież historia z owych lat nie nadzwyczajnego nam nie przekazała; zdarzy się i później — a świat i ludzie różne przechodzić będą koleje według tego, jaki los sami sobie zgotują i co ostatecznie Pan Bóg o nich postanowi. Sądząc więc z dawniejszych lat, do których tę przepowiednię zastosować było można, nie mamy najmniejszego powodu niepokojenia się takową na rok bieżący. —

Jakkolwiek zatem owej „przepowiedni“ żadnego nie przypisujemy znaczenia, to jednakowoż przypomnienie takowej zdaje nam się bardzo na czasie w obec licznych i groźnych niebezpieczeństw, które nas ze wsząd otaczają, a które każdy widzi, kto dobrowolnie oczu nie zamyka. „Biada“ wołać będziemy nie tylko w roku 1886, ale i w późniejszych latach, skoro każdy z nas, o ile w jego siłach, nie będzie się przykładał do odwrócenia tych niebezpieczeństw: „biada“ nam, jeżeli nie będziemy się opiekowali osobliwie młodem pokoleniem, jeżeli dzieci nasze nie znajdą przy domowym ognisku wzniosłych przykładów cnót chrześcijańskich i obowiązków obywatelskich.

ANEKDOTY.

Łagodzące okoliczności. Prezydujący sądu: „Czy oskarżony może podać jakikolwiek środek do złagodzenia jego kary?“ — Oskarżony: „Mogę, bo oto już 20 razy byłem karany, a nigdy nic nie pomogło.“

W biurze. „Panie Gł...cki, pan zawsze przychodzi później od wszystkich...“ — „Tak panie naczelniku, ale za to wcześniej wychodzę...“ — „Tak, to co innego...“

Pewien próżniak, którego kijem trzeba było zapędzać do książki, mówi do wuja swego i opiekuna: — Nauka mi nie idzie, wolę poświęcić się sztuce i zacząć się uczyć muzyki.

— Owszem — rzekł rozdrażniony opiekun — tylko cię proszę, nie produkuj się nigdy na podwórzu mojej kamienicy.

Niedowiarek. „Przyrzekam panu moją córkę za żonę i posagu 10,000 marek, z których 5000 zaraz po ślubie panu wypłacę, a resztę jak mi na to moje stósunki materyalne pozwolą.“ — „Dobrze, kochany teściu, ale z ożenkiem zaczekamy, aż pan całe 10,000 będzie miał w gotówce.“

Nadwyżka. Pewien podróżny zapytał damę, która właśnie do wagonu wsiadała: „Prawda pani, że pożegnanie się z przyjacielem wiele ją leż kosztowało?“
— „Ach tak, — odpowie dama, — serce me jest tak ciężkie jak kamień centnarowy.“ Usłyszał to konduktor i rzekł: „Moja pani, do wagonu tylko 50 funtów wzięść wolno, proszę resztę opłacić.“

Pewien skąpiec, ucząc syna oszczędności, mówił:
— Będąc w twoim wieku byłem tak oszczędny, że wychodząc z matką liczyłem kroki, które robiłem.
— A matka co robiła?
— Matka je kontrolowała.

Prawo fizyki. „Jakie jest działanie temperatury?“
— „Od gorąca ciała się zwiększają, a od zimna kurczą.“ — „Dobrze. Proszę o przykład.“ — „Przykład... (po namyśle) dni w lecie są długie, a w zimie krótkie.“

— A cóż tam na jarmarku? czy za siwych płacono? — odezwał się do pana X., mającego siwą głowę, pewien łysy jegomość.
— Siwe zawsze w cenie! — odpowiada tamten — ale łyse zupełnie w brak poszły.

— Dla czego proste wino czerwone sprzedajesz pan drożej od białego? — zapytuje kupujący fabrykanta win.
— Bo wodę mam darmo, a farbę płacić muszę.

Pan: „Osłem jesteś! Zapominasz zupełnie, że dobre twoje stanowisko mnie tylko masz do zawdzięczenia; powtarzam więc jeszcze raz, że osłem jesteś!”

Służący: „Ach, wielmożny panie, ja nie zapominam o tem, że tem czem jestem, tylko przez wielmożnego pana jestem.

Pewien proboszcz zwiedzając wiejską szkołkę, zapytał siedzącego w pierwszej ławce pyzatego chłopca:

— Powiedz mi kochanku, ile rzeczy potrzeba do chrztu?

— Trzy, wielmożny jegomościu — odrzekł bez namysłu chłopak.

— Jakto trzy? . . . Cóż to, nie znasz katechizmu? Do chrztu potrzeba tylko dwóch rzeczy: wody i słowa Bożego.

— A przecież potrzeba jeszcze dziecka — odparł tryumfująco egzaminowany.

Wdzięczny złodziej. Złapanego na uczynku złodzieja osądzono na 20 kijów. Po dziesiątym złodziej tak się krzywił i prosił, że wzruszony sędzia resztę mu darował. Złodziej dziękując rzekł: „Bodaj panu Pan Bóg to coś mi darował stokrotnie wynagrodził.”

Henryk IV zagadnął wieśniaka: „Dla czego macie włosy siwe, a brodę i wąsy czarne?” — „Najjaśniejszy panie, dla tego, że włosy są o 20 lat starsze od wąsów i brody.”

Pewien lekarz chcąc sobie uprzyjemnić podróż do chorego polowaniem, wziął strzelbę. Po drodze spotyka go znajomy i pyta gdzie idzie.

— Do chorego —

— Czy się boisz, że lekarstwa nie odniosą skutku?

Zmieniona bielizna. Dwóch żydów polskich w Petersburgu żądało posłuchania u cara i otrzymało je; a kiedy się stawili w pałacu cesarskim, zatrzymał ich mistrz obrzędów i rzekł im: „Nie możecie się tak przedstawić, musicie zmienić bieliznę.“ Żydzi wróciwszy bez szemrania do domu spełnili nakaz: Abraham wdział brudną koszulę Salomona, a Salomon brudną koszulę Abrahama. „Teraz zmieniwszy bieliznę“, rzekł, „możemy się przedstawić carowi.“

Na ulicy. Pijany: „Przepraszam... czy panienka nie wie, gdzie mieszka Jan Walczak?“

Służąca: Przecież pan sam nim jesteś!

Pijany: To, to ja wiem, ale nie wiem gdzie mieszka.

Dwóch dobrych przyjaciół przejeżdżało koło szubienicy. „Gdziebyś ty był — spytał jeden drugiego — gdyby na tej szubienicy wisiało, co wisieć powinno...?“ — „Z pewnością sam bym podróżował dalej“ — odrzekł przyjaciel.

Pan: Chłopcze dla czego cię nazwano Sylwestrem?

Sylwester: Żebym cały rok czekał na imieniny.

W sądzie. „Nie dosyć, żeś tego człowieka po-
bił, ale jeszcze zabrałeś mu surdut...” — „Panie
sędzio, to tylko na pamiątkę.”

Lekarz: Co dzisiaj jadł na obiad twój mąż?

— Wołowinę.

Lekarz: I z apetytem?

— Nie — z marchwią! —

— Czy pan jesteś muzykalny?

— Nie pani. Raz tylko jedyny grałem na for-
tepianie . . .

— Jakto raz jedyny?

— A tak — w braku stolika, graliśmy w karty
na fortepianie.

Pierwsza dama (do żołnierza stojącego pod pie-
cem): Czy panu zimno?

Druga danu: O nie, on się tylko do ognia
przyzwyczajają.

Do apteki przychodzi biedak po lekarstwo.

— Jak często mam to zażywać? — pyta apte-
karza.

— Trzy razy dziennie po każdym jedzeniu.

— A jeżeli jadam raz tylko we dwa dni?

„Panie W... cóż to za osieł, co pana przy goleniu
tak pokaleczył?” — „Ależ panie, ja się sam gołę.”

Doświadczone lekarstwa i środki

na różne choroby i dolegliwości.

Na różę w głowie. Za 2 sgr. (20 fen.) szafranu rozmoczyć w szklance zimnej wody i wycisnąć doskonale, aby się woda zafarbowała. W tejże wodzie umaczać czyste płócienne łaty i ususzyć je w innych płóciennych płatach ale nie przy piecu ani na słońcu. Potem obłożyć temi suchemi szafranowemi łatami twarz i głowę, gdzie róża dokucza.

Na gorączkowy ból głowy. Chleb potarty posypać solą i octem nakropić, w chustkę zawinąć, którą się głowę okłada.

Na wodną puchlinę. Herbatę z kwiecica bobowego, a jeżeli nie można dostać kwiecica, to bób sam (zwyczajny jaki się między kartoflami sadzi) odgotować i ten odwar pić ciepło bez osłodzenia; wielką sprawia ulgę.

Na posiekane ręce. Smarować ręce gliceryną. „Glycerin“ jest to wodnito-tłusty płyn, którego w każdej aptece się dostanie.

Na brodawki skuteczny środek. Liście zwyczajnej wierzby w occie gotować i płynem tym gdy ostygnie smarować brodawki. Brodawki bez najmniejszego bólu skruszeją i wyginą.

Bardzo skuteczna maść na wrzody, obierające się palce i t. d.

- a) $\frac{1}{2}$ funta kalophonium,
- b) $\frac{1}{2}$ „ „ świeżego łożu wołowego,
- c) $\frac{1}{8}$ „ „ świeżego smalcu,
- d) $\frac{1}{4}$ „ „ czystego wosku,

wszystko to razem rozpuścić w żelaznym naczyniu na wolnym ogniu (aby się nie zapaliło) potem przydaje się e) weneckiej terpentyny za 10 fenigów, f) oliwy z apteki za 10 fenigów, nakoniec g) sproszkowanej siarki za 1 fenig, mieszając wszystko drewnianą łopatką. Po dostatecznym rozpuszczeniu się i zmieszaniu całej masy, zestawia ją się z ognia, a gdy cokolwiek ostygnie wlewa się w czyste naczynie do użytku.

Wyborna ta maść grubo nasmarowana wyciąga, cienko na płatek potarta goi.

Naprzeciw zaraźliwym chorobom bardzo skuteczny jest słonecznik. Kwiat ten oczyszcza powietrze pochłaniając chciwie trujące gazy. Dobrze więc mieszkanie gęsto słonecznikami obsadzić, aby się uchronić zaraźliwych chorób, jak tego w Anglii doświadczone. Nadto kwiat ten bardzo jest pożyteczny. Jego włókno może być użytem przy wyrobie papieru. Dojrzałem nasieniem można tuczyć indyki, kury je bardzo lubią, a przytem wydaje olej, uważany za najlepszy po oliwie. Liście są przysmakiem dla królików, a łodygi mogą służyć na opał.

Przeciwno myszom. Dziki psi rumianek rozrzucony po śpichlerzu, podobno wypłasza z niego myszy.

Na wytepienie pluskiew. Całą roślinę z łodygą i kwiatem nazwaną Tojad mordownik (Eisenhut) (u nas po ogrodach rośnie) warzy się w starym niepotrzebnym naczyniu (bo to jadowita roślina). Odwar ten polewa się na rozpalone kamienie lub żelazo, tak żeby para uchodziła i napełniła pokój gdzie pluskwy się znajdują. Potem na pół dnia zamknąć pokój i nie wchodzić, bo wyziewy te szkodliwe dla ludzi. Wodą ową można też łóżka wysmarować. Później często trzeba przewietrzać mieszkanie, a pluskwy już nie wrócą, bo nie cierpią przewiewu.

Dwa środki przeciw molom. Podajemy dwa sposoby przechowywania rzeczy zimowego użytku przez lato. Przed zastosowaniem któregokolwiek z nich należy przedewszystkiem doskonale wytrześć z kurzu i wywietrzyć garderobę, szczególnie zaś futra, gdyż, jak wiadomo, są one ulubionem miejscem, w które mole składają swoje jajka.

Pierwszy sposób: Zmieszać proszku zębownika (pyrethrum) 10 części na wagę i sproszkowanej kamfory jedną część. Posypane tą mieszaniną rzeczy należy zaszyć w prześcieradło, powierzchnię jego również poproszyć i schować tobole do szczelnie zamkniętej sofy, starając się jak najrzadziej do niej zaglądać. Wreszcie w środku lata można ciekawość swoją zaspokoić, a przy tej sposobności dla tem większej pewności proszek odnowić.

Drugi środek przedstawia jeszcze większe zapewnienie, gdyż, dzięki swej płynnej formie, może służyć zarówno do wyniszczenia moli z wyściełanych

mebli, na których wewnątrz podany wyżej proszek nie może działać dostatecznie. Bierze się na wagę: alkoholu 80-stopniowego ośm części, kamfory w proszku jedną część. Wszystko to umieszcza się w zakorkowanej butelce, podtrzymując maceracją przez 2 tygodnie. Następnie cedzi się przez płótno, wyżyma, a otrzymanym płynem kropi się rzeczy i zapakuje jak poprzednio. Płyn ten, starannie po pokoju rozpryskany, niesie ostateczną zagładę tym nieproszonym gościom.

Na wyłupienie świerczy. Łupinki od cebuli rzucać na ognisko w rozpalone węgle, a świercze niebawem przepadną.

Przeciwko robakom w doniczkach skuteczny środek jest odwar z świeżych liści włoskiego orzecha. Ostudzonym odwarem podlewają się kwiaty. Zapach tego płynu odstrasza robactwo, płyn zaś zasila roślinę. Tenże odwar jest także wyborny przeciw wszom na roślinach.

Jak uchronić konie od ukąszenia bąków i much. Sok wyciśnięty z liści ogórkowych zlewa się do butelki. Do użytku rozrzedza go się wodą i każdego poranku zmywa się lekko konie gąbką w tymże płynie umoczoną.

ŁAMIGŁÓWKI.

1.

Wciąż mnie człowiek ostrzem kraje,
Za to dobrem mu oddaję;
Utnij głowę, przewróć wspak,
Będziesz miał, co rybom brak.

2.

Pierwsze zaprzecza, a drugie wskazuje,
Wszystek choć nie ptak, a powietrze pruje;
Trzeci roślina pełna a szkodliwa,
Gdzie on się znajdzie, nieszczególne żniwa.
Kto drugie-pierwsze dopomódz mu trzeba,
Tak radzi serce i tak każą nieba.

3.

Kiedy pierwsza rzeką płynie,
Mróz przychodzi albo ginie;
Na drugiej się lud gromadzi
O sprawach społecznych radzi;
Obie znaczą człowieka, co na stole siada
Pracując, po turecku na krzyż nogi składa.

4.

Pierwsze-trzecie często na twarz siada
I wcale jej piękności, powabu nie nada;
Drugie-trzecie
Tam znajdziecie,
Kędy nie ma okrągłości.
Wszystko dobrze przyrządzone,
Niech was niemi kto ugości
A zostaną wnet zjedzone.

5.

Nazwisko moje dwie zgłoski zawiera:
Pierwszą jest miasto, drugą jest litera,
Rzecz cała mnóstwo liter w sobie mieści,
Podaje rady, nauki i wieści.

6. Łamigłówka rachunkowa.

Dwaj przyjaciele, Walenty i Stanisław, w wspólnej podróży przybyli na wysoki pagórek niedaleko wielkiego miasta. Ucieszeni pięknnością krajobrazu miasta i okolicy, postanowili zatrzymać się na owem miejscu nieco dłużej, pokrzepić się skromną kolacją, a potem raźniej pójść do miasta. Właśnie usiadłszy na murawie, rozłożyli na niej cały swój zasób żywności; przybliżył się do nich jeszcze trzeci podróżny i pozdrowiwszy ich mile, prosił, aby mu pozwolili wziąć udział w kolacyi, na co ci chętnie zezwolili. — Stanisław, biorąc jedną bułkę po drugiej, dzielił na trzy równe części i kładł przed każdego. — Po skończonej kolacyi dziękując ów przybyły za gościnność, wręczył Stanisławowi pięć pięciomarkówek z prośbą, aby się niemi podzielił z towarzyszem. Stanisław wręczył Walentemu jedną pięciomarkówkę a sam zatrzymał cztery, na co z oburzeniem rzekł Walenty: „Przyjacielu, nie spodziewałem się, abyś się mógł dać tak opanować chciwości i oczywistą wyrządzić mi krzywdę! wszak ja miałem dwie bułki a ty trzy, zatem należą mi się dwie a tobie tylko trzy pięciomarkówki.“ — „Mylisz się, kochany Walenty, podzieliłem się z tobą jak najsumienniej. Zastanów się tylko a pewnie przyznasz mi słusność.“

Cóż sądzisz, czytelniku, o tym podziale? Któremu z nich przyznasz słusność?

Znaczenie powyższych łamigłówek i nazwiska nadsyłających dobre rozwiązania zamieszczone będą w przyszłym, da Bóg doczekać, roczniku kalendarza.

Żywoty Świętych

księdza Piotra Skargi.

Do najlepszych i najpożyteczniejszych książek, jakie kiedykolwiek w języku polskim wyszły, należą bezwątpienia Żywoty Świętych ks. Piotra Skargi, owego „Apostoła polskiego,” jak go słusznie nazywają.

Liczne wydania tego dzieła tak za życia autora jako i po jego śmierci dokonane, przemawiają najmocniej za powyższem twierdzeniem.

To też jak daleko mowa polska, mowa tego kaznodziei i proroka polskiego sięga, nie powinno być ani pałacu ani chatki, w którychby Żywoty Świętych się nie znajdowały; nie powinno być człowieka, któryby Żywotów Świętych nie znał i ich nie czytał.

Tak niestety dotąd nie jest.

Wydanie tak obszernego dzieła jak Żywoty Świętych pociąga za sobą znaczne koszta druku, ztąd i cena za książkę tę musi być stósunkowo wysoka a tem samem tylko majątniejszym dostępna.

Aby temu zaradzić i przyczynić się do tego, aby i najuboższy mógł posiadać, jeżeli nie już całe dzieło, to przynajmniej żywot swego świętego Patrona lub

Patronki i brać ztąd dla siebie wzór życia pobożnego i „do czynienia pokuty i dobrych uczynków się pobudzać,” jak mówi ksiądz Skarga — postanowiła niżej podpisana księgarnia wydawać Żywoty Świętych w książeczkach jednoarkuszowych, z których każda obejmować będzie żywot jednego Świętego lub Świętej.

Po każdym żywocie zamieszczone będzie krótkie nabożeństwo do tegoż Świętego lub Świętej, złożone z modlitwy, litanii lub pieśni.

Każda książeczka, **opatrzona w aprobatę władzy duchownej**, stanowić będzie dla siebie całość, a wielkość książeczki taka, że będzie ją można dla częstszego odczytywania w książkę do nabożeństwa włożyć.

Książeczka z żywotem Świętego lub Świętej najstosowniejszym jest podarkiem tak dla dzieci jako i dorosłych przy wszystkich okolicznościach, a mianowicie na imieniny i Gwiazdkę.

Cena książeczki o szesnastu stronicach druku w pięknej okładce wynosi tylko **5 fen.**, z przesyłką pod opaską franco 8 fen.; cena książeczki o 32 stronicach druku w pięknej okładce tylko **10 fen.**, z przesyłką pod opaską 13 fenigów.

Biorącym jednej książeczki 10 egzemplarzy dodaje się 1 egzemplarz bezpłatnie.

Mniejsze należytości przyjmuje się w znaczkach pocztowych.

Do Bożego Narodzenia r. b. wyjdą z druku następujące żywoty:

Żywot św. Antoniego z Padwy,	}	każdy żywot po 10 fen., z przesyłką pod opaską 13 fen.
„ św. Agnieszki,		
„ św. Tomasza z Akwinu,		
„ św. Józefa, Obl. N. M. P.		
„ św. Katarzyny z Syeny,		
„ św. Franciszka,		
„ św. Piotra, Apostoła,		
„ św. Pawła, Apostoła,		
„ św. Jana Chrzciciela,	}	każdy żywot po 5 fen., z fr. przesyłką pod opaską 8 fen.
„ św. Marcina, biskupa,		
„ św. Walentego, kapłana,		
„ św. Zofii, wdowy,		
„ św. Małgorzaty,		
„ św. Wincentego, męczen.		
„ św. Jakuba, pustelnika,		
„ św. Maryi Magdaleny,		

O liczne zamówienia na powyższe Żywoty Świętych uprasza podpisana księgarnia, która po wyjściu z druku^m roześle niebawem zamówione egzemplarze.

Księgarnia W. Fiałka
w Chełmnie (Culm).

Księgarnia W. Fiałka w Chełmnie poleca:

Genowefa.

Historja bogata w nauki i pociechy dla wszystkich niewinnie cierpiących a mianowicie matek i dzieci.

Cena z oprawą 50 fen.

Wybór pieśni przygodnych i do Matki Boskiej
w kościele najczęściej używanych.

Cena 5 fen., z przesyłką 8 fen.

MAGDALENA.

Powieść obyczajowa — z francuskiego tłumaczona
przez ks. Ignacego Zielińskiego.

Cena 50 fen.

(Na Gwiazdkę!)

POWIASTKA O WIETRZE.

Z czeskiego przełożył Józef Chociszewski.

Z siedmiu pięknymi obrazkami.

Cena 60 fen., z przesyłką pod opaską 70 fen.

Wesoły Figlarz

zawierający ucieszne i ciekawe powiastki, wesołe
opowiadania, dowcipy, żarty, figle itd.

Zebrał Józef Chociszewski.

Cena 40 fen., z przesyłką pod opaską franko 50 fen.

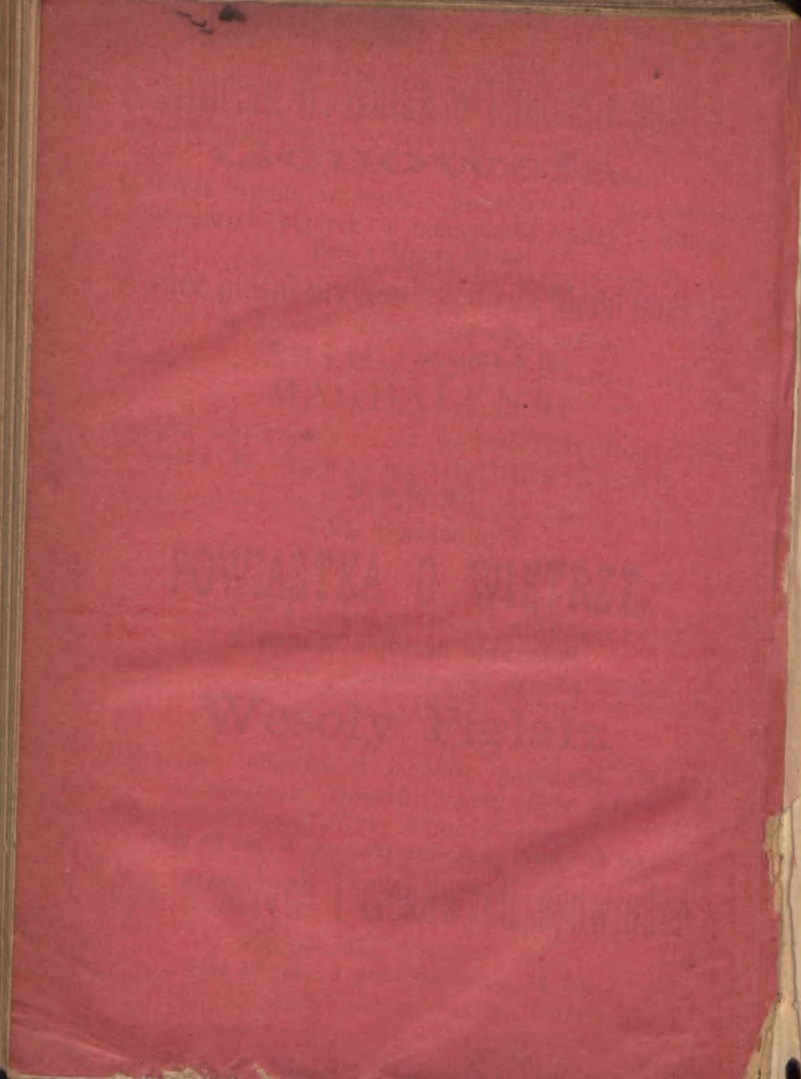

Kopa wesołych i ciekawych opowiadań.

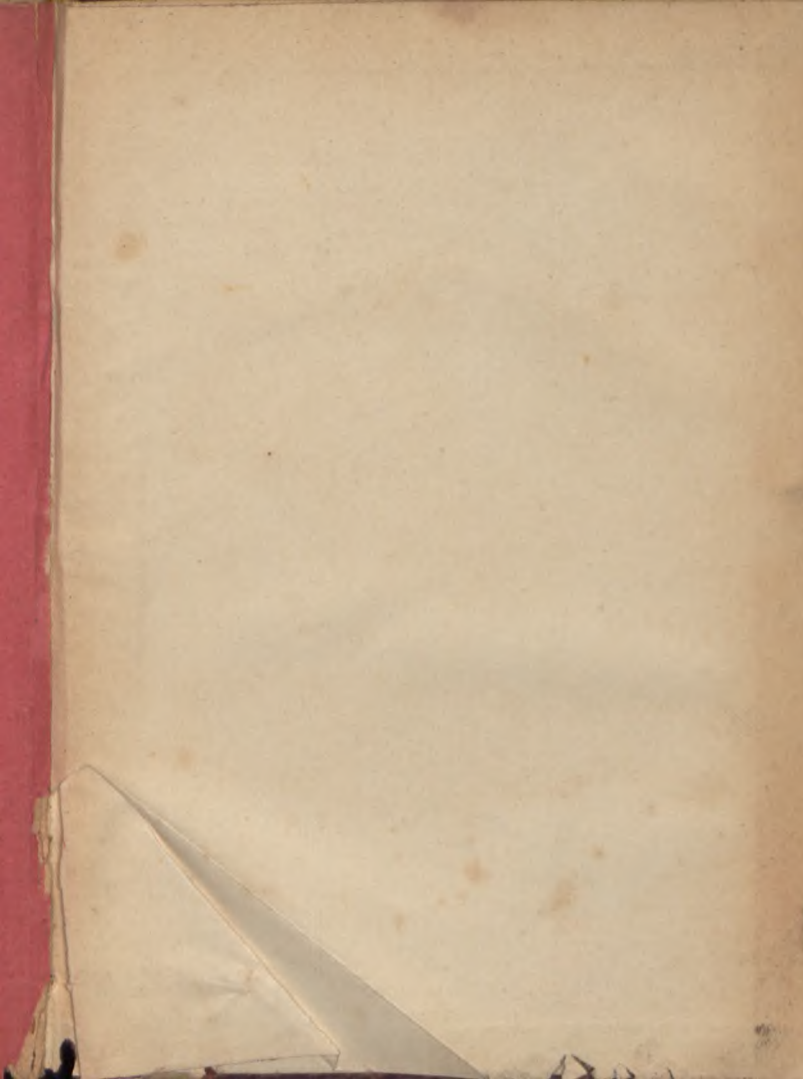
Zebrał Józef Chociszewski.

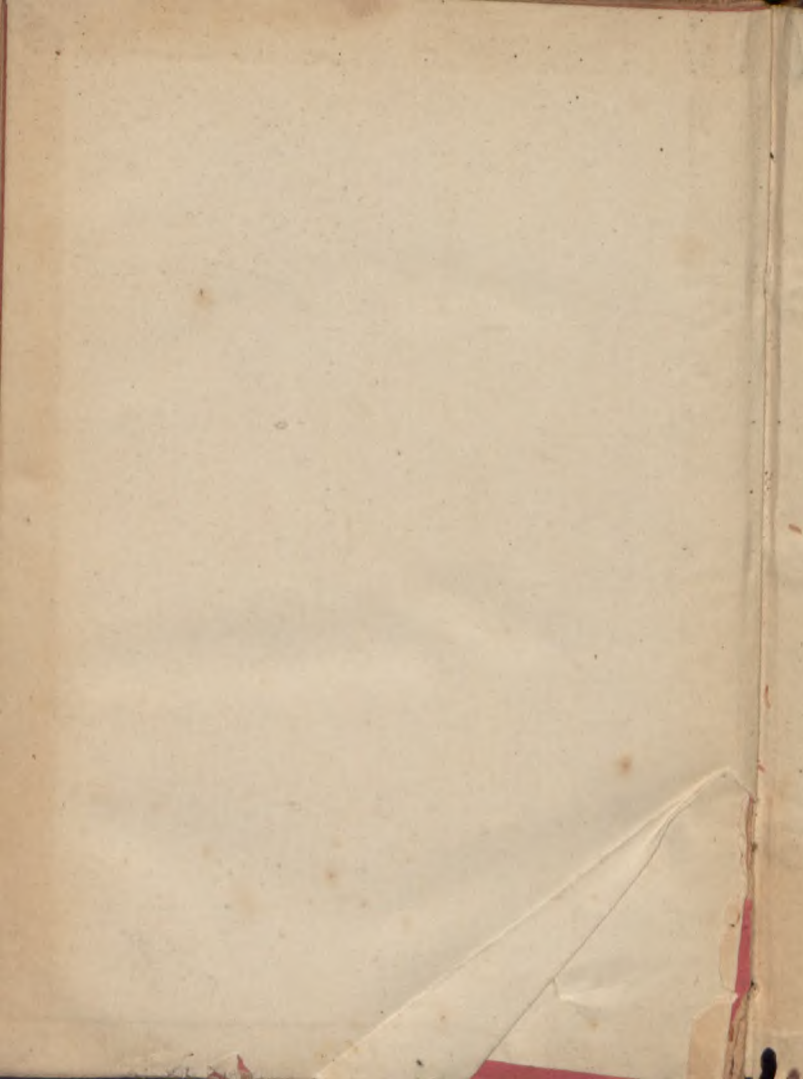
Cena 30 fen., z przesyłką franko 40 fen.

Kalender

386.

21.

Biblioteka Uniwersytetu
MARIi CURIE-SKŁODOWSKIEJ
w Lublinie

4887

CZASOPISMA

1886